ALEXANDRU PELIMON

1821

Roman Istoric

„Gloria oamenilor mari trebue apreciată și după suferințele prin care au trecut, pentru câștigul cauzei."

EDITURA FUNDAȚIUNEI I. V. SOCEC
35, Splaiul KOGALNICEANU
BUCUREȘTI

www.digibuc.ro

ALEXANDRU PELIMON

1821

Roman Istoric

„Gloria oamenilor mari trebue apreciată şi după suferinţele prin care au trecut, pentru câştigul cauzei."

EDITURA FUNDAŢIUNEI I. V. SOCEC
35, SPLAIUL KOGALNICEANU
BUCUREŞTI

www.digibuc.ro

ALEXANDRU PELIMON

CATASTROFA
INTÂMPLATĂ BOERILOR
IN MUNTELE GĂVANUL — 1821.

www.digibuc.ro

ALEXANDRU PELIMON

Romanele sale istorice

Alexandru Pelimon, fecund scriitor în vremea lui, face parte din şcoala lui Eliad.

S'a născut în Bucureşti pe la 1822. Se manifestă ca scriitor în 1846 cu «Poesii fugitive», pe care le continuă cu «Poesii» (1847). «Colecţie de poesii noi» (1854), «Tandalida, poemă eroică» (1854), „Faptele eroilor" (1857). „Flori de Moldo-România" (1864), pe care le strânge în colecţie completă în 1881 sub titlul de „Amintiri poetice istorice".

In această colecţie, poesia patriotică ţine întâiul loc. Printre ele figurează „Regenerarea României, prolog în şease tablouri". E vorba de 1848.

Ca şi la Eliad, ca şi la alţii dintre contemporanii lor, găsim la Pelimon ceea ce s'ar putea numi romantismul didactic, *cu unele scânteeri, dar încurcate prin italienismele şcoalei.*

Pelimon a fost, în versuri şi prosă, un traducător neobosit. Ca mulţi alţii de pe atunci, traduce din Lamartine („Omul") din Al. Dumas („Tereza"), precum şi din alţi scriitori francezi, romanţe, unele istorice, piese de teatru, etc.

Tot în aceste genuri scrie însă şi lucrări originale: „Actriţa din Moldova, dramă in cinci acte, cu cântece" (1852), „Curtea lui Vasile Vodă, tragedie în cinci acte" (1852); apoi „E-

www.digibuc.ro

poca glorioasă a lui Mihai Viteazul" (1867), „Bucur sau Istoria Bucureştilor" (1858), „Matei-Vodă la Mânăstirea Sadova" (1871), „Impresiuni de călătorie în România" (1858), „Catastrofa întâmplată boerilor în muntele Găvanul — 1821" (1864), „Revoluţia din 1848 — Muşetoiul" (1868).

„Impresiunile de călătorie" sunt interesante prin legendele culese, inscripţiile pe care le dă, naivitatea cu care le dă, caracteristică acelor autodidacţi cari se formează la noi în o epocă de transiţie, dar mânaţi întotdeauna de un cald patriotism. In acest scop Pelimon a colindat ţara în lung şi lat, strângând ce i-a fost prin putinţă şi cum a putut, prin slabele mijloace ale omului care se bizuie numai pe el. Ceeace culege vara, „imprimă regulat iarna", ne spune V. Gr. Pop în „Conspectul său asupra literaturii şi scriitorilor ei", exclamând chiar: „Cine nu cunoaşte pe Alexandru Pelimon din scrieri, ba chiar şi personal ?!". Astăzi s'ar putea spune că mai nimeni.

Alexandru Pelimon a fost întunecat şi prin o potrivire de nume cu al lui N. Filimon, cunoscutul autor al romanului istoric „Ciocoii vechi şi noi". Şi dacă Al. Pelimon e de remarcat, apoi tot prin romane istorice asupra celor două revoluţii, din 1821 şi 1848, o putem face. Ambele rămân interesante prin amănuntele istorice pe care ni le da asupra celor două epoce din istoria noastră. Pelimon apare ca un cercetător conştiincios al timpului când se desfăşoară acele două mari evenimente. De la bătrâni culege amănunte asupra întâmplărilor din timpul lui Vladimirescu; în ce priveşte epoca de la 1848, el o cunoaşte cu mult mai bine: avea pe atunci 26 de ani, şi se şi manifestase ca scriitor.

www.digibuc.ro

In romanul său istoric, care urmează: „Catastrofa întâmplată boerilor în muntele Găvanul—1821", înscenarea dramatică e fără valoare literară deosebită, stilul ei e de multe ori naiv, presărat de italienisme, interesant însă pe alocuri; atrăgător chiar, atunci când Pelimon părăseşte ficţiunea şi narează întâmplările Zaverii.

Luptele eteriştilor pe malul Prutului şi pe la mânăstirile din munţii Moldovei devin pasionante [1]).

De cel de al doilea roman, asupra anului 1848, ne vom interesa în prefaţa lui, fiind din punct de vedere al vieţii sociale de pe atunci de un interes cu totul deosebit.

Pentru a încheea această scurtă biografie, vom adăoga că pe lângă meritele sale de scriitor şi mai cu scamă de om care îşi consacră viaţa culturii româneşti, Pelimon a fost un om de caracter. Un Eliadist, el e întotdeauna gata să-şi dea tributul său plin de entusiasm pentru „regenerarea" ţării.

G. D. Scraba.

---

[1]) Pentru ca acest roman să poată fi în adevăr util, s'a eliminat din el unele pasagii fără vre-un interes literar, şi mai ales istoric, şi s'au înlocuit unele cuvinte străine, neaceptate în limbă ca prorupere, mur etc., fără adaogiri ori schimbări însă. La sfârşitul volumului se publică din studiile istorice ale lui Pelimon „Armata română din timpii ante-regulamentari".

www.digibuc.ro

INTRODUCERE

Sunt mai bine de patru-zeci şi doi de ani, de când s'a petrecut tragica întâmplare, în unul din cei mai însemnaţi munţi ai Buzăului, — pe care voim a o descrie.

Epoca dela 1821 e destul de cunoscută, cum şi starea ţării de atunci. — Chipul de guvernare, domnia fanariotă, amploiaţii Statului în toate ramurile, nu e un ce nou de descris din ce fel de oameni se compuneau; partea cea mai mare fiind străinii veniţi cu domniile din Constantinopole, oameni a căror moralitate şi tendinţă era numai cum să afle chipul de-a strânge avere, şi a se ţine la putere. Nu vom pierde din vedere spiritul grecesc şi acele bande ce înconjurau tronul; — călugării din Ortodoxa şi înrâurirea unei mari puteri, învecinată cu hotarele ţării noastre, — ce lucra prin acei oameni; — abuzurile amploiaţilor şi tot felul de greutăţi; în ce stare de cultură şi de mulţumire se găseà atunci populaţia ţării; ce erau boierii, notabilii ţării, ce făceau ei şi ce faceau străinii cari veneau cu Domnii de atunci, toate se ştiu, fiindcă se mai găsesc din bătrânii, cari au apucat acele timpuri, şi au trăit sub regimul acelor domni. Nu mai puţin e de observat şi încuscrirea sau înrudirea acestor străini cu familii româneşti, din care proveni ca ei să fie proprietari, să se bucure de drepturile ţării, de titlurile şi toate bunurile ei, cu un cu-

www.digibuc.ro

vânt de-a fi strâns legaţi şi amestecaţi cu Românii. — Este adevărat că mulţi din aceşti aventurieri sau parveniţi, au devenit nişte călăi. Din aceasta s'a născut o luptă perpetuă între Români şi Fanarioţi, între cei mici cu cei dela putere, între tot ce se zice opincă şi ceî ce poartă albăstrime; taxându-i cu numele ce le dete de ciocoi, de lipitori, de tirani, de lingăi şi altfel; fiindcă mai adese ori poporul a suferit dela aceşti oameni, ţara mai de multe ori a fost pradă lor şi dreptatea speculată de dânşii...

Pentrucă se făcuse nedreptate ţaranului şi poporului, de aceia şi poporul se uita cu ochi mânioşi la toţi cei de mai sus.

Nu vom nega însă, că cei orbiţi de ură, n'au dreptate de a socoti de inamic pe acela ce nu poartă iţari şi nu este încălţat în opincă; şi iarăş nu putem uita că în cele mai grele timpuri, unii din boieri s'au făcut apărătorii drepturilor patriei, reazemul naţionalităţii.

Ce e drept însă, oameni se pot găsi buni şi răi în toate clasele, în toate condiţiunile, cât şi în toate naţiunile.

A fost o mare calamitate ori şi când s'a ivit pe scena patriei noastre fiinţe păcătoase, tirani, oameni cruzi, răpitori, cupizi, despoietori; şi tot asemenea nefericire fu şi ori de câte ori, sau din intrigă, sau din diferite împrejurări, Românul s'a făcut instrumentul strainului, când a voit a-şi răzbuna în contra cui-va, a-şi satisface ura, sau, ce e mai mult, în rătăcirea sa, a strivit pe aproapele său...

Vom iniţia pe cetitor, introducându-l în amănuntele acestei istorii, astfel după cum le-am putut afla, dela marturi oculari la acea teribilă catastrofă.

www.digibuc.ro

TĂCERE, BĂIETE, CĂ OMUL MI L'AM GĂSIT.

La începutul lui Ianuarie, acel an, Slugerul Tudor Vladimirescu, chemat de timpi şi de împrejurări la Bucureşti, s'a văzut plimbându-se cu şase căprari panduri după dânsul, ceea ce trăgea prea mult luarea aminte a locuitorilor. El erà un bărbat oarecum însemnat prin maniérile şi caracterul său vioiu. In etate de 40 ani, avea fruntea senină şi căutătura de foc, talia îi era de mijloc, umerii bine legaţi, cu nişte braţe tari, cu spete late, capul său cam mare în proporţie cu talia, cu un păr castaniu, fruntea ridicată, ochii căprui, nasul şi gura potrivite, un aer dulce dar foarte serios la vorbă, toate aceste înfăţişa în Vladimirescu fisionomia unui adevărat căpitan. Imbrăcămintea sa, consultând moda timpului, era a unui boier dela provincie. In locul binişului, anteriului şi işlicului, ce înfăţişa pe boierii divanişti ai epocei, el purta dulamă închisă pe dinainte cu un rând de bumbi, pantaloni leşeşti ce eşiseră atunci de modă, cisme de iuft lungi, încins cu brâu peste mijloc, şi lat, cu o bundă năutie de postav şi îmblănită cu vulpe şi cu rîs, ce o punea pe deasupra, şi cu căciula sa de hârşie pe cap. Căprarii săi aveau ghebe scurte găitănite, cu cepchenuri şi cu dulame, până în jos de genuchi, cu tusluci răsfrânţi peste cisme, cu căciuli de hârşie, la unii cu fundul de postav verde, şi la alţii cu roşu, semn al districtelor de unde erau, iar la brâu încinşi cu sileaf,

www.digibuc.ro

un iatagan lung şi câte un rând de pistoale alămuite frumos.

Pe Tudor, cum mai ziserăm, îl chemase la Bucureşti timpul şi împrejurările de atunci; şi, ca om ce servise ţării comandant de panduri din România Mică, şi în urmă vătaf de plaiu, aduse cu sine pe cei şase voinici, cum arătarăm.

Fiindcă, atât timp cât a ţinut domnia lui Niculae Alexandru Şuţu, se făcuse în Bucureşti, precum şi în Iaşi, propagandă greco-slavă, de liberarea Eladei şi altor state creştine de sub jugul Turciei; şi că această propagandă iniţiase tot felul de bărbaţi, consulul rus jucând un însemnat rol în cluburile şi adunările acelea, în care se amestecaseră şi mai mulţi români, Vladimirescu fu iniţiat, având în cuget de a aduce servicii numai ţării sale, ce se găsea atunci într'o tristă stare, sub jugul fanariot.

Simţămintele ce-l dominau au fost o dejucare pentru acei străini...

Şi se zice că Vladimirescu a ieşit din casa boierului Alexandru Vulpe, de unde i se numărase mai bine de două mii mahmudele, pentru a întâmpina toate cheltuielile, plecând din Bucureşti, ca să pună sub arme judeţele de peste Olt.

Ce s'a petrecut în intervalul dela moartea lui Şuţu Vodă, şi până la intrarea Turcilor în ţară se ştie, istoria ne-o spune. — Cunoaştem cine a fost Tudor, de ce scop şi de ce tendinţe era el aprins, cât dorise ridicarea Românilor şi fericirea patrii sale, cum s'a luptat, ce-a făcut, cum a căzut victimă în cursa trădătorilor cari îl deteră Grecilor ca să-l piarză, cum a murit şi prin moartea lui cât bine a făcut patrii;—se ştie, şi posteritatea îl va preţui mai mult.

Insă acum îl vom urmări cu ochii când el se afla înconjurat de a sa suită, de acei panduri români, si mai pe urmă adăogând şi un număr

www.digibuc.ro

de Arnăuți, Bulgari și Greci, cu cari plecă ca să treacă Oltul și să meargă în Gorj, unde va desfășura stindardul patriei...

Unul dar dintre acei panduri, cel mai tânăr dintre ei, care fusese martor la toate mișcările lui Tudor, fiul unui mazîl, locuitor în plaiul Buzăului, lângă Cislău, cel ce fusese recrutat de scurt timp în ceata Vladimirescului, se părea atât de mult legat cu dânsul, îi era așa de credincios, îl înțelegea atât de bine, că totdeauna, când căpitanul avea să vorbească ceva, sau a da vreun ordin relativ la serviciu, către el se adresa. Acest pandur se numia Nicoară. El era crescut ca un brad, înalt și frumos, inteligent și cu chipul dulce. El știa carte, căci învățase în copilăria sa, la școala dela mănăstirea Cislău, și învățase puțin și greceşte, care pe atunci era de modă.

După șase luni aproape, acest tânăr, Nicoară, se afla dinaintea porții caselor la moșia unui boier proprietar, spunând și descriind cu lacrămile în ochi, una câte una toate întâmplările armatei românești de sub Tudor, până la împrăștierea ei, vorbind cu foc sătenilor, amicilor lui, dintre care unii cunoscuseră pe Vladimirescu.

Proprietarul moșii era Clucerul Dincă, care de originea sa se trăsese din satul Perieți, de pe Ialomița, aproape de Slobozia lui Enache.

Toată țara nu înfățișa, cât timp a ținut insurecțiunea, de cât victime și părea că un doliu era pus peste toate capetele. Mai ales cruzimile Grecilor, la venirea lui Ipsilanti, prin districtele pe unde au trecut, a lăsat urme de devastație. Lacrămi de desonoare, — jaful și deprădarea, strângerea în silă de impozite și luarea fără plată a tot felul de producte dela locuitori, egala barbarie a Turcilor și a Tătarilor; — vite nu mai rămăsese, satele se pustiise, locuitorii se trăgeau

www.digibuc.ro

tot către munţi; — numele de Zavergiu şi de Ipsilanti ajunsese spaima oraşelor şi satelor din mai multe judeţe...

Cu toate acestea între munţi, mai la o parte, pe cursul Buzăului, într'o poziţiune pitorească, şi întărită de natură, loc ocolit de dealuri, în apropiere de câteva mănăstiri, şi de unde ochiul poate zări departe, într'o ridicare, munţii cei mai înalţi, iar de alta câmpiile din faţa Buzăului, venise acest pandur şi trăsese la curtea acestui proprietar, unde din întâmplare, se adunaseră mai mulţi alţi proprietari şi câţi-va străini...

Dar ori cât de grei ar fi fost timpii, acea societate nu se părea nici de cum prea tristă. Din contră, acolo se dau încă mese şi ospăţuri domneşti, acolo se vorbea de măritişuri şi de încuscriri; se găseau dintre acei oameni cari amuză pe boieri spunând fleacuri; râsuri, chiote, sunetul lăutarilor, iar horele formate de tinere şi tineri săteni nu se mai curmau; acolo, nenorocirea, pentru toţi acei refugiaţi, nu ajunsese la culme. — Cei mai mulţi dintre oaspeţi erau proprietari de moşii, de prin prejurul acestor plaiuri, şi mai toţi erau şezători în târgul Buzăului.

In casa de pe moşia sus descrisă, având mai multe apartamente, în unul ce înfăţişa o vastă sală, cu pereţii cam înegriţi şi mobilată oriental, cu nişte paturi lungi şi cu câte-va scaune de lemn de nuc, se afla un bărbat ca de două-zeci şi opt de ani, tras la faţă, cu ochii duşi în fundul capului, care sta pe gânduri.

Afară, un om gros, scurt, cu capul pleşuv, cu ochii boboşaţi, care după îmbrăcăminte şi după manieri se părea a fi un om de casă, străbătu curtea, trecând pe lângă doi ţărani ce stăteau de vorbă, ca să meargă la acel apartament, unde îl aştepta tânărul cel căzut în cugetări.

www.digibuc.ro

El se uită la acei săteni, dar crunta căutătură de ochiu a unuia din ei făcu pe omuleţul nostru să i se taie pofta de a se încerca să le adreseze vreo vorbă.

Când intră în apartamentul unde era aşteptat, acel tânăr îi zise:

— Te căutai, unchiule, prin tot satul, ca să te găsesc. Mai acum fuseşi aci şi plecaşi cu acel străin, când noi avem să vorbim ceva despre ale noastre. Timpul nu suferă întârziere!.

Rumelioti, (aşa se numia omul cel gros şi cu ochii bolboşaţi) după ce făcu câţiva paşi, scoase tabacherea din buzunarul antiriului său şi întrebă:

— Bre! Hristodore, spune tze s'a făcuto i palicari nostri?..

Răspunse tânărul: — Cine? Grecii? Mauroforii? eteriştii? palicarii noştrii?

— Ne. Adaogă Rumelioti.

Zise tânărul, după un moment de pauză:

— Ce-au văzut ochii mei, unchiule, să stau o săptămână să-ţi spun cu deamănuntul toate.

— Ia spune mai întii de unde ai plecato? de unde ai venito?

— De unde? din tabăra lui Ipsilanti, continuă tânărul. O nevoie mare mă aduse până aci.

— Ah! caimeni pedi, spune! spune-mi! adaogă Rumelioti.

— Lucruri grozave se petrecură, strigă Hristodor; numele de Elin fu profanat, prin mulţimi de tâlhării şi nelegiuiri ce făcură arnăuţii şi cu toţi palicarii oştirii noastre.

—Tze spune, adelfe? adaose Rumelioti, făcând ochii mari şi uitându-se la tânăr

— Pe unde călcau ei, continuă tânărul, semăna ca un foc ce mistuie totul, sau ca o apă ce lasă numai urmele pustiităţii. Ca fiu de Grec, îmi iubesc prea mult patria; numele lui Temistocle, Aristide, Lionida şi Omer sunt cele mai simţite

www.digibuc.ro

nume pentru mine, cât şi pentru toată lumea civilizată; — visurile mele cele dulci sunt numai acelea ce le am pentru libertatea şi fericirea Eladei; — dar n'am lăudat însă nici odată neorânduielile, mârşăvia, jaful, uciderile şi cele mai barbare fapte, săvârşite de compatrioţii noştri, în această ţara.

Eu am venit, pentru că am la dumneata, în păstrare, zece mii de lei, să mi-i dai, şi apoi ştiu ce să fac..

— Ma ohi! ohi! ţze spune nepoto? zise pripit Rumelioti.

— Să-mi spui numai una, urmă tânărul văzând pe cestalalt aprins, este de laudă maltratarea ce o făcură Fanarioţii către Români şi moartea lui Tudor Vladimirescu?

Răspunde Rumelioti roşu la faţă şi cam nemulţumit de vorbele junelui.

— Pe Domno Todoro?... (îşi scoate tabacherea şi ia o priză de tabac). Hîm!...

— Vorbesc ca un Grec care îşi iubeşte patria şi este mândru de gloriosul nume al Elinilor antici, dar tot nu mă opresc d'a zice, că ridicarea Eteriei de tot felul de straini, n'a prea avut de ţintă aici binele ţării.

Rumelioti pe gânduri: — Vorbeşti ca un Vlahos!

— De loc, cum am văzut faptele nu mi-a plăcut jucăria.

— Ş'apoi drept să'ţi spui, Vlaose Hristodor, dumneata m'ai îndemnat să mă amestec în astă răscoală; să iau parte la faptele mauroforilor şi ale arnăuţilor, când eu nici nu mă gândeam mai nainte. Am urlat ca lupii pentru ca să nu mă mănânce ei. — M'am împărtăşit din toate jafurile ce le făcurăm cu toţii... Dar să fi văzut însă în ce stare ajunse această oaste? bătută, sfărămată, ruşinată, par'că a fost un blestem ce a urmărit-o, în tot pasul, de când Ipsilante

www.digibuc.ro

ucise pe Tudor Vladimirescu... Eu însă n'am ce face, cată să mă supui soartei armelor. — Voiu merge înainte...

Rumelioti, scoţând iarăşi tabachera din sân, ia o priză, apoi stranută : — A phi !... he !...

De odată o uşă din fund s'a deschis, fără ca să o audă cei ce conversau. Un om cu o privire ciudată, cu un aer diabolic, deghizat în nişte îmbrăcăminţi de cerşetor, se arată, în fundul salei, la întuneric, întocmai ca un spirit scăpat din lad.

Rumelioti continuă de a asigura pe tânăr că e foarte sigur în acele părţi muntoase:

— Cu un scopo am vorbito, co'n politichi!

— Dar ce scop, ce politică a fost asta? să spui că am fost scris la insurgenţi, ş'apoi?...

Rumelioti, după ce mai luă o priză de tabac şi mai strănută de vre-o două ori, raspunse :

— Vreo să ti insoro!

— Pe mine? întrerupse tânărul înmărmurit.

Străinul ce intrase rămăsese lipit de părete ca o statue, ca să asculte astă discuţiune, şi Rumelioti continuă :

— Ne. Sa iai musiea che bani, boiaro are una dudu pola acsiologhi.

Răspunde Hristodor : — Cum socoteşti dumneata că o să-şi dea cineva fata numai aşa pe vorbe, când are ceva stare? Pe urmă gândeşte-te, în starea în care ne găsim astăzi!... Elada are nevoe de piepturile şi de braţele noastre, fraţii noştri aşteaptă un ajutor dela noi; dar la asta să ne gândim, nu la însurători.

Zise iarăşi pripit Rumelioti : — Am facuto si am vorbito, toto sinto pregătite, foia de zestre, musiea che clironomia dupa morte...

Tânărul îl întrerupse : — Este de râs, dacă nu cum-va glumeşti. — Dar fata vrea? Mă faci să râz, uite...

www.digibuc.ro

— Tzine întreba pe fata? parintele ei este o ligo camo zevzechi.., fatzi cum vrei,..

Omul din fund zise încet în sine: —Infamul!

Hristodor adaose: — Eu cu toate acestea nu pot să stau mult aici, cine ştie ce se poate întâmpla!

Continuă iar Rumelioti:—Ma o sa merdzemo cu toti la muntania, plecamo d'aitzi, numai sa ispravimo nunta al teu, sa luamo sineti dela musiea che bani, che haide palicari! i se Elinos!... Avemo multe datoriile sa platimo, ne trebue bani, pentru i patrioti, pentru elefteria gretzeste!... bani flurachia, adelfe!

— Prea bine, prea bine, răspunse Hristodor, dar era timpul acuma să ne gândim la asta? ori să ne vedem de cap? Lasă astfel de vorbe!...

— Asculta, asculta Hristodore, un negustoro cum se cade trebue să se rodze la Dumnezeo sa fatze de trei ori falimento, iar un flacheu sa se insore odata che bine; zestre mare sa capete!.. che asta, fetul meu, asculta pe gheronta unchiu al teu ca se va petretze totd'auna pe lume!... Sa intramo acum la boiaro, sa vorbimo, sa cautamo, sa ispravimo toto... Poimuine avemo lasato secului de posto al aghii Apostoli, astazi dar sa ispravimo che aravona, che muine sa fatzemo nunta al tău... Curindo, curindo, vino cu mine, sa scapamo de saratzia!... Auzi tu Hristodore... banii este toto la lume asta!... che un criminale cu bani este un omo evgheniști!...

— Bine, dacă crezi că e aşa, unchiule!

Ies amândoi din acel apartament, ca să meargă în rândul din partea opusă, unde se afla iarăşi odăi mobilate, după moda timpului, şi unde toţi oaspeţii, dimpreună cu proprietarul, se găteau a înconjura o masă pregătită cu tot felul de mâncări şi băuturi. Trecând prin mijlocul bătă-

www.digibuc.ro

turei, găsi tot la loc pe acei ţărani, a căror căutătură-l-a fost nemulţumit.

Când ieşi din apartamentul unde îl văzurăm, abia apucă de trase uşa după dânsul, şi omul misterios se repezi pe urmele lui Rumelioti, se opri un minut şi zise:

— Te voiu urmări, Satano! te voi urmări şi în Iad!... Oh! este o patimă aici, (punându-şi o mână la piept) o ură care mă roade şi mă neodihneşte, făcându-mă să caut răsbunare pe aceşti tâlhari, pe aceşti arnăuţi, pe cari îi caut în tot locul, şi când se poate, când îmi vine mie bine, a-i şi da pe mâna morţii!... Pe Grecul acesta însă am o mai mare ură; îi voi da într'o zi răsplată după fapte! — Dinte pentru dinte, moarte pentru moarte!... Am venit numai pentru el până aici... Acum la lucru!

Iar când deschise uşa ce da în curtea din dos, se întâlneşte piept în piept cu Tatomir, pe lângă care apoi trece, măsurându-l cu ochii de sus până jos.

Tatomir, un cioban cu căciula ţurcănească pe cap, îmbrăcat precum e portul Ţuţuenilor, cu caţa în mână şi cu traista pe umeri, tocmai venea dela munte.

Puţin în urmă, omul misterios întâlni pe Soare, servitorul boierului, pe care îl cunoscuse mai 'nainte de a intra în casă.

— Ai găsit pe Grec? îl întrebă acesta.

— Tăcere, băiete, omul mi l'am găsit!... zise necunoscutul, făcând semn lui Soare, fiindcă nu voia să fie descoperit cine era el şi pentru ce venise...

ŞI CÂND I-O VENI BINE SĂ SE ARATE NEGREŞIT CU PLÂNGERE LA BOER.

Tatomir era unul dintre acei Români ce le place a stropi cam des măseaua. Numai Tato-

www.digibuc.ro

mir avea obicelul, când era chefuit, să vorbească singur. Iată ce mormăia el printre dinți: — Viu și eu în fie-ce vară odată la târgul Drăgaicii și atunci mă abat pe la casa boierului, stăpânu moșii dela noi... Hîm!... hîm!... mai bine trăesc eu colo pe vârful muntelui!... Acolo măcar nu se aude ca pe aici de Turci! — de Zaveră!

Soare scotea dintr'un dulap, în formă de cămăruță de la capul scării, mai multe lucruri pentru gătire de masă. Ce i se năluci lui, se luă de sfadă cu Tatomir.

Tatomir îi răspunse: — Dar ce, băete, nu mă cunoști tu pe mine? Eu sunt dela munte, de pe moșia boierului.

— Tacă-ți gura! adause servitorul. Boierii n'au timp acum, că se gătesc să facă nuntă aici...

— A! ba! flăcăule! întrebă Tatomir pe Soare, după cine își mărita boierul fata sau nepoata?... nu va fi dând-o după vreun Arnăut? după vreun Grec?...

— Cată-ți de lucru, vezi-ți mai bine de beție!

Adause cel muntean: — Măi! eu am fost ca tine, dar tu n'ai fost însă ca mine!.. și ca mâine o să te văd pe tine împreună cu stăpânu tău la mine colo pe vârful dealului Recea sau la Bisoca, căutând chip de scăpare!...

Soare tot căutând la niște chei: — Hai! ce ai zis? întrebă pe cioban.

Tatomir, supărat. — Ce am zis, am zis bine... Rămâneți sănătoși acum! Și el întoarse spatele ca să se ducă în curtea din fața caselor, unde se afla, stând de vorbă Petre cu dascălul Gheorghe.

TATOMIR, PETRE ȘI DASCALUL GHEORGHE.

Pctre. Iată și Tatomir aci!

Tatomir. Dar tu, Petre? Dumneata, dascăle?...

Dasc. Gheorghe. Ce mai faci, voinice? ai venit pe la Cluceru?

www.digibuc.ro

Tatomir. Mulţam dumneavoastră!... Apoi de, povestea vorbei... precum vine finul la naş, cumătru la cumătru, Român la Român, să se cerceteze de sănătate!...

Dasc. Gheorghe. Bine faci, bădiţă, bine faci.

Tatomir. Apoi cam greu timp am ajuns, după cum e timpul!...

Petre. Cum va voi Dumnezeu!..

Dasc. Gheorghe. Pentru că aşa şade bine Românului! (către Petre) Dar tu, flăcăule, n'ai mai venit pe la Cislău? Mi se pare că văzui şi pe mătuşa Maria afară?

Petre. Am venit eu cu dânsa până aici la boier, că i s'au întâmplat multe supărări. — Fiul său Nicoară nu se ştie ce se va fi făcut, va fi murit în luptă cu Turcii sau cu Grecii Zavergii, că de mult a plecat de acasă.

Tatomir. A venit Nicoară, hei e voinic şi sănătos!...

Petre. Ce spui? a venit Nicoară?... dar nu l'a văzut nimeni?

Tatomir. Dar şi tu, Petre, mi se pare că ai fost la oaste împreună cu Nicoară?

Petre. Da, am fost în oaste, am fost scris la panduri. Însă eu am plecat înaintea lui dela Piteşti.

Tatomir. Şi apoi?

Petre. În oastea lui Tudor.

Dasc. Gheorghe. Slugeru Tudor Vladimirescu? l-am cunoscut..

Petre. Da, am fost în oastea care acuma s'a împrăştiat. Nu aţi auzit ce făcură Grecii?

Tatomir. Nu.

Petre. Ei uciseră pe Domnu Tudor la Târgovişte.

Dasc. Gheorghe. După ce că ei îngenuchiară ţara atâta sumă de ani, apoi o făcură şi asta?...

www.digibuc.ro

Petre. Intrară acum şi Turcii; se bat mereu. Pandurii lui Tudor se căiră prea mult de ceia ce făcură.

Dasc. Gheorghe. Acuma vom vedea ce se va alege: ori noi Românii, ori ei cochinţii cari vor să tot fie Domni şi stăpâni pe ţara noastră.

Tatomir. Să se cam şteargă pe bot de domnie de acuma înainte, precum zicea mai alaltăeri stareţul Rafail dela Schitu Găvanul.

Petre. S'a zis şi s'a isprăvit acum. — Grecii au fost bătuţi pe Dâmboviţă, peste Olt la Drăgăşani, pe Arnăuţi îi taie Turcii la Bucureşti, la Câmpu-Lung şi pretutindeni în munte!... Dascălul, uite, ştie mai bine să le spuie, ca unul ce este om cu ştiinţă. Dela el am învăţat noi toţi carte.

Dasc. Gheorghe. Aşa e, bunii mei fraţi.

Tatomir. Ei bine, dacă e vorba aşa, merg să-mi iau iarbă de ajuns, până se mai găseşte.

Dasc. Gheorghe. Dar ai fost la târg, voinice?

Tatomir. (desleagă traista şi arată) Uite colea ce am târguit: pastramă, opinci, fluer şi iarbă de puşcă.

Petre. Dar bună o fi?

Tatomir. Cum nu: uite, asta e hotărâtă pentru vulpi şi pentru croncani... Că mai puşcaş decât mine s'a dus vestea!...

Petre. Tatomire! la mine este o bubă, colea, care coace şi nu se vindecă... Ştii tu cu ce se poate vindeca?

Tatomir. Când ţi-o descânta o vrăjitoare care mi-a descântat şi mie, ca să fim toţi într'un cuget, să fim uniţi cu toţii!

Petre. Tocmai aşa!... Nu ştiţi că din Grecul de adineaori se trase şi moartea unchiului Oprea, tata lui Nicoară?... Biata mama Maria, după ce rămase văduvă, se dusese să se arate cu plângere la Bucureşti, dar ce făcu? nimica

www.digibuc.ro

toată !... Răposatul, ție-i Dumnezeu țărâna ușoară, de clacă, de boeresc, de podvezi, de Greci, de Turci cu beilicuri și câte și mai câte greutăți, — apoi socotiți și timpul secetei, lăcustele, toate nevoile câte veniră pe țară și pe capul Românului, — ajunsese să nu aibă ce mânca, căzuse la grea sărăcie !... El fu silit, într'una din zile, să ia cu împrumut câteva sute de lei dela un Grec... Uite, o spui asta cu durere și cu ochii plini de lacrimi, mai ales că lui Nicoară îi sunt dator zilele mele !...

Tatomir. Ei bine, ce s'a întâmplat ?

Dasc. Gheorghe. Spune înainte, Petre.

Petre. Dar ce să vedeți ! s'a mai putut scăpa el până astăzi de datorii ?... ferească Dumnezeu !

Tatomir. Așa ? auzi acu !

Petre. Din an în an nenorocirile crescură, și crescură și dobânzile, de se făcură capete ; iar bietul om, în loc ca să mai scape de plăți, se îngropa mai mult... Românul schimba mereu înscrisul, și Grecul, fiind că ajunsese a fi și slujbaș la noi, fiindcă era la putere, scria ce vrea, punea cât îi plăcea și nimeni nu avea gură să-i zică o vorbă, pentru că ei stăpâniau țara întreagă. Și în fiece vară, sau toamnă, când se strângea bucatele de pe câmp, tăbărau epistații boierului, dinpreună cu Grecul, pentru că ei se făcură tot o apă,— și îi luau grâul și porumbul pentru datorie, pe prețul cu care le plăcea, zicând că îl strâng pentru împărăție și pentru domnie, și că este eftin la târg ; dar bietul țăran, rămânând tocmai în puterea iernii și primăvara fără pâine, neavând cu ce să-și hrănească copilașii, alerga la hambarul boieresc și arândășesc, de lua fiece putrigai cu prețul foarte încărcat... Înțelegi acum ce fel rămaseră Românii noștri datori vânduți, robi, — totdeauna datori la arendaș și la boieri ?.. Mulți vân-

www.digibuc.ro

dură aşa moşiile părinteşti, pe care le cumpără ciocoimea!...

Tatomir. Dar apoi ce s'a ales dela domnie?

Petre. Dete zavera şi rămase totul jos.

Dasc. Gheorghe. Bietul Tudor Vladimirescu! mult s'a nevoit ca să pue odată capăt la aceste nedreptăţiri.

Tatomir. Ce spui!... şi tocmai atunci se afla mama Maria la Bucureşti?

Petre. Tocmai când a murit Vodă Şuţu;— şi apoi şi fiul ei, precum spusei, de multă supărare, a mers de s'a scris la oaste.

Tatomir. Ei vere, vere, cam mare jaf! rău ajunserăm măre, rău!

Dasc. Gheorghe. Răbdare copii! încă puţină răbdare!

Erau buni şi cu dreptate boierii până nu se încuscriră cu Ţarigrădenii.

Petre. Dar s'a făcut astăzi tot o apă, boier, Grec, alte limbi, alte alea!... zapciul, uite, nu glumeşte! şi măcar că din părinţi, din moşi, din strămoşi vei fi şi tu ceva, te joacă cum îi place!... Unii ca aceştia puseră pe biata mama Maria să plătească datoria, încărcată pe numele răposatului soţului ei... Acum camatarii, mişeii de cocoşinţi, vor să-i ia locul şi casa rămasă pentru copii ei; — îi ia, uite, şi cenuşa din vatră... Dar, hei! scapi numai cu atât? te şi închide, — înfundă, colo, grosul cu tine!...

Pe când aceşti trei inşi vorbeau, Rumelioti venea dinspre partea opusă a curţii, şi fără a lua seama la grupa celor din curte, era cufundat în cugetări. Toată viaţa lui nu făcuse decât calcule.

— Telos pandon! zicea el în sine,—am lasato pe nepoto la boiero Clutzari si am merso sa cauto pe Samuri... c'am auzito ca a venito aitzi!..

www.digibuc.ro

Tatomir văzându-l cel întâi, zise soților lui:

— Uite-l, mă! uite-l, bată-l naiba!

Rumelioti, fiind cu totul cufundat în gândire, nu auzi pe Tatomir.

— A! un plano!... dacă nu se fatze nunta de la nepoto al meu... asta Samuri este un hoțo bun... se vedemo cum se luamo banii che sineti dela chirios Clutziari?.. Ama istoria intâmplata la Iasi, me supara... dar el se pote ca a uitato puna acuma.

— El este și aici?... ce o fi sporovăind acolea?... zise Petre încetinel

— Pe ăsta îl aduseră boierii vătaf în plaiul nostru; el s'rânge birul pentru zavragii; — el chinuì pe tata Oprea și îl omorî, dându-i fum de ardei, într'o coșară.

Tatomir deveni ca o ierbărie de tunuri când ia foc, trăgând furios cuțitul.

Soare, în acel timp tocmai, eșind de sus din casă, mergea înaintea lui Rumelioti. Acesta îl întrebă:

— Toto nu s'a întzeputo boerile z'afeto?

— Poftim de intră, că, după ce plecaseși, boierul a întrebat de dumneata.

Rumelioti nu înceta de a număra pe degete, cufundat în cugetări, ca mai înainte:

— Mare lucru, lipon! mare politichi! — se fatzem toto cun politichi... Si daca asta Samuri vorbește-tzeva rau de la mine, daca el cauta se me strica lucro che intereso!... lipon, se scapo de asta diavolo!... stiu eu un marafeto... — un paharu de vino... otrava!... che merdze Samuri isto Diavolo cun toti dusmanile mele!...

Deodată râsuri și chichote se auziră din apartamentele unde se afla ceata boierească adâncită în cele mai mari petreceri.

Dascălul Gheorghe, strângând cu o mână pe Petre de mână și cu cealaltă pe Tatomir, zise:

www.digibuc.ro

— Vă las, copii, că eu voi să intru la Clucerul în casă, să-i vorbesc despre cele ce auzii... (către Petre) Să zici mătuşii Marii să stea pe aci, şi când i-o veni bine să se arate negreşit cu plângere la boier.

UDRISCU AMINTI LUI VOLF CĂ VORBELE SALE ATACĂ OARECUM INTERESELE IMPERIULUI CARUIA EI SERVESC.

Clucerul Dincă era proprietar cunoscut în trei judeţe, fără ca să ştie singur cum i s'a grămădit atâta stare; partea cea mai mare, negreşit, viindu-i din oarecare clironomii, şi restul din specule.

Fiind totdeauna înconjurat de Greci Ţarigrădeni, dorind prea mult, fiind că avea stare, să aibă vreunul din titlurile însemnate, introduse cu timpul în ţară, credea că numai aşa va isbuti, luând în căsătorie cel puţin vreo nepoată a vreunui domn ce venea în ţară. Se zicea că Vodă Caragea, mai şi fusese decis pentru aceasta, ştiind că acest boier Român era proprietar de moşii şi avea bani înaht, — dar rămase lucrul jos, pentru că i se întâmplă, silit de împrejurări, să scape cu fuga de aici.

Clucerul Dincă dar, în toată viaţa lui gonind o asemenea chimeră, ajunsese mai către bătrâneţe ca acei oameni ce nu se însoară, ci cad într'un fel de uşurinţă. Dincă trăise totdeauna în adunătură cu fel de fel de Greci şi de călugări de asemenea, care îl tot îndemnaseră să-şi afierosiască averea la o Mânăstire închinată, precum la Slobozia lui Enache, fiindcă îi şi era origina de acolo, din satul Perieţii.

Mai că el s'ar fi decis s'o facă şi asta; dar turburările şi tristele împrejurări ale timpului l-au oprit de o cam dată, până să vadă ce se

www.digibuc.ro

va alege cu Eteria greco-slavă din ţară, care ajunsese a fi o calamitate pentru toţi.

Voia însă să-şi împlinească o datorie de creştin, de a da pe Tămâia la casa ei, măritând-o, negreşit, după un fiu de grec, fiindcă se deprinsese a auzi numai acel pompos dialect constantinopolitan prin prejuru-i. Mai mulţi boieri din districtele învecinate, fiind aduşi la moşia sa de tristele evenimente de atunci, căutând refugiu familiilor, dinpreună cu avutul şi cu sculele lor cele preţioase, vor lua parte la ceremonie. Ar fi cam ciudat, în timp de lacrimi şi de durere, să se gândească cineva la măritişuri şi ospeţe; dar fiindcă partea aceea de loc se aflase încă ferită, prin poziţiunea sa, de călcarea armatelor Otomane, Clucerul voia a împlini şi această datorie, şi tocmai fiind boierii adunaţi, cum arătarăm, precum şi feluriţi oameni aruncaţi de viscolul evenimentelor, pregătise ospăţ şi decisese să se facă logodirea fetei.

Clucerul, dând ordine servitorului, trecu în camera alăturată, unde se pregăteau cele de masă, şi Soare îi spuse că se află în curte ţăranii dela munţi şi dascălul Gheorghe dela Cislău.

— Bine, bine, adause boierul, să zici dascălului Gheorghe să intre, şi vezi de masă mai curând că s'a apropiat ceasul. (Scoate din sân un ceasornic ce în adevăr era de mărimea unei cepe mari, cu două capace de argint şi învăluit pe deasupra cu o piele de şearpe verzue). Zise după ce se uită la ceas: — Sunt patru şi jumătate... Să scoţi din beciu vin bun de Urecheşti.

Nu apucă Soare să iasă şi dascălul Gheorghe apăru.

— Bine ai venit sănătos! bine că te aduse Dumnezeu aici între noi! Poftim de intră în sală.

www.digibuc.ro

Sala aceasta alăturată cu camere, ce era de mărime de patru stânjeni lungul şi doi şi jumătate largimea, şi mobilată cu divanuri pe lângă pereţi, era încărcată de fumul ciubucelor ce lăsau boierii şezând pe acele divanuri, fumând şi vorbind despre evenimente. — Mai către ferestre, în colţ, şedeau doi starosti nemţeşti, pe care întâmplarea îi adusese şi pe ei acolo.

— Iată dascălul nostru!.. dascălul!.. ziseră boerii, într'o singură voce.

Dascălul luă loc.

— Ce veste p'acasă? ce mai nou prin ţară? întrebă Paharnicul Mărăcineanu.

După ce se mai strânse puţin la piept şi se şterse de vre-o două ori la gură, răspunse dascălul:

— Nou... Nimic bun!... Amar şi durere!...

— Pentru păcatele noastre, urîţi timpi ajunserăm!... exclamă Slugerul Petrăchescu.

— Am putea zice că astea sunt muncile mamei pentru un făt care se naşte, răspunse dascălul.

— Vrei să zici de viitorul ţării? adaose Şetrarul Spirea.

— Va veni poate Muscalul să ne pue la cale, să ne scape, zise Clucerul Dincă.

— Pentru Dumnezeu! exclamă dascălul Gheorghe, uitarăţi de când veniră, la 1806, ce ne făcură cu volintiriile? Nu ştiţi? nu cunoaşteţi cine e Muscalul? Dar cu luarea Basarabiei ce ziceţi?...

— Doară este creştin, zise Şetrarul.

Răspunse Mărăcineanu, după ce se mai gândi câtva:

— Am auzit eu din bătrâni spuind cine e şi ce cugetare are.

Exclamă Clucerul Dincă, şi mai ales ca unul ce era stăpânul casei:

— Să lăsăm vorba aia; ia să vedem ce facem noi acum?

www.digibuc.ro

— Dumnezeu ceartă, adaose dascălul, neamurile, ca şi pe om, pentru greşelile sale... Unde este credinţa?... unde este unirea?... unde este acea voinţă patriotică, prin care în adevăr am fi fost tari?...

— Aşa e, zise Mărăcineanu, am greşit mult, am greşit cu toţii... şi de aceea astăzi suferim!... Mi e teamă că va veni o zi când vom plânge cu amar moartea Slugerului Tudor Vladimirescu!...

Dascălul Gheorghe, aprobând cu un semn din cap:

— De aceia aşa este, ai dreptate dumneata!

Zise cam pripit Şetrarul Spirea: — Dar vezi, el era înţeles cu Turcul, ca un apostat, şi asta nu mi-a plăcut.

Adaose dascălul Gheorghe cu un fel de aprindere: —Pentru ca să mântue ţara din mâna Fanarioţilor s'a ridicat el! Cinea ne-a făcut până azi cel mai mare rău? cine ne-a stricat armata? cine ne-a îngenunchiat naţia? cine a sădit în mijlocul nostru ura, jaful, dezbinarea şi atâtea alte ticăloşii?

Clucerul Dincă, adresându-se către dascăl: —Vezi, şi mie mi s'a părut asta cam ciudat: creştinul să se facă una cu Turcul?...

Paharnicul Mărăcineanu, ridicându-se în sus şi făcând câţi-va paşi: — Hei! măre! el a mers departe cu mintea, n'a fost un om prost!...

Adaose Şetrarul Spirea, dând din umăr:

— Dar fie, că l-a ucis Ipsilante ca pe un nevoiaş...

Dascălul Gheorghe, cu o mişcare de indignare: — Pe Tudor!... Hâm!... Cum se poate s'o zici dumneata asta?

Paharnicul Mărăcineanu strigă: — Nu, Şetrare, n'ai dreptate, nu zice aşa!

www.digibuc.ro

Clucerul Dincă, puindu-se între Paharnic şi Şetrar: — Vorba Şetrarului e că Turcul e tot Turc, nu poate fi unit cu Creştinul.

Dascălul Gheorghe voi să susţie discuţiuea asupra acestei materii, dar ora mesei sosise, şi pe când zicea: O să vă tălmăcesc eu ce a voit să facă Tudor, care a fost cugetul şi politica lui, — tocmai intră Soare şi spune că masa este gata cu toate felurile de bucate.

Găsi dascălul ocasiune să facă cunoscut boerului păsul ţăranilor cu cari vorbise în curte... Clucerul însă nu-i prea luă seama ce-i zise, şi se adresă la boeri şi la cucoane, care tocmai atunci intrau în sală: poftiţi, boeri! poftiţi, cucoanelor, la masă!

Cată să nu uităm şi pe cei doi agenţi austriaci cari făceau parte dintre oaspeţi. Unul era un secretar de la agenţia din Bucureşti şi celălalt starostele de la Bacău. Unul se numea Udriscu şi celălalt Volf. Până ce ei fură poftiţi să treacă în apartamentul lateral, pentru masă, Volf zicea cele următoare lui Udriscu:

— Ochiul Europei, ochiul Germaniei mai ales, veghează bine asupra ţărilor aceste, Valahia şi Moldova, pentru nenumăratele lor avuţii şi pentru poziţiunea lor strategică la porţile Orientului. Populaţia lor şi mai cu seamă notabilii lor nu înţeleg încă că legătura lor prin vechi tratate cu Turcia le-a conservat existenţa, pe când dacă se aflau independente, de mult le înghiţia vre-una din puterile creştine... Diferenţa de cult, de datini şi câte altele, au făcut ca Turcia să conserve neatins elementul naţionalităţii lor; şi chiar barbaria Turcilor a contribuit la aceasta; — pe când, dacă în locul Turciei ar fi fost vre-una din puterile ce ţin de ortodoxie, de mult nu mai erau Români... Cu cât Turcii le-au fost ostili, cu atât ei şi-au conservat limba străbu-

www.digibuc.ro

nilor şi credinţa. — Cu cât populaţia acestor ţări, sătean, boer, neguţător, vor rămânea în credinţele străbunilor lor, vor conserva datinele şi costumele naţionale, cu atât naţiunea se fortifică în elementul ei; cu cât însă va imita pe străini, cu atât vor slăbi şi, cu timpul, Dumnezeu mai ştie ce se va alege. Se va ridica de deasupra Românilor influenţa Turciei, o va înlocui îndată aceia a Rusiei, mare şi energică, care nu se chiamă Turcia, ci caută numai foloase materiale, — dar ea va înrâuri prin cult şi prin agenţii ei foarte numeroşi... Europa, geloasă de aceasta, se va opune Rusiei, o va depărta, dar va căuta dânsa să predomine. — Pentru ca să ajungă la acest scop, se va sili a îmbuiba capetele tinerimii, care formează noile generaţiuni, cu tot felul de teorii şi cu obiceiuri străine... Odată ce Românii uită credinţele lor străbune, vor lepăda costumul lor naţional, vor pierde energia prin un trai moleşit şi luxos: mai ales luxul care e otrava adusă de suflarea Occidentului, — sub nume de civilizaţie, adoptând toate fleacurile şi teoriile străine, maimuţând pe străini întru toate, nu va mai rămâne decât numai numele lor... Cucerirea altă dată se făcea prin arme, astăzi prin lux şi prin conrupţie, prin teorii şi prin minciuni. — Germania nu doarme, Rusia stă cu braţele întinse şi aruncă mereu fitiluri în Orient; — Rusia ameniţă, Germania măguleşte; — Rusia vorbeşte tare, Germania trimite capacităţile ei, medici, profesori, industriali, modele, scule, luxul, totul ce încântă şi farmecă mintea şi ochii, comerţul ei şi altele multe. — Rusia este despotă, Europa este constituţională; — Românii puşi între foc şi între apă, cu cât vor lepăda datini, tradiţiuni, energia, traiul cel sobru, vor şovăi, vor slăbi, până vor ajunge a fi sub dominarea vre unei alte puteri... Astfel până la un grad se întâmplă

www.digibuc.ro

Ungurlior şi chiar Polonilor. — Eu sunt Ungur şi de aceia vorbesc aşa.

Udrisc aminti lui Volf că vorbele sale atacau oare cum interesele imperului căruia ei servesc, — că ei mănâncă pâinea drăguţului împărat, şi cu aceste vorbe s'ar compromite amândoi.

AH! SORA MEA, CE NEFERICITĂ SUNT! RĂSPUNSE TĂMAIA, CĂZAND PE BRAŢELE ELENEI.

Apele Buzăului curg cu o abondenţă strălucitoare pe o vale pitorească, ocolită de schiţulaţe, de sate şi cătune, de livezi şi dealuri încărcate cu tot felul de varietăţi. Satele Cojanul, Robeşti si Pârscovul par'că-şi dau mâna unul cu altul, înşirate pe ţărmul stâng al acestui măreţ râu. Schiturile Cislău, Cârnul, Nifon, Ungurenii, Răteştii şi Berca însufleţesc credinţa locuitorilor, servind de azil închinătorilor şi de refugiu sufletelor suferinde. Totul este frumuseţe şi viaţă pe înfloriţii ţermi ai Buzăului. Pădurile se acopăr de o verdeaţă încântătoare, holdele râd acoperite de spice aurii, porumburile lasă a li se vedea rodul lor învelit într'o mătase argintie, vâlcelile sunt acoperite de flori parfumătoare, isvoarele curg reci şi sunt limpezi ca şi cristalul. Ceva mai de o parte, după cotitura unui deal, se află această moşie şi caselе unde se găseau reunite aceste familii ce le numirăm. — De acolo, vedea ochiul cursul Buzăului într'o mare depărtare; satele şi mănăstiriile se puteau număra una câte una, iar munţii, ridicându-se unii după alţii, — Penteleul înfaţişând o frunte gigantică, mai de multe ori fiind învelită de nori, şi alţii asemenea, ce ating cerul cu vârfurile lor, formează cea mai frumoasă panoramă. Împrejurul caselor, unde se dă oaspăţul,

www.digibuc.ro

se întindea o grădină cu pomi fructiferi. — Un cireş, de o formă piramidală, se înalţa în mijlocul grădinii. Ramurile lui atârnau până la pamânt, cu nişte foi lunguşoare, şi încărcate cu fructe de culoarea rubinului.

Acolo, sub ramurile acestui cireş, se aflau două tinere fete, adăpostindu-se de împovărătoarea căldură de lunie. Ele eşiseră din sala opaţului, pentru că, mai către finele mesei, capetele conmesenilor aprinzându-se de băutură, se cam daduse frâu limbilor.

Elena, care avea ochi vii şi un obraz rotund, cu o talie scurtă, ce i-o făcea şi mai scurta moda corsagiului dela rochie, căci îi venea până la piept, — o mare sărăcie de forma a modei, cum se purtau rochiile pe atunci, întinse ca un sac, făcând prea puţine cute şi având puţine foi, — se mira de unde atâta gust pe Tămâia, care avea o rochie mai bine fasonată, de moarea verde, ce i se lăsa mai învoaltă împrejuru-i şi pe umerii ei. Tămâia înfăţişa un chip melancolic, având gene lungi şi sprâncenile îmbinate. Ea era înaltă de talie şi mlădioasă ca o ramură de liliac. Ochii îi erau negri, faţa puţin închisă, însă nu era lipsită de graţii; nasul ei avea cea mai regulată trăsătură, gura bine desemnată şi dinţii ei ca mărgăritarul. Ea avea un aer ce o făcea şi mai mult interesantă şi dulce. Şedea melancolică, ca şi cum era preocupată de o lungă cugetare sau de oarecare amintiri care o turburau.

— Curios de tot! Pe nici o fată n'am auzit până acum vorbind ca tine... zise Elena Tămâii. Iubeşti poate?... simţi în inima ta urmele unui nefericit amor? Spune-mi mie, spune surorii tale!...

Tămâia răspunse suspinând:

www.digibuc.ro

— Sora mea, eu am fost crescută la un sat, precum ştii, ca o fată de sătean român, săracă, fără mamă, fără părinţi, nefericită...

— Ei bine, apoi? zise Elena cuprinsă de oare care curiositate.

Adause Tămâia: — Şi nici că visasem de asta schimbare în care mă văd acum!

— Cu atât mai bine, că iată, o să te măriţi, o să iei un grec şi o să fii în rândul cucoanelor dela oraşe.

Şi aşa mai departe, vorbind tinerele fete despre luarea în hotărâre din partea boierului pentru măritişul Tămâii, aceasta termină prin a zice că este să se întâmple o nenorocire; — aşa îi spune ei inima.

— De unde o ştii tu asta, Tămâio? întrebă Elena.

— Dela o vrajitoare, răspunse Tămâia,

— Nu mai crede! adause Elena.

În adevar era o mare analogie în fiinţa acestei tinere fete cu starea lucrurilor. Hristodor, ce nu o văzuse până când Romelioti îi vorbise despre dânsa, rămase uimit de această frumuseţe poetică. Starea lucrurilor însă făcea cu neputinţă căsătoria sa cu tânăra fată. Afară de aceasta, el nu mai era stăpân pe sine, nu era sigur chiar de viaţa sa.

Elena, spre a o face să vorbească, chestionă încă odată pe Tămâia care tot tăcea:

— Aşa dar tu iubeşti, ia spune?

— Ascultă, surioară: în copilarie eram totdeauna veselă şi fără de grijă, eram mulţumită de starea în care mă găseam, fără să ştiu ce mai este prin lume, sau că mai sunt alţi oameni afară de locuitorii satului unde crescusem, fiind că rari oameni veniau să deschidă uşa săracei văduve care m'a crescut. — Într'o zi intră la noi o babă vrăjitoare, o ţigancă cu traista de

www.digibuc.ro

gât; ea, cum mă văzu, se uită lung la mine şi vorbi încetinel, dar bătrâna Voica o întrebă ce este? Ea răspunse atunci fără a-şi ridica ochii dela mine: — Copila asta, zise ea, va avea noroc mare, dar are să se păzească de trei lucruri, de trei întâmplări.

— Ce spui, Tămâio? dar ca ce lucruri sunt acelea?

Tămâia continuă:

— Că va veni odată timpul de războaie, cu mari vărsări de sânge şi robie... şi uite că tocmai acum se împlineşte.

— Numai Dumnezeu poate şti! Dar cea de a doua, ce lucru? ce lucru e?

— Că mă pot bolnăvi într'o călătorie şi din aceasta mi se va trage moartea.

— Poate că a spus minciuni vrăjitoarea ta. Dar cea de a treia care e?

— Să mă feresc ca de ciumă de măritiş cu un străin, care şi aceasta, iată, este să se împlinească.

— Dar crezi tu astfel de vorbe?

— Cum nu, vezi că se împlinesc până la una.

— Unde voi putea găsi pe această vrăjitoare, să o pun să-mi ghicească şi mie?

— Când vom merge la moşie, la Lopătari. Tot ce mi-a spus ţiganca este văzut şi pipăit, nimic ea n'a mințit... Toate sunt rele, toate sunt spăimântătoare, dar este şi mai grozav: ştii ce mi-a zis ea? că voi fi luată în robie de păgâni, de neamuri streine, voi avea o urâtă soartă!..

Aşa! continuă Tămâia, cum s'a întâmplat la atâtea nefericite fiinţe, soaţe, mame şi fiice — despre care ne spun bătrânii, că fură luate în robia tătărească; precum s'a întâmplat şi cu nefericta Doamna şi cu fiii lui Mihai Vodă; ce soartă crudă şi umilitoare!. Atunci mai bine moarte! Mai bine de o mie de ori moarte, decât

www.digibuc.ro

o aşa întâmplare! O să am eu un leac de scăpare!..

— Dar ce leac ai ca să scapi? întrebă Elena cu o mai mare curiositate.

— Mi-a dat acea vrăjitoare un leac, răspunse Tămâia, — nu se spune ce este, dar, ferească Dumnezeu, căzând cineva în asemenea nenorocire, atunci moartea, înţelegi, este mântuirea!..

— Nu mai da crezământ, Tămâio, vorbelor băbeşti. Acum linişteşte-te şi haide să mergem.

— Nu crezi, Eleno? adaose Tămâia. Tu nu crezi nici la nenorocire?... Vezi tu, eu am învăţat a crede prin câte mi s'a întâmplat în viaţă. Eu am rămas fără părinţi, crescând la un sat; deodată veni boierul pe care mai înainte nu-l cunoşteam, şi mă luă să mă aducă în casa sa, zicându-mi că vrea să mă mărite... Dacă aş fi avut acum o mamă, o mamă, vezi tu, e cea mai dulce pentru o fiică... Cât de greu e pentru o fată ce n'are, în asemenea zile, o mamă!..

— Dumnezeu e îndurător, Tămâio, zise Elena care voia să o consoleze.

— Aşa e, adaose Tămâia, dar greu...

Tămâia rămânând cât-va pe gânduri, ca şi cum s'ar fi întrebat inima dacă trebue să spună totul Elenei, continuă:

— Este adevărat, Eleno, ceea ce-mi ziseşi mai acum: iubeam pe un tânăr din satul unde crescui; dar acum nici nu se ştie de urma lui, pentrucă a plecat de mult la oaste. — Din jocuri copilăreşti, din desele vederi, săraci copii ce eram şi unul şi altul, prinsesem pentru el, pentru mama lui, acea simţire ce o are sora pentru un frate, o fiică pentru mama ei... Eram tot veselă, tot jucând şi fără supărări. Sunt doi ani acum de când fusei depărtată din acel sat, din casa văduvei, fără ca să ştie cineva de plecarea mea. De atunci fusei adusă, precum mai spusei,

www.digibuc.ro

în această casă boierească. — Aci mă aflu înconjurată de averi şi de strălucire, dar în loc de a fi fericită, simţ numai remuşcări: aci nenorocirea mă ocoleşte, şi la spatele meu zăresc moartea !...

Elena şi Tămâia se strânseră în braţe având ochii inundaţi de lacrămi.

— De aceia suntem ca nişte surori, Eleno, iubita mea.

— Aşa e ! aşa e ! răspunse Elena, dar, ah ! mi-adusei aminte c'am lăsat la trăsură o carte de rugăciuni ferecată, singurul odor ce mi-a rămas dela mama... Mă duc să o iau ; aşteaptă-mă aici, Tămâio, că vin...

— Tu eşti mai fericită decât mine, adaose Tămâia, pentru că eu n'am nici atât.

În acel timp se auzi la poarta grădinei vocea cocoanei Zincuţei : — Eleno ! Eleno, vino !..

Elena sbură ca o pasăre şi Tamâia rămase singură pe o lăvicioară la tulpina cireşului.

Ziua era frumoasă, — grădina încânta privirile, Tămâia rămase ca într'un estaz, — I s'a fost părut că cineva îi vorbeşte. Ea auzi şi a doua oară zicându-i pe nume :

— Tămâia mea ! sora mea !

Tămâia scoase un ţipăt de spaimă.

Era Nicoară, auzise toată convorbirea tinerelor fete. El se silea a-i potoli turburarea şi a o face ca să-l asculte. Tămâia nu se putu ţine de a nu se arunca în braţele lui şi a-i zice : — Dumnezeu te-a adus, scumpul meu Nicoară !..

El răpunse : Dumnezeu a voit să te regăsesc !..

După un minut, Tămâia reluă vorba : — Ce fac pe acasă ? sunt toţi sănătoşi ? ai văzut pe taică-tău, Nicoară ? — Mamă-ta e sănătoasă ?

— Nimic nu ştiu, răspunse Nicoară, n'am dat pe la dânşii. — Am cercetat mai întâi de dumneata, am întrebat pe toţi, pe ori cine întâlneam şi pe cine vedeam, ca să te găsesc, Tămâio.

www.digibuc.ro

Tămâia ridică ochii la tânărul căprar al lui Tudor Vladimirescu. Era blond, având nişte plete ce-i băteau pe umeri, avea ochii frumoşi. Îmbrăcămintea lui era a unui muntean cochet ca a ostaşului pandur; avea pe cap o căciulă de hârşie neagră şi cu fundul verde, ce o ţinea cam pe o parte, pieptul îi era acoperit de un pieptar de blană cusut cu mătăsuri, şi o cămaşă largă pe ale cărei mâneci erau nişte vărgi de borangic; mijlocul său era încins de un brâu de mătase (tarabulus) vărgat, lăsând să atârne dinainte nişte ciucuri de mătase, şi pe lângă aceasta se vedea şi nişte bete cu mărgele albe; în picioare avea nişte pantofi mari cu flori de piele roşii pe dânşii.

— Ah! Nicoară, zise ea, par'că îmi pierd mintea de bucurie, voiu să te ascult, spune, spune!..

— Lasă-mă, uite, să te privesc îndestul, adaose el, să-mi aduc aminte de anii copilăriei noastre; căci icoana obrazului dumitale mă însoţea pretutindeni, ochii-ţi frumoşi îmi luminau totdeauna sufletul; — locurile pe unde umblam, pe unde eram, — întâmplările pe care le petreceam în suferinţe, sau în vreo luptă, la moarte sau ori unde, îmi aduceam aminte de dumneata.

Întorcându-mă către casă, am găsit pe un bătrân orb, foarte bătrân, care îmi spuse că de şapte-spre-zece ani s'a depărtat dela locul naşterii sale. El mi-a spus o mulţime de lucruri ce a petrecut, şi am venit cu dânsul dela Târgovişte până aici în sat. Mi-a zis că averile sale le-a pierdut, pierzând pe ai săi, că familia lui a murit, că a avut o fiică pe care i-a scos-o nu ştiu cine din minte şi a nefericit-o; dar îmi mai zise că a rămas un copil, o fată, nepoata lui, pe care şi-o închipuie că ar fi de o frumuseţe îngerească.

www.digibuc.ro

Dar ştii, ştii, Tămâio, zise Nicoară cu mult interes, ai aflat cine este boierul care te-a luat în casa sa? care îngrijeşte de tine şi de viitorul tău?..

— Nu, răspunse Tămâia.

— Ei bine eu am aflat, adaose Nicoară. Este părintele dumitale, Tămâio.

Tămâia lăsă capul în jos fără a zice mai mult o vorbă.

— Lasă că vei afla, Tămâio, adaose Nicoară, chiar astăzi când fără voia noastră voi fi silit să te părasesc din nou, să mă depărtez poate pentru totdeauna de tine, dar ascultă-mă ce am să-ţi vorbesc, ce am să-ţi arăt. O! am suferit prea mult! Ochii mei văzură lucruri şi întâmplari care nu se pot spune nici într'o lună.

Tămâia, ca şi cum s'ar deştepta dintr'un vis:

— Te ascult! te ascult!

— Lăsai pe tata, lăsai pe mama, continuă Nicoară, pe fraţii mei; pe tata bătrân, amărît de nevoi şi de greutăţile vieţii, lăsai pe mama cu lacămile pe obraz, fiindcă tu nu mai erai la mama Voica, te luase dela dânsa; mi-am zis: acum, Nicoară, mergi în lume, te du în târgurile cele mari, caută de intră în vreo oaste, să ajungi un om mare, să ajungi să ai avere, să fii om cu putere, ca într'o zi să găseşti pe Tămâia. Am mers de-a dreptul la Bucureşti. — Acolo lume multă, case mari şi prăvălii, boieri cu veşminte scumpe şi încărcate numai de samur, cu căciuli umflate cât o baniţă, cu bărbi albe şi cu telegari la butcele lor. Uite, am zis: aceştia sunt stâlpii ţării, ei caută să facă bine ţării şi fericirea poporului, — dar mă gândii atunci la starea în care lăsasem pe tata asuprit de atâţi jefuitori, de cochinţi, de arendaşi şi de epistaţi, mă gândii la lacămile mamii, la ţipătul copilaşilor morţi de foame, de frig şi lipsiţi până şi de îm-

www.digibuc.ro

brăcăminte, — mi-am fost adus aminte de multe nedreptăți care se săvârșesc în țară, am suspinat din adâncul inimii și pieptul îmi bătea de mânie, ochii mi se aprindeau de furie ..

— N'ai aflat, întrebă Tămâia, n'ai auzit că va fi fost vreunul din acei boieri buni, oameni drepți?

— Ba erau, răspunse tânărul, dar mulțimea aceea de Greci și de lingușitori din prejurul lor înveleau și le întunecau faptele, ca un nour ce face să piară câte odată un vârf de munte. — Toată dorința mea era să intru în vre-o oștire ca numai în sunetul armelor să poată găsi sufletul meu liniștire. Se ivi un boier român care răspundea întocmai cu dorința ce avusesem. El mă luă ca pe un copil al lui, îmi puse armele în mână și mă învățâ cum să-mi iubesc și să apăr pământul strămoșilor noștri, — acesta se numea Slugerul Tudor Vladimirescu — Am plecat cu el din București, cam după sărbătorile Crăciunului. — Am văzut Slatina, Craiova, Pitești, Târgu-Jiului, Cerneții și multe sate și mânăstiri, pe unde am umblat și pe unde ne luptarăm... El adună supt arme o mulțime de panduri voinici, oameni cercați și viteji ca niște smei, dar se aflară între rândurile lor și niște mișei de arnăuți. — Tocmai la Tismana, peste Olt, în acea sfântă mânăstire, între niște munți falnici și locuri tari, ridică el steagul mântuirii Românilor, și cu sfinte slujbe, cu detunări de arme, cu jurăminte grele. întări mânăstirea ca o cetate, prin voinicii săi; și câți trimiși veneau din partea divanului dela București, ca să-i ia puterea din mână, căutau să i se închine și să i se plece, pentru că acolo erau grămădite puterea, dreptatea și mânia lui Dumnezeu... Mergeau lucrurile bine. Eu ajunsei căprar de panduri și ziceam mereu: Doamne ajută! pentru

www.digibuc.ro

că socoteam să te regăsesc; — le făceam toate, Tămâio, în numele tău, în numele şi fericirea ta !...

Tămâia, mişcată cu oare care entusiasm: — Spune, că îmi place să aud despre faptele acelui mare Român.

— In adevăr mare Român, continuă Nicoară, şi cu atâta mai mult fu de plâns soarta sa! O mulţime de rău-voitori, neoaspi ţării noastre şi vrăjmaşi lui, jurară ca să-l piarză; — atunci nenorocirile lui fură şi ale mele, durerea şi suferinţele sale le împărtăşii şi eu; — nefericirile lui erau fără margini şi moartea lui s'a săvârşit prin vânzare, precum a vândut luda pe Hristos !.. Nişte Greci blestemaţi, al căror nume va fi despreţuit până la copii şi strenepoţi de toţi Românii. Îl ridicară dela Goleşti, facând intrigă şi întinzând o cursă la toţi ostaşii lui; îl purtara de aci pe sub poalele munţilor şi-l duseră să-l omoare la Târgovişte... Părăsit de fraţii lui, uitat de Români şi de lumea toată, suferi batjocura străinului şi muri fără de a plânge...

— Dumnezeu va primi sufletul lui! zise Tămâia.

Curând după aceasta, continuă Nicoară, mă întorsei la oaste. — Dar ce să văz? ce se mai afla din această oştire? Unde mai era acea bărbăţie de căpitan, unde era floarea voinicilor? — Toată armata era împrăştiată, — o mică parte ce se mai găsia în fiinţă şi care trecuse Oltul, dela Piteşti pe la Lumini şi pe la Topologul de jos, era sub comandarea unui căpitan Oarcă... Turcii însă loviră pe Greci dinaintea Drăgăşanilor şi nici pulbere nu se alese de dânşii... La Şerbăneşti se făcu iar o încercare din partea Grecilor, dar şi aci, bătuţi ca mai înainte, puţini ce mai scăpara, fură datori zilele pandurilor noştri, cari ţinură cu pieptul şi cu curajul lor năvălirea cea înverşunată a Turcilor. La Zevedeni

www.digibuc.ro

periră şi panduri, găsindu-i Turcii beţi şi în neorânduială, până în cramele unor vii de acolo... Pretutindeni de atunci se vărsă sânge. un măcel şi jaf era în toată ţara. — Grecii perdură cumpătul şi ajunseră ca nişte iepuri ce caută vizuini ca să se ascunză. In toate mănăstirile, prin munţi, prin sate depărtate, fug şi până acum arnăuţii căutând scăpare.. Eu n'am avut ce mai face, căutai a mă înturna acasă. — Ca să nu cad pradă în mâinile păgânului, trecui dealuri şi scoborâi văile, umblând prin păduri şi mai mult noaptea până la ziuă.

Am ajuns pe sub seară în codru, la marginea satului Străjeşti, căutând să ies spre Slatina, dar un creştin îmi dete ştiinţă că drumul era prins de Turci. — Abătui spre dreapta, până ce ajunsei la o mănăstire veche ce i se zice Stăneşti. — Acolo am petrecut noaptea, chiar în această biserică, rugându-mă Maicei lui Dumnezeu pentru scăparea mea şi pentru zilele tale, Tămâio. — Am adormit în această stare rezemându-mi capul pe piatra dela mormântul unui boier din vechime, Stroe Buzescu [1]. Lum'nând cu o făclie de ceară, ce ţineam în mâini, mar-

[1] Piatra aceasta mormântală este la mâna dreaptă înăuntrul bisericei Stăneşti. — Inscripţiunea de pe mormântul lui Stroe Buzescu:

„Această piatră pe groapa jupânului, lui Stroe Buzescu, ce a fost Stolnic la Mihai-Vodă şi a fost la toate războaele din preună cu Domnu său, ca o slugă credincioasă Domnului său, şi la război din întâi dobândi rană la mâna stângă de Turci, şi dela războiul dela Giurgiu, când se loviră cu hanul, se răni în coasta stângă de săgeată, şi ca un slujitor lui Mihai-Vodă s'a ţinut până eri în ţara ungurească. De aci se sculară boierii ţării cu Buzeşti şi ridicară pe Radu-Vodă, iar Simeon-Vodă se sculă cu tătari, moldoveni, leşi mulţi fără seamă, de scoase pe Radu-Vodă şi pe Buzeşti din ţara lor la ţara ce o au ţinut-o cu oştile lor. De aci merse jupânul Stroe Buzescu la împăratul nemţesc de-

www.digibuc.ro

mura de-asupra mormântului, văzui pe dânsa o scrisoare lungă săpată şi ceea ce era mai mult, icoana, tot pe acea piatră săpată, cum viteazul boier, Stroe Buzescu, ucise pe Tătar, la Teişani, lângă apa Teleajenului.

Mi se umplură ochii de lacrimi văzând ce viteji, ce isbânzi mari pe Românii de altă dată; cum ajunseră ei azi jucăria unor străine lepădături, şi cum fuseră prada unor păcătoşi ca şi cei ce săvârşiră măcelul în marginea Drăgăşanilor, la Zevedeni... Părăsii de aci Oltenia, locul naşterii a atâtor bărbaţi străluciţi, a lui Mihai-Vodă Viteazul, a lui Matei-Vodă Basarab, a boierilor Buzeşti, a lui Tudor Vladimirescu şi a altora mulţi ca aceştia, de ale căror nume ţara întreagă şi toată românimea este mândră, şi ajutat de Maica Domnului, cu o inimă îndrăzneaţă şi cu nişte cugetări sfinte, ajunsei până aici. — E mai bine de un an de când n'am aflat nimic de tata, de mama şi de fraţii mei; dar am aflat, Tămâio, despre tine; — am aflat lucruri prea dureroase, lucruri foarte triste pentru mine!...

Nicoară luându-i încetinel mâna ei între ale lui, şi cu un surâs amar pe buze, îi zise: — Mâine este ziua nunţii tale...

---

ceru ajutor de eşire la ţara Românească cu Radu-Vodă şi nu-i aşteaptă Simeon-Vodă, ci se duse de aduse leşi şi moldoveni şi hanul cu 160 mii tătari şi eşiră de se loviră în gura Teleajenului la Teuşani, în luna lui Septembre 14 zile anii 7110—1602 luni dimineaţă până seara, şi făcură năvală marţi dimineaţa de trei ori de toate părţile, iar jupânul Stroe atâta nevoe pre care o văzu el stătu împotriva tătarilor de se lovi cu cumnatu hanului şi-l junghiă pe tătar, şi dintr'acel război se răni la obraz şi peste trei săptămâni i se întâmplă şi moartea, în luna lui Octombre două zile leatu 3PI şi nu fu pe voia câinilor de tătari.

Scris-a jupâneasa Sima a Stolnicului Stroe, dacă v[illegible] muri să mă [illegible]ropaţi lângă d-lui aicea".

www.digibuc.ro

Tămâia, ca şi cum ş'ar aduce aminte de profeţiile zise de vrăjitoarea ei, murmură încet:

— Aşa este! — Se împlineşte; — nu este voinţa mea!...

Nicoară şi mai agitat:

— Şi acela căruia vei fi tu mireasă este... ha!... unul dintre acei oameni cari au omorît pe Tudor Vladimirescu!...

În acest moment Elena intră pe poarta grădinii să anunţe Tămâii că Clucerul o caută ca să-şi schimbe inelul de logodire cu nepotul lui chir Rumelioti.

TURCII MERG SĂ PEDEPSEASCĂ PE INSURGENŢI; IN CURAND EI VOR OCOLI TOŢI MUNŢII

Tatomir ieşea pe poartă ca să se ducă la cârciumă, care era numai peste drum de casele boierului.

Petru şi Nicoară îl opriră să le spue pentru ce îl chemase Clucerul înăuntru.

Tatomir, cu particulara sa manieră când era puţin beat, dete din umeri, uitându-se cu nişte ochi mari la cei doi tineri săteni.

— A dat strechea prin boi... uite, iau drumul să se ducă încolo!... zise el, arătând cu mâna spre munţi.

— Ce vorbă e asta? întrebă curios Nicoară.

— Boierii, măi! boierii! au făcut sfat între dânşii să se ducă la munţi, că aici se tem!...

— Şi pentru asta te-a chemat? Ce ţi-a vorbit?

— Mi-a dat un pitac către judeţii satului Bisoca, să vie oameni cu plată, plăieşi, cordonaşi, să păzească pe boieri în Găvanul.

— La Găvanul, auzi tu?... zise Nicoară uitându-se lung în ochii lui Petre.

www.digibuc.ro

Dar Petre nu dete nici un răspuns, făcând semn lui Nicoară prin o strânsătură de mână, să tacă până se va depărta Tatomir, că el îşi cam aleargă gura.

Tatomir se depărtă puţin de lângă ei.

— Fiecare din aceste vorbe ce auzii, zise Nicoară lui Petre, era ca o lovitură de glonţ pentru mine, îmi venea să înnebunesc.

— Fii bărbat, fii cu inima mare, Nicoară!

Nicoară, aţintind lung pe Petre:

— Petre, de trei ori te-am scăpat dela moarte!

— Ştiu, răspunse Petre: Tu m'ai scăpat dela moarte!... Tu eşti fratele meu de cruce, tu mi-ai mântuit zilele.

— Aşa dar vrei şi tu să mă ajuţi astăzi pe mine cu viaţa? îl întrebă Nicoară.

— Spune, adause Petre, căci eu îmi voi da şi viaţa pentru un frate ca tine.

— Şi eu, un al treilea cu voi! răspunse Tatomir, care nu se depărtase şi auzise mai toată convorbirea acestora. Şi eu unit împreună cu voi!...

Petre, după ce se uită la Nicoară, observându-i semnele din ochi:

— Da, Tatomire!

— Veniţi dar după mine.

— Dar unde mergem? întrebă Tatomir.

— Acolo unde vom vedea cu ochii.

In acea zi mai cu seamă, cam la începutul lui lunie, mulţi străini, mulţi indivizi cu nume de neguţători, de cumpărători de producte şi altele, intraseră şi eşiseră din sat. — Unii chiar purtau şi arme cu dânşii.

Pe laviţă afară şedea un bătrân cu plete albe şi fizionomie înnegrită de ani şi de asprimile vieţii; el era lipsit de vederi şi lângă dânsul şedea un călugăr frate, cu care vorbea. Bătrânul vorbea încet, rar şi cu vocea mai de tot stinsă.

www.digibuc.ro

Nicoară arătă lui Petre pe bătrânul orb Novac.

— Nu uita, îi zise el încet, ca să fim noi cei ce vom păzi muntele la Găvanul; dar să nu întârzii, Petre, căci eu mă voiu uita totdeauna pe coama muntelui să te văd viind.

Novac, scoţând din buzunarul dulamei sale lungi, o hârtie mototolită şi 'nnegrită, pe care era scris cu niş'e litere mari şi cu aruncături pe deasupra, ce semana mult a ieroglife:

— Ţine de citeşte, şi întinse acea hârtie către fratele Meftodie.

Meftodie îi luă hârtia şi, după ce o şterse de vre-o trei ori cu mâneca rasei, se puse a o ceti. Şamur, care se afla rezemat de teiul din unghiul umbrarului, se apropie cu urechea ca să asculte.

— «Către tot norodul din Bucureşti şi din toate celelalte oraşe şi sate ale Ţărei Românesti, dragoste frăţească şi sănătate... Asta este hârtie trimisă de Domnul Tudor, arătă Meftodie celor dimprejuru-i. Am mai văzut iscălitura lui...

— O! Aceste vorbe: dragoste frăţească, zise, către toţi locuitorii ţării, le-am auzit de la tata şi de la bunicul meu, care fusese în oastea lui Şerban-Vodă, şi se bătuse în Ardeal... Dar de când se trimise domni Greci, încă de când cu Neculae-Vodă, — şi mai ales de când mi-am roşit mâinile în sângele unui tiran, — şi astăzi mă ia groaza!..

— Da, da, adaose Novac, am ucis, uite, cu mâinile mele, pe un împilător, un batjocoritor al neamului românesc, pe un caţaon. — Dar azi mi-e drag s'aud cărţi d'acestea, cărţi de dreptate, cărţi de deşteptare!.. Numai de! eu am fost foarte supărat, că mi-am părăsit copila şi rămăsei singur, — inima mea fu adânc zdrobită şi ochii mei, de multe lacrime, perdură vederile, căci am plâns atâţi ani moartea fiicei mele, moartea dragei mele Aniţi, fiica mea care mă

www.digibuc.ro

iubea așa de mult!.. Dar Dumnezeu să le plătească voitorilor mei de rău cu bine!.. și pe mine să mă ierte, că am greșit!..

Șamur zicând încet în sine: — Plânge?.. Și eu am rămas tot asemenea ca el!.. numai eu caut o răzbunare de moarte, pe când el iartă și bine-cuvintează...

Meftodie, intrigat prea mult de vorbele lui Novac:

— Ia spune, moș Novac, ce fel s'a întâmplat istoria dumitale?

Novac, după ce își încreți fruntea, ca un om preocupat, începu:

— Sunt acum mai bine de douăzeci de ani. Mama mea, trecută în bătrânețe, îmi creștea în casă pe copila mea Anița, care se făcuse fată de cincisprezece ani, că eu rămăsesem văduv, îmi murise soția. — Dăduse Dumnezeu de mi-am cumpărat moșioară, am sădit vie și livezi de pruni, și, afară de ceie ce moșteneam dela părinți, îmi făcusem o stăricică, cu care să pot noroci pe fie-mea, și eu să pot trăi liniștit la zile de bătrânețe. A venit tot cam pe atunci, cu domniile grecilor țărigrădeni, un cataon pe care oamenii, pentru că era negru la suflet și spurcat ca un Turc și ca un Tătar, îl poreclise cu numele Turculeț. De unde, cum și ce fel, fără ca nimeni să știm, el cuprinsese locuri moștenești ale oamenilor și se făcuse stăpân pe moșiile altora, ajutat de Domnii de atunci. — El globea, tăia, spânzura, facea ce vrea și nimeni n'avea gură de a-i zice ceva, că era rău Turculeț, dă cu pușca după Român... El își zidise case mari pe moșie și își așezase mori înfricoșate pe apele Ialomiții... Numele lui ajunsese a fi mai însemnat decât al lui Vodă. — De peste mări, de peste țări, de unde venise, nu știm, dar cum zisei, spurcat la fire, avea obiceiuri rele, era hrăpitor

www.digibuc.ro

fără saţiu, nu-i era milă nicidecum de om, se uita la creştin ca la un nimica, şi toate apucăturile îi erau ca ale unui păgân nelegiuit... Nu ştia să se închine lui Dumnezeu, nici să se teamă de dracu; — însă eu ţi l-am pus bine!..

— Cum, moş Novac? cum?... întrebă Meftodie.

— Obişnuise în casa lui a ţine o mulţime de arnăuţi; el avea ţiitori femei neruşinate, şi unele fiind surori; — făcea ce-i plăcea prin ţară: jefuia satele de prin prejur cu oamenii săi, unde nu-i plăcea da foc, omora, despărţia pe femei de bărbaţii lor şi trăia curat ca un paşă...

De mai mult timp el pusese ochii pe o sfoară de moşie şi pe nişte vii ale mele, voind să mi le smulgă din stăpânire. Căuta pricină cu lumânarea; vrea să se ia la colţ şi cu mine, dar nu-i prea venea neted...

— Auzi minune, exclamară iarăşi toţi.

Acel Grec, purtând mustăţi negre până la urechi răsucite, cu fesul pe cap, îmbrăcat turceşte şi numai fir, cu pistoale la brâu şi iatagan, ferecate la mânere cu argint şi cu petre scumpe, — auzise el de mine, de Novac; ştiuse că eu am numai pe mama bătrână şi o copilă de cincisprezece ani, şi mult frumoasă, — îi intrase tâlharului în cap ca să-mi ia copila să o ducă să locuiască în haremul lui, căci avea harem ca Turcii, — ba poate că avea în cuget să o ducă după aici, să o vânză, sau să o dea pescheş la vreun paşă, — cum s'a mai întâmplat altora, — cu care apoi să-şi facă mână bună, să ia Domnia ţării. Însă eu mi ţi l-am învăţat curat minte!

— Aşa! ziseră toţi.

Turculeţ se afla în război de moarte cu mine şi cu toţi locuitorii. — Eu i-am fost trimis vorbă să se lase de atâtea rele fapte, să înceteze dela prigonire şi mişelie... Că orice locuitor împilat, nedreptăţit de el, apăsat, zugrumat, sărăcit de

www.digibuc.ro

dânsul şi de oamenii lui, venia la mine de se plângea, ca la unul ce eram mai vechi în sat, dar el turba de mânie că eu dam sfătuiri şi mă făcusem scutitorul celor nedreptăţiţi...

Intr'o zi, aflându-mă dus la târg, Turculeţ, auzind că lipsesc, mi-a călcat casa. Aleargă îndată tot satul, se strânseră oameni şi îi ziseră ca rău face, dar el, pentru că n'a voit copila a se lăsa pradă amagirilor şi turbării lui, a zis unui arnăut al său să ia urmă de vite de pe jos şi să o spoiască pe obraz.

— Eu am aflat aceasta chiar unde mă aflam la târg. — Până seara m'am întors acasă şi noaptea l-am călcat; — l-am tocat, uite, la dânsul acasă, în mijlocul slugilor şi al femeilor sale, cu toporul, cum toacă cineva toamna carnea la salhana.

Nu termină bătrânul povestirea sa şi deodată se văzu formându-se o horă pe câmpie între cârciumă şi casa boierească. Toţi boierii, oaspeţii Clucerului Dincă, săteni, fete, ţigani, lăutari, ca printr'o minune, acoperiseră tărâmul până şi în curtea boierească.

Meftodie, văzând că se strânge atâta lume la cârciumă, zise bătrânului: — Uite, se face horă, moş Novac! — (Strânse hârtia şi o dete bătrânului înapoi), vom citi-o când vom fi la mănăstire. — Ţine, tată!

— Eu, fătul meu, nu văd, dar aud...

Tatomir striga în gura mare din pragul cârciumii:

— Cârciumăreasă, lele! adu-ne vin aici!.. Am de gând să mă prind şi eu în horă să joc lângă fete, că apoi ştim noi ce să facem cu Petre şi cu Nicoară!..

Sătenii începuiă a întonă, pe o arie românească, câte-va strofe care le-au fost dictate de dascăl, şi în lungimea horii, făcând paşi înainte

www.digibuc.ro

şi trăgându-se înapoi, se legănau ca nişte brazi veseli.

Pluguleţul, iarna, vara,
Cu 'ngrijire să-l păzim;
De străini să scăpăm Ţara,
Haideţi, fraţi, să ne unim! —

Toţi, boieri, Români, tot una,
Români, fete, doi şi doi, —
Să ne dăm cu toţii mâna,
Să scăpăm de mari nevoi!!..

Clucerul Dincă, într'un moment de transport, zise:

— Aşa se cade să ne veselim de nunta nepoţichii Tămâiţi!.. Însă iară se opri şi cugetă în sine: — Dar cugetul de tată începe a se deştepta în mine şi mă mustră; — Dascălul Gheorghe, dascălul Gheorghe îmi tot vorbeşte!..

În acest interval o femeie bătrână se aruncă la picioarele Clucerului, plângând şi întinzând o hârtie. Aceasta era Maria, mama lui Nicoară. Rumelioti, cum o văzu, posomorî fruntea, se puse alături ca să nu piarză vre-una din vorbele femeei, căci se atingea de dânsul această întâmplare.

— Aibi îndurare, boierule, pentru nenorocirile ce le-am cercat, pentru mine şi pentru copiii mei!

Rumelioti, muşcându-şi buzele şi turbând de mânie, zise:

— Să plătească bani ţăranca împreună cu fiii ei!..

Clucerul Dincă o întrebă:

— Ce este bătrâno? spune să ştiu?

Rumelioti mesteca mereu din gură:

— Che biro, che claca, che beilicuri.

— Păcat, boierule, păcat de Dumnezeu! că s'a mai plătit banii aceştia, şi dacă răposatul,

www.digibuc.ro

soţul meu, mai rămasę dator, e că a fost prea încărcat...

Novac, care venise cu Meftodie până aproape de porţi unde se petreceau acestea, zise:

— Haideţi, fătul meu, că o să ardă Dumnezeu pământul cu foc, de multe nedreptăţiri şi asupriri omeneşti ce auz!.. Pentru nişte asemenea nedreptăţi am intrat eu în nevoie, am săvârşit păcatul!..

Clucerul tot întrebând pe Maria:

— De cine a fost încărcat?

Maria răspunde cu multă sfială:

— Este scris acolo în hârtie.

Rumelioti în sine: — Auzi obrăzniţia! che muziţia!

— Ai dovezi femeie?

Rumelioti în neastâmpăr: — Ne. Ţe dovezi are? (Întorcându-se către Clucerul Dincă) Tota datoria este una mia opto suta de lei.

Petre, care sta ceva mai îndarăt de Maria, zise cu o voce apăsată:

— Din patru sute de lei, într'un an şi jumătate, se făcură o mie opt sute, — curat jaf!...

— Dovezi sunt destule, răspunde Maria, satele de prin împrejur ştiu, părintele Rafail dela schitul Găvanul sa afla faţă când a numărat răposatul banii.

Rumelioti aprins:

— Ohi! o papas nu pote sa dea marturia.

— Dacă era aşa; adause Clucerul către Maria, s'ar fi trecut în dosul înscrisului, sau l-ar fi rupt.

— N'a rupt înscrisul, fiind că pitarul zisese că nu-l avea asupră-i.

— Nu este adivarato, zise Rumelioti furios, nu este adivarato!

— De boierule, adause femeia, Românul, cum l-a făcut Dumnezeu, se înşeală lesne şi crede

www.digibuc.ro

toate... Soţul meu nu se gândi că aceşti bani îi se vor mai cere încă odata... Şi afară de asta, timpurile, precum vedeţi şi dumneavoastră, sunt grele!... Este sărăcie, lipsă mare pretutindeni. — Soţul meu a murit într'o stare foarte tristă: spue pitarul, care ştie prea bine ce fel s'a sfârşit raposatul..: Numai Dumnezeu să-i plătească!

— Va da seama înaintea celui de sus ucigaşii lui!... repetă bătrâna femeie suspinând.

— Vezi, femeie, continuă boierul, banii trebuesc plătiţi, că înscrisul a venit la mine, între alte socoteli. Am să dau şi eu zestre nepoatemi, cere ginerile.

— Dar acum, continuă Maria, n'am ce mai vinde, nu mi-a rămas bou sau vre-o oaie, n'am nici măcar un pui de găină acasă... Aibi îndurare, boierule! — nu suferi să se jefuiască Românul!...

Rumelioti bolborosind mereu din gură:

— Da, da să plătească banii, de unde nu... Trebue să iasă bani.

Clucerul Dincă, cel ce până aci se preocupase de Rumelioti, întrebându-l prin semne dacă este adevărată astă datorie, şi el răspunzându-i iarăşi prin semne că da:

— Aide! lasă-ne femeie, că avem treabă... Suntem la zi de nuntă, este zi de veselie astăzi!...

— Nişte jefuitori cu toţii!... răspunse Petre.

Deodată se ridică o larmă în mijlocul mulţimei, hora se strică.

Un om sosind de pe drum, plin de pulbere pe ochi şi peste toată îmbrăcămintea lui, se apropie de Clucerul şi-i zise:

— Turcii, boierule, vin pe sub poalele munţilor!.. Ei vin din două părţi, despre Brăila şi despre Bucureşti; acum trec apele Buzăului!...

Nu sfârşi călătorul acesta, ce semăna a un lipcan într'adins trimis, şi vorba într'una se lăţi

www.digibuc.ro

pe toate drumurile şi în tot locul, — ţipete de desperare, ţipete şi frică coprinsese pe toţi.

— Vin Turcii!.. vin Turcii!..

Hora de pe poiană, mulţimea străinilor şi chiar sătenii se făcură îndată nevăzuţi.

Omul numai, care până aci nu s'a fost văzut în cursul petrecerii, eşi ca din pământ: acesta era Şamur, geniul cel rău pentru Greci.

Clucerul Dincă pe minut se gândi să pue să încarce trăsurile pentru plecare.

Rumelioti nu mai putea, strigând şi umblând de colo până colo:

— S'a fudzimo! s'a fudzimo la muntania, isto plaiu!.. Turchi, Turchi vine!..

— Fugiţi! Fugiţi! Turcii vin!.. strigau toţi din toate părţile.

Şamur, cu un râs satanic:

— Ştiam eu asta! Turcii merg să pedepsească pe răsculaţi,—în curând ei vor ocoli toţi munţii.

DAR NU TE-AM ÎNTRECUT, M'AI ÎNŢELES, SUNT DRACU!

— Me dueo sa pregatesco sa plecamo, che la dromo sa faţemo nunta de la nepoto!..

Rumelioti se spărgea sbierând astfel, făcând temenele boierilor cari plecau cu mai multe căruţe braşoveneşti învelite; şi dintre cari rămăsese Şetrarul Spirea, ca să plece împreună cu Clucerul.. Toată întârzierea fusese până să ungă servitorii roatele de la două trăsuri şi să le încarce.

Dinaintea pavilionului din faţa caselor se adunase o mulţime de săteni; — între aceştia se găsiau Novac, condus de Petru şi de Nicoară, şi bătrâna Maria, mama lui Nicoară. Unii din ei se urcaseră pe treptele scării iar alţii se suiseră până sus. Intr'un unghiu se afla Şamur, ameste-

www.digibuc.ro

cat printre aceşti spectatori, al căruia ochiu era înfipt pe Rumelioti şi pe nepotul său, observându-le bine orice mişcare ce ei făceau. Rumelioti fu oprit într'o parte a vestibulului casei de nepotul său, care îi punea sula în coaste să-i numere cei zece mii de lei pe care îi avusese daţi la el în păstrare... Tămâia, împreună cu Elena, adunau în casă cele ce erau să ia la drum, cum şi îmbrăcămintele şi sculele preţioase, aşezându-le în mici sipeturi. Clucerul Dincă se afla vorbind cu dascălul George, pe care voia să-l lase a îngriji de casă şi de moşie, cât timp va lipsi el în refugiu.

Petru, mai cutezător, propuse de a vorbi boierului:

— Boierule, am venit aci ca să ne faci dreptate, — Grecii sunt peirea noastră!...

Boierul striga: — N'auzi Soare!

Soare arătându-se: — Ce poruncești?

— Să gătiţi sipeturile şi să încărcaţi mai curând căruţele, ca să plecăm.

Nicoară perzând orice pacienţă, indignat că nici nu se uita Clucerul la Petru când îi vorbia:

— Boierule, am venit aci ca să ne faci dreptate!... şi el împinse pe bătrânul Novac până aproape de clucer.

— Dar unde vrei să mergi, arhon Clucere?... îl întrebă dascălul Gheorghe. Mai bine stai pe loc, rămâi cu poporul aci...

Şetrarul Spirea, deschizând repede o uşă laterală şi reînchizând-o, îl întrerupse:

— Dar noi nu putem rămâne aici.

Atunci se mai auzi o voce, dintr'o parte: — Nici eu, asemenea, nu pot rămâne zicea Hristodor lui Rumelioti. — Unchiule fii bun de-mi numără acum cei zece mii de lei pe care îi am la dumneata, acum îmi trebuesc negreşit...

www.digibuc.ro

Rumelioti răspunzându-i cu acel aer de cupiditate şi avariţie: — Bre! Hristodore, zestre să iai che să rămâi clironomo!..

Şamur cu o înfăţişare satanică, uitându-se fără a clipi din ochi:

— Nepotul Grecului este scris în catastihul ipsilantiştilor ?...

Nicoara către Clucer:

— Şi pentru a treia oară zicem: fă-ne dreptate!... Petru urmându-l de aproape:

— Boierule, fă-ne dreptate!...

Clucerul, fără a lua în seamă zisele sătenilor, şi vorbind cu dascălul:

— Vom merge împreună cu mai mulţi boieri la schitul din Munteie Găvanul...

— La schitul Găvanul? zise încet bătrânul orb, cu oarecare durere, unde se află înmormântată fiica mea ?..

— Boierule, auzi ?.. adaose Nicoară, însă dascălul Gheorghe îl întrerupse făcându-i semn cu mâna.

— Lîniştează-te, dragul meu! lasă să vorbesc eu...

Clucerul Dincă către dascăl, fără măcar a se uita la săteni:

— La Găvanul vor veni o sumă de Greci şi arnăuţi şi vom aduna şi cordonaşi bine armaţi.

— Este loc foarte sigur...

Dascălul Gheorghe întrerupându-l:

— Iţi voesc binele, boerule, îţi voesc binele ca unui boier Român, şi deaceea te îndemn să să nu faci pasul acesta...

— Eşti ciudat, dascăle! N'auzi că Turcii vor fi în curând aici? Turcii ne înconjoară!

— Fie! adaose dascălul Gheorghe, dar tocmai de aceea, pentru iubirea de ţară, pentru iubirea acestui popor care cere, ia auzi, dreptate şi reazămul dumitale, îţi zic să stai aci, să opreşti aci

www.digibuc.ro

ori ce plan rău ursit şi să nu împingi mai departe greşalele!. Eşti boier Român, eşti proprietar de moşii, te bucuri de avere şi de credit, întreabăţi cugetul mai înainte de a face acest drum. — De la dumneata se cere să dai un exemplu locuitorilor, cât şi celorlalţi proprietari... Este mai bine să nu pleci de aici, să nu faci să se spargă ţara, mai bine să stai pe loc, să îmbărbătezi poporul, să nu laşi pământul, averea, bisericile, satele şi totul în ghiara străinului... Este mult mai bine să nu pleci, să stai la locul şi moşioara dumitale...

Clucerul Dincă fiind un moment pe gânduri, încreţându-şi fruntea şi răspunzând spre a se justifica:

— Sunt boier, cunoşti prea bine. — N'am ce face. — Toţi ceilalţi merg...

— Ce legătură poate fi între dumneavoastră cu toţi acei venetici cari n'au nimic a pierde dacă vor fi goniţi dintr'o parte la alta şi vor fi spulberaţi ca nisipul mării de suflarea vântului?... Era un timp, — se afla un bărbat cu care se cădea să staţi în strânsă legătură, să formaţi un singur nod cu toţii, precum e una patria şi interesele dumneavoastre aceleaşi, — pe care căta să-l ajutaţi cu toate mijloacele ce le aveaţi, căci acela a cerut emanciparea tronului ţarii de sub jugul Fanarioţilor şi emanciparea poporului român de înrâurirea apăsătoare a străinului... Ei bine, pe acela îl părasiraţi. — V'aţi lipsit de el şi vă unirăţi cu străinii, neoaspeţii ţărei, spre a-i întinde curse şi a-l omorî...

Nicoară ascultând la dascăl, ţinând de braţ pe Petre, zise:

— Ajută, Doamne, omului acestuia!..

— Aud pe Dumnezeu, continuă bătrânul Novac, scoborându-se în minutul acesta în mijlocul Românilor! El îi aprinde şi le dă putere!..

www.digibuc.ro

— Nu credeam să aud aceste vorbe din gura dumitale. Tudor decare spui dumneata, n'ai auzit, a fost unit cu Turcii?.. zise Clucerul.

— Tudor Vladimirescu, adaogă dascălul, cel mai bun, cel mai înfocat patriot, părăsit de Români, vândut de străini şi de însişi fiii ţării ce-l înconjurau, muri la Târgovişte masacrat, batjocorit în chipul cel mai trist de Ipsilante şi de ai lui... El însă, boerule, ştii pentru ce s'a sculat şi ce a cerut?.. El n'avea războiu nici cu Turcii, nici cu Nemţii, dar voia să desrobească ţara de jugul ce o împovăra, să sfărâme pe asupritorii ei, pe aceştia chiar cu care dumneavoastră faceţi cauză comună, să depărteze de pe acest pământ românesc pe Fanarioţi, nişte lipitori, şi a menţine drepturile ţării, aşa precum se vorbeşte în tractate din vechime.

— Suntem însă datori pentru cei de o lege cu noi, răspunse Clucerul.

— Eşti dator, observă dascălul, a face ce au făcut părinţii şi strămunii dumitale, iar nu a te face însuţi servul străinului.

— Cum? ia spune? întrebă aprins Clucerul.

— Ai stare, continuă dascălul, ai nume, şi ca să zic aşa, ai putere!.. Vino în ajutorul nefericiţilor locuitori de pe moşia dumitale, în ajutorul poporului care plânge şi geme, asta e sfânta dumitale datorie, precum şi-a fiecăruia Român... Vaduva săracă, orfanul care plânge, o fiică care se pierde pe drumuri şi care este amăgită sub ochii dumitale, bătrânul gârbovit de povara anilor cerând reazăm şi adapost!.

Toţi aceştia, urmă dascălul cu ochii umeziţi de lacrimi, sunt fraţii, fiii, părinţii noştri, pe cari se cade a-i auzi, a-i asculta, a plânge de nefericirea lor şi a le întinde o mână ajutatoare!.. Nu te voi lăsa sa aluneci, boierule. — Fii un adevărat patriot!..

www.digibuc.ro

Novac auzind acestea, nu se putu ţine de a nu răspunde pe un ton afirmativ:

— Aşa este!

— Părinţii şi strămunii dumitale au fost mari, căci au făcut nişte asemenea fapte... Fii îndurător, ascultă boierule, dela dumneavoastră cei mari se cer multe!.. Părinţii şi strămunii noştri au făcut mult, facem şi noi ceva!.. Te conjur dar să faci aceasta pentru sufletul părinţilor dumitale şi pentru sufletul unei fiinţe răposate, femeia pe care ai iubit-o, care, când a murit, a fost înmormântată la schitul Găvanul, şi al căreia copil ţi-s'a încredinţat pentru a-i creşte şi a-i face fericirea...

Novac auzind acestea:

— Ochii mei de şi nu văd, ca să cunoască pe acela căruia îi sunt zise vorbele acestea, dar auzul meu e îndestul de bine pătruns... Acea femeie... acel copil.. va fi fost fiica mea?.. Ori cine eşti tu... spune, unde este? ce s'a făcut acest copil?..

Ascultaţi pe bătrânul care plânge de atâţia ani moartea fiicei sale, n'o înstrâinaţi, mă auziţi!.. Pentru una ca aceasta m'am aruncat cu furie asupra păgânului Turculeţ!..

Rumelioti, auzind de numele Turculeţ, rămase ca lovit de trăznet, căci el, cu două zeci de ani înainte, tocmai când a venit întâi de la Stambul, a fost complice lui Turculeţ. — Fruntea i se roşi şi ochi lui lucirâ în cap ca o torţă a morţii, — buzele i se făcură palide şi limbă i se înlemnise în gură. Hristodor, ce nu ştia de acestea nimic, îi mai repetă de vre-o două ori să-i numere banii că nu este glumă.

Dascălul Gheorghe continuând:

— Auzi, boierule, ce zice bătrânul acesta?... El e patriarhul locuitorilor, pentru că a trăit

www.digibuc.ro

ani mai mulți și a văzut nenumărate întâmplări... El multe a suferit.

— Eu am simțit adânc mușcătura câinelui turbat și l-am ucis! — zise bătrânul.

Clucerul Dincă, cel ce până aci nici că voia să se uite la săteni, fu izbit de un ce funest, dând cu ochii de Novac, care era orb și îmbrăcat aproape în trențe.

— Sufletul unei nenorocite mame, adause dascălul, cere după moartea ei, socoteală de îngrijirea părintelui către fiica sa. — Acest bătrân are drept, auzi ?...

— Nu mă voi mișca de aici până ce nu-mi veți aduce pe această copilă!

Iată datoria dumitale, întrerupe dascălul Gheorghe pe bătrân, și adresând vorba către Clucer: iată care e datoria unui boier Român creștin!...

Clucerul rămâind pe gânduri, dascălul și mai aprins:

— Datoria dumitale o vezi acum!.. Cu evanghelia în mână umblând, urmând sfintele sale învățături, iubindu-ne și ajutându-ne între noi, dând dreptul fiecărui, respectându-i bunul și familia, uniți prin lumină și uniți prin voința noastră, străinii de dinafară vor fi mai puțin tari de a ne putea ataca, gura vicleanului, veninul străinului nu ne-ar atinge; nefericirile nu vor fi atât de dese pentru noi, pieirea abisului nu s'ar deschide sub picioarele noastre... Dea Domnul ca aceste vorbe să pătrunză în inima dumitale și să rămână adânc înrădăcinate, și apoi ne vom mai vedea!..

Clucerul după o mică pauză:

— Caută să plecăm ori cum!..

Novac încleștându-și mâinele în îmbrăcămintea Clucerului.

— Voi, aceia care ați ucis și ați bajocorit pe săraci, și ați dărămat zilele lor, răpindu-le și

www.digibuc.ro

cea mai de pe urma scânteie de fericire, aţi făcut din om un nimica, un paĭ pe care îl călcaţi totdeauna sub picioarele voastre! — aţi aruncat nesocotinţa dinaintea lui Dumnezeu şi batjocura în faţa omului!. Tremuraţi acum! e sfârşită puterea voastră! Dumnezeu vă trimite bătaia sa!..

În acest interval încep a se auzi câte-va detunări de tun ce aducea cursul văilor.

Novac lăsând amândouă mâinele în braţele lui Nicoară:

— Sfârşitul meu nu este departe!.. mă tem că n'o să pot merge până la schit! — Viaţa îmi e mai mult o povară! — Trăiţi voi dar cei tineri!. trăiţi voi şi mă răsbunaţi pentru cele ce mi-au amărît zilele!..

Mulţimea sătenilor începu a se risipi. Rumelioti şi cu Hristodor se mişcară din loc, tot vorbind. Şamur, deşi ascuns de ochii lor, le observa ori ce mişcare şi până şi gesticulaţia, când vorbeau.

— Bre! Hristodore! adaogă Rumelioti, nu fii copilo!.. asculta, ego sinto avocato al teu!

— A ajuns să mi se facă ruşine de comedia ce o jucăm. Eleni suntem noi cu o asemenea purtare şi cu astfel de fapte tocmai acum?.. Eu îţi mai zic, număra-mi banii, sa plec, că fraţii noştri sunt în mare pericol!..

— Bre! nu fii copilo!.. repetă Rumelioti, pentru banile, pentru stare se insora omo la Ţara Rumuneasca...

— Lasă vorba asta acum; mai bine număra colea cei zece mii de lei ai mei... Auzi ce este acolo? Ce se aude?..

— Turcii bat mănăstirea Bradul!.. zise încet Şamur.

— No se pote, no lo laso ego.

— Auzi, unchiule, Turcii s'au apropiat...

www.digibuc.ro

— Merdzemo tora la muntania, sînt che alţii palicari acolo, nu este teama...

Hristodor calcula timpul şi distanţa, ca, de îndată ce va primi banii, să plece, căci Anastasia îl aştepta.

El se duse să se asigure cel puţin de arme.

Rumelioti, fiind singur, număra pe degete şi zicea în sine: — Tote se învurteste dupa cum merdze i politichi...

Deodată un braţ îl loveşte peste umăr. El se întoarce să vază cine este.

— Vino la schit, la Poiana Mărului, îi zise acela, că voiesc ocolo să mă călugăresc...

— Ti Diavolo! murmură Rumelioti, Samuri si aiţi acum?..

— Treci, după două-zeci de zile, dela Găvanul la Poiona-Mărului, că nu este departe de acolo...

— Pentru ţe? întrebă plin de curiozitate Rumelioti, nu se poate sa me spui?..

— Să-ţi asiguri pe nepotul tău şi să câştigi bani mulţi,

— Dela ţine, more?.. întrebă iar Rumelioti, mirându-se şi mai mult.

— Dela paşa Kehaia-Bei! îi şopti la ureche celălalt.

Rumelioti stătu în loc, se gândi cu iuţeala unui fulger, şi apoi zise:

— A!.. Eos tora nu te-am cunoscuto; esti Samuri, un Evreo, ori este un Turco?..

Şamur ştiind cu cine avea de-aface, îi răspunse cu un râs satanic:

— Vrei să-ţi spun cine sunt?.. dar nu te-am întrecut, m'ai înţeles? sunt dracul!, ha! ha! ha!..

EVENEMENTELE POLITICE DIN 1821

Să lăsăm un moment pe locuitorii acestui sat alergând, cuprinşi de spaimă, pe la casele lor,

www.digibuc.ro

ca să-şi asigure ce aveau mai bun, a îngropa în pământ bani, arămuri şi tot felul de scule; iar pe boieri, pornind cu larmă mare, urcând şi scoborând dealurile, cu mai multe trăsuri pline de oameni şi de lucruri; — ieşind în luncile Slănicului ce duc spre Beceni şi Vintilă-Vodă, şi de acolo în sus, pe la Plop, pe Valea Sgheaburilor, spre dreapta, până în culmea munţilor,— pentru care vom vorbi mai la urmă, şi să arătăm starea ţării întregi, vorbind cu istoria în mână.

Să arătăm mai întâi faptele gloatelor ce purtau stindardul eteriei.

Vorbind de evenimentul acesta, mai ales de incursiunile bandelor ce aducea eteria Greco-Slavă, şi cu dânsa invaziunea Turcilor, caută să arătăm că o asemenea soartă era pregătită pentru România dela instalarea lui Mavrocordat şi până la cel din urmă Domn Fanariot, fiindcă miliţia naţională a fost desfiinţată şi înlocuită de Arnăuţi, de tot felul de adunături care mai mult asupriau ţara decât o apărau...

La trecerea lui Ipsilante, cu o numeroasă ceată, din Rusia, dincoace de Prut, — la ridicarea stindardului revoluţii de Greci în Iaşi, la Galaţi şi în toată Moldo-România, cine ar fi fost în stare să oprească un noian de nefericiri, ce târa după sine această mişcare, când Domnii erau Fanarioţi, armata ţării şi capii ei asemeni Greci şi Bulgari? Numai un Tudor Vladimirescu, încurajat de câţi-va boieri patrioţi şi secundat de cei mai de inimă Români, făcu să fluture drapelul patriotismului şi naţionalităţii, aducând aminte Românilor că această ţară, această patrie, este a lor, — să nu mai sufere a fi domniţi de străini, — ţara asuprită, exploatată şi îngenuchiată... Dar ce împrejurări grele erau pentru Români? — pe Tudor ce soartă îl aştepta?...

www.digibuc.ro

Mihai Suțu fusese domn în Moldova și Alexandru Suțu în Țara Românească: cel dintâi se inițiase și luase parte activă în mișcarea eteriei, cel din urmă, silit de oarecare împrejurări, nu voia a se amesteca, și el pierdu viața..., Ipsilante da proclamații în Moldova chemând toată grecimea, arnăuțimea, bulgărimea și pe toți cei ce voiau să ia parte în eterie, numind-o cauza creștină. — Tudor proclama din Țara-Românească emanciparea tronului român de sub Fanarioți: emanciparea, dreptatea, viața, puterea națiunii române!..

Ei dar erau contrari unul altuia, erau antagoniști.

Nu vom tăgădui energia, entusiasmul, abnegarea și chiar bravura acelor mai mulți dintre acei aventurieri, care au făcut tot felul de sacrificii ca să ajute Elada, în lupta sa de a scutura jugul musulman; cel puțin de a face pe Turci a împărți puterile ce altminteri le-ar fi îndreptat asupra Moreei; — însă ei au plătit cu un chip foarte neomenos ospitalitatea Românilor... Oameni din toate clasele, și chiar inteligență greacă care se găsea la Odesa și pretutindeni în țările noastre, fuseseră înrolați; — mulți au părăsit comerțul, au lăsat femei și copii, pentru această cauză, însă din nefericire, pentru a isbuti, chipul ce și l-au ales a fost prădarea și desordinea.

Și cei ce nu se uniau cu dânșii erau socotiți de inamicii lor. Iașii, Galații, Bucureștii, multe târguri și sate, au suferit de biciul acesta. — Acei oameni îmbrăcați cu o uniformă neagră, cu moartea în frunte, — arnăuți, al cărora port cât și obiceiuri erau orientale, — încinși cu rânduri de pistoale și cu iataganul lățăreț la brâu, îmbrăcați cu fermenele împlănite și cu fir cusut pe piept și pe spate, iminei, în picioare, ascuțiți

www.digibuc.ro

la vârf, încinşi cu taclit la cap, în formă de turban, — inspirău multă teroare, ca şi Turcii, prin târgurile pe unde se reuniau, sau treceau...

Alexandru Ipsilante, ofiţer din armata rusă, ales de emigraţia greacă din toate părţile Europii ca să comande gloatele eteriei în Principate, trecu Prutul, însoţit de doi fraţi ai săi şi de o mulţime numeroasă cu dânsul. — Pendedeca, Spiru, Riso, Caravia, Sofianopol, Laşan, I. Colocotroni, Orfano, Anastase, Peloponesu, Chefalonitu şi alţii executau ordinele acestuia, în Iaşi şi în diferite părţi. — Întâiul lucru fu de a masacra pe toţi Turcii ce se găsiră în Iaşi ca neguţători. La Galaţi facu asemenea Caravia împreună cu Grecii, luptându-se cu Tupucciu (o căpetenie a Turcilor), masacrând în dreapta şi în stânga pe toţi neguţători de aceştia şi confiscându-le ori ce avere le găsiau; Turcii făcură asemeni, mai în urmă, Grecilor...

Ei puseră tot felul de contribuţii pe locuitori şi pe cei avuţi, jefuiau şi desbrăcau; casele şi familiile nu respectau; — bani, cai, arme, tot ce găsiră pe la particulari le luară, ameninţând cu moarte pe cei ce se împotriveau de a da aceste contribuţii, fără nici un drept.

La început merse vorba că Rusia însăşi va sprijini mişcarea Grecilor. Aceasta s'a demascat mai la urmă. — Mergând într'adins Cneazul G. Cantacusin la Laibah, să vorbească cu împăratul Alexandru, fu respins, primind îndată ordine a se retrage de acolo.

Intorcându-se Cneazul la Iaşi, fără nici un rezultat, aduse o mare descurajare în inimile tutulor. Mulţi boieri, cari apucaseră şi dânşi a fi iniţiaţi în cluburile eteriei, se retraseră îndată. Mihai Suţu plecă din Iaşi, pentru Rusia, lăsând guvernul în mâinile a câtorva boieri, împreună cu Mitropolitul. — Ipsilante cu o parte a trupelor

www.digibuc.ro

şi cu Cneazul plecă din Iaşi către Focşani şi către Bucureşti. — Pendedeca şi Rizo rămaseră cu restul trupelor în Iaşi, recrutând încă oameni şi echipându-se, în socoteala populaţii Iaşilor şi a boierilor. — Guvernul provizor, după plecarea lui Vodă Mihai Suţu, voi să taie darea tainurilor pentru eterişti; aceştia însă solicitară mai întâi cu un chip rugător, dar mai pe urmă începură a amenința şi ordona, ca unii ce aveau arme în mâinile lor; guvernul boierilor n'avea nimic. S'a adus anume o ceată de plăieşi din munţii Petrii, ca să ţie liniştea în Iaşi, însă în curând şi aceştia fură demoralizaţi de către acei străini, şi se înturnară la casele lor. — De aci anarhia cea mai înspăimântătoare începu a se propaga cu putere în Iaşi şi în tot coprinsul său. Nesiguranţa de viaţă şi de avere înghieţă toate inimile. Câţiva nemţi, de teamă ca să nu fie pradaţi, formară o gardă, ca să se apere la cazuri grele. — Boierii, mitropolitul şi cu mai mulţi negustori fugiră în Bucovina, alţii trecură în Rusia, pe la Sculeni şi pe la mai multe puncturi, să-şi scutească viaţa şi familiile lor; căci, pe lângă depradare, de multe ori şi onoarea familiei era ameninţată de acei oameni ce nu cunoşteau nici o lege sau Dumnezeu...

Bucureştii, nu mai puţin ca Iaşii, purtau asupră-le vălul morţii şi al durerii. — Toată puterea militară era, cum ziseram, în mâna a câtorva Greci şi Bulgari... Aceleaşi desordine, aceleaşi necuviinţe facuseră, ca şi în Iaşi, cetele de arnăuţi şi mulţimea curteni or domneşti. — După moartea lui Alexandru Suţu, cel ce se zice că a fost înveninat de doctorul Hristari, punându-i otravă la fântâneaua dela mână, pentru că el insuflase neîncredere membrilor comitetului revoluţionar, raportând boierii ţării moartea acestui

www.digibuc.ro

Domn, Poarta numi de Domn pe Scarlat Calimachi, cel ce fusese mai înainte în Moldova. Abia apucă acesta de trimise la Bucureşti pe Spătarul Negri să-i ţie locul până va veni dânsul, ridicarea lui Tudor, proclamaţiile sale şi petiţiunea cea cu nenumărate subsemnături, trimisă Sultanului, nimici această Domnie. — Comitetul eteriei, voind a coopera împreună cu Românii la opera cea mare, după cum zicea, făcu ca o mare parte de arnăuţime trimisă de guvernul provizor din Bucureşti să combată pe Vladimirescu sub comanda lui căpitan Iordache Olimpie şi alţii, uni armele lor cu ale acestuia.

Capitala rămase în cele din urmă în paza şi buna voinţă unui căminar, bimbaşa Sava, şi a lui Ghencea, capii unei numeroase cete de arnăuţi, o mare parte Bulgari; Sava fiind omul lui Calimachi, cel care se aştepta ca să vie Domn.

Tudor Vladimirescu, ridicând stindardul l bărtăţii, stindardul naţiunei, în Gorj, răspândea faima şi teroarea pretutindeni unde îndrepta paşii săi. — Oraşele şi târgurile : Bucureşti, Craiova, Slatina şi chiar Târgu-Jiului, fiind locuite de tot felul de ciocoi reacţionari, se speriară de astă mişcare naţională: numai Românii cei de inimă, opinca, boeri adevăraţi Români, vechi oşteni ai ţării, îl înţeleseră şi alergară să se înscrie în rândurile sale. Românii se bucurau din inimă, aplăudând, aclamând înfrăţirea şi reînvierea vechilor instituţiuni ale patriei, pierdute de secole; Grecii, ciocoii, parveniţii, cămătarii, speculatorii se speriară şi tremurară că vor pierde în viitor acest Eldorado, unde se îngrăşiau, se înavuţiau şi predominau...

Tudor câştigă faimă, insufla Românilor viaţa, aprindea dorinţa şi spiritul de libertate; el călcă sub picioarele sale opoziţia, partidele, pe inimicii Românilor...

www.digibuc.ro

Incursiunile sale la Cerneţi, fortificarea în Tismana, lupta dela Strehaia, apelul ce făcu către Români, erau încununate de succese, promitea viitor mare şi un nemărginit triumf...

Unii, însă îi atribuè greşala, că la început, ca să atragă la sine gloatele, închise ochii la abusurile ce ele făceau, dar mai la urmă deveni sever şi neertător pentru cea mai neînsemnată abatere, şi aceasta făcu pe unii capi a se revolta şi gloatele a se răci de el.

În trecerea armatei pe la Slatina, pentru a veni la Bucureşti, ucise acolo pe un Iova, căpetenie de arnăuţi, şi aceasta însuflă descurajare în cadrele arnăuţimii. — Poziţia lui şi starea ţărei de atunci era prea critică de a întrebuinţa atâta asprime, pe când la început fusese tolerant...

Bucureştii deşi spăimântaţi de ceia ce ce petrecuse până aci, nesiguri şi ameninţaţi în tot momentul, precum erau şi laşii, de a fi prefăcuţi în cenuşă, drept toată autoritate şi paza liniştii lui având, cum ziserăm, numai trupele lui Sava şi Ghencea, văzură plini de mândrie curgând armatele româneşti pe la barierile dealul Spirii şi podul Caliţii, având în frunte pe acel faimos bărbat, care trăsese deadreptul la Mitropolie. — Tudor, ca un Domn Român, se aşeză în casele Basarabilor ce sunt situate la poalele dealului de aici; — de unde apoi luă poziţie în mănăstirea Cotroceni, pe care o întări cu trupe şi cu artilerie. Sava se afla cu toţi arnăuţii închis înăuntru Mitropoliei, şi îndată ce văzu sosind Oltenii, începu ostilitatea cu dânşii. O noapte întreagă s'au schimbat focuri de ambele părţi, puind capitala în mare grijă.

Dela Cotroceni se văzu circulând o proclamaţie adresată către boeri, neguţători şi toţi locuitorii Bucureştllor, vorbindu-le de patrie şi cerându-le concursul.

www.digibuc.ro

Pe timpul când armatele române se mutară la Cotroceni; arnăuţii se postară în partea opusă a Bucureştilor, în mănăstirea Radu-Vodă, fiind aci aproape şi casele lui Sava.

Vladimirescu chemă la sine pe boieri şi înaltul cler ca să le ceară concursul. Unii i se oferiră cu sinceritate, iar alţii conrupţi, orbiţi de diferite interese, cum şi poate gelosi că va dobândi Tudor Domnia Ţării, una îi promiteau şi alta cugetau. — Vladimirescu îi simţi, şi indată îi şi arestă, pentru intrigile ce ei răspândiră !..

Tocmai în acest timp soseşte şi Ipsilante, capul gloatelor eteriste, cu toată grecimea şi arnăuţimea de sub ordinile sale, cum am mai aratat, cu legionarii morţii, numiţi maurofori, în care era mai mult inteligenţa, cu cazaci recrutaţi din placintari, bragagii şi băcani dela Iaşi şi din alte târguri.

El îşi aşează cuartierul general la Colentina.

Sava nu întârzie de a se pune oare cum supt ordinile acestuia; cu toate că scopul său era de a lucra în tot chipul pentru a susţine partida domniei lui Calimachi, protectorul său.

Vladimirescu stătu la locul lui, mândru ca un Român în ţara sa.

Ipsilante îl chemă la sine.

Tudor merse la Colentina însoţit de episcopul Ilarion Argeşiu.

Ipsilante îl primi în palatul de vară al Ghiculeştilor, unde şedea; îl trată cu un chip curtenitor, propunându-i să unească puterile lor, spre a se lupta în contra Turciei, zicându-i că şi Rusia va fi cu dânşii.

Tudor îi răspunse că nu poate expune ţara la calamităţile ce va aduce furia puterii turceşti, şi că interesul Românilor este cu totul din contra; însă excelenţia lui poate să treacă Dunărea şi să facă ce va voi pe pământul Turciei.

www.digibuc.ro

Ipsilante înghiţi nodul, rămânând nemulţumit de răspunsul ce i-l dete Vladimirescu.

De atunci ei se măsurară cu ochiul unul pe altul; se cântăriră, se drămuiră şi se priviră ca inimici...

Vladimirescu însă nici că se turbura pentru că Grecul era nemulţumit.

Ipsilante în loc de a trece Dunărea, se mişcă dela Colentina cu toate trupele, luând drumul spre Târgovişte, unde se aşeză.

Acolo dete baluri, se puse pe petreceri şi pe bancheturi, până ce intrară şi Turcii în România.

Nu puţin răspândia nuvele de acolo că Grecii au luat Constantinopolul şi altele.

Turcii, eşind dela Brăila, cum şi din mai multe alte părţi, loviră trupele eteriste ce se găsiau concentrate la Galaţi. — Acolo un mare număr de oameni, numai în două trei ore, fură măcelăriţi.

Nefericită Românie! acum o altă calamitate şi mai mare te aşteaptă, fierul Saracinului, plumbul şi iataganul ienicerului, care nu alege pe inocent din culpabil!

Grecii de la Galaţi fuseră surprinşi de Turci, bătuţi, împrăştiaţi, iar căpitanii lor: Anastase, Hristea, Zulea, Sclavonul, Peloponisiu şi alţii căzură morţi şi prizonieri. — Însă, în furia şi năvălirea musulmanului, câte fiinţe inocente nu s'au pierdut, câte case nu s'au pradat şi s'au mistuit în flacări! ce de victime erau! câte femei, câte virgine, câţi prunci n'au fost înjunghiaţi!...

Abia Turcii terminară uciderea şi împrăştierea eteriştilor la Galaţi, şi aflară că la Focşani se găsiau asemeni insurgenţi închişi în mănăstirea Sf. Ioan. Nu întârziară de a merge spre Focşani.

Turcii intraseră dela Brăila, Călăraşi, Giurgiu, Turnu şi alte puncte din părţile de peste

www.digibuc.ro

Olt. Toate aceste trupe erau puse sub ordinile vizirului Selim Mehmet, având mai mulţi paşi sub dânsul; iar trupele eşite dela Brăila, destinate a coopera în Moldova, erau puse sub comandamentul bătrânului Iusuf Paşa.

Ipsilante, primind ştire că trupele eteriste fură prăpădite la Galaţi şi risipite la Focşani, se îngriji mai mult de mişcarea Vladimirescului, cel care, pe când trupele otomane sosiau despre Giurgiu şi Călăraşi la por'ile Bucureştilor, se ridicase cu toată mulţimea pandurilor şi arnăuţilor comandaţi de Prodan şi Macedonschi, şi luase drumul spre Piteşti. — Teama de a nu fi prins între doi inamici, din faţă şi de la spate, îl făcu să se îngrijească şi să caute a se asigura de armia lui Vladimirescu. — Se şi porniră fraţii lui Ipsilante, cu o parte de trupe şi cu căpitan Iordache Olimpie, ca să caute a tăia drumul lui Vladimirescu către Piteşti. Ei se întâlniră la Cârcinov, unde parlamentară fiind de o parte şi de alta cu armele încărcate şi gata de a trage foc. — Vladimirescu repetă încă odată Grecilor, aceia ce zisese lui Ipsilante la Colentina... Grecii turbau, grinţau şi blestemau din toată inima lor pe Tudor că nu se uneşte cu dânşii. — Singura speranţă ce le rămânea era de a desbina oastea, era de a semăna revolta. — Instrumente pentru aceasta, le intră în cap de a găsi pe Macedonschi şi pe Prodan, căpitanii arnăuţilor, cel din urmă fiind primul favorit al lui Tudor. Cu acest plan afurisit şi isbutiră.

Tudor era, cum mai arătarăm, aspru, neiertător aflând că vre-unul din ostaşii săi calcă disciplina. Furtişagul şi alte asemenea necuviinţe le pedepsea cu spânzurătoarea. — Pandurii erau cam demoralizaţi, luând exemplu de la arnăuţi; şi Tudor voia să-i subordoneze. — La o poştă, când se depărtă de la Bucureşti, sugrumă vre-o

www.digibuc.ro

doi panduri, până la altă poştă trei, patru, şi până la Cârcinov ucise mai bine de douăzeci. Această severitate înfipse nemulţumirea, răceala şi ura în oastea românească. Începură a se lăţi murmure în contra aceluia care ridicase stindardul Patrii şi proclamase libertatea şi emaciparea naţiunii, de sub jugul străin, — Grecilor atâta le şi trebuia, ca să isbutească în planul lor.

Armata română, trasă la Goleşti, se aşezase în tabără mare întărită milităreşte, după toată regula. Cuartirul lui Tudor era în casele boierului Golescu. — Tudor şedea într'un chioşc mare situat de asupra porţii, dinnaintea caselor. El privea de acolo câmpul, dealurile cu vii şi cursul Argeşului. Tabăra sa umpluse câmpul până în marginea râului. El mereu priveghia, da ordine, ziua şi noaptea inspecta trupele: pandurii îmbrăcaţi cu dimie albă, cu ghebi scurte găitănite, cu căciuliţe de hârşie cu un ciucure în fund şi atârnat cam la o parte, semn milităresc, armaţi cu puşti şi cu pistoale, deprinşi a lua rândunica din sbor, a se lupta cu Turcii până în zilele mai dincoace; călării arnăuţi, cea mai mare parte Sârbi şi Bulgari scăpaţi din revoluţia Sârbo-Bulgară, şi Români amestecaţi printre ei, artileria şi carele mocăneşti de înlesnirea transportului şi celelalte. Tudor le inspecta, le revizuia şi le ţinea sub disciplină.

La Goleşti el mai ucise dintre căpitani pe un Urdăreanul, pentru că-l aflase facând intrigi, şi aceasta puse culme turburării şi indignării pandurilor. — Iordache Olimpie nu înceta de-a aţâţa focul, de a lucra o contra revoluţie, prin Macedonschi şi Prodan, între arnăuţime şi chiar între Românii cari trăsniau şi fulgerau în contra Vladimirescului; revolta se deslănţui cu ocazia spânzurării lui Urdăreanul.

www.digibuc.ro

Vladimirescu se pomeni deodată că este părăsit de oastea sa, de Românii săi, şi chiar de amicii săi în care se încrezuse mai mult...

Căpitan Iordache Olimpie, una cu Farmache, cu Macedonschi şi cu Prodan, iuţi cutezarea de a acuza pe Vladimirescu în faţa oştirii că este vândut Turcilor. Românii amăgiţi, orbiţi, crezură...

Lui Ipsilante îi fu cu înlesnire a-l ridica din mijlocul oştirilor şi a-l duce la Târgovişte, unde îl ucise.

Iordache maltrată, tortură pe Vladimirescu, — şi se zice că moartea lui o execută Caravia.

Armata Românească în curând prezentă o stare deplorabilă.

Artilerie, bagage, trupe, tot fu pradă şi desordine. — Cea mai mare parte dintre panduri se împrăştiară. — Cei cari mai rămaseră, fură comandaţi de un căpitan Oarcă, după cum este ştiut.

Sava în acest timp cu Ghencea şi cu delibaşa Mihale se retrăsese la Mănăstirea Mărgineni.

Ipsilante cu toate trupele, cu legionul morţii, trecu în România-Mică, peste Olt, unde avură nefericirea, după câteva încercări, să fie cu desăvârşire bătuţi şi împrăştiaţi de Turci. — Ipsilante se închisese cu o parte a trupeior în mânăstirea Cozia, unde se găsia şi un vistier Iamandi, la loc sigur de apărare. — Legionul morţii în acest timp fu mai tot măcelărit la Drăgăşani. — Peste o mie de oameni rămaseră morţi pe câmpul luptei.

După o asemenea înfrângere a trupelor eteriste se iscă şi cearta între capi. — Căpitanii acuzară pe generalismul lor Ipsilante că a stat închis prin Mănăstiri, pe când oastea era măcelărită pe câmpul luptei, iar comanda sa n'a fost nici decum ingenioasă.

Generalismul propuse încă lupta cu Turcii, dar trupele răspunseră în unanimitate că nu mai cutează.

www.digibuc.ro

Ipsilante atunci, cu vre-o câţiva, luă drumul Braşovului în Transilvania, unde deveni prizonierul Austriei.

El blestema din captivarea sa pe toţi eteriştii şi capii lor, că nu au ascultat şi n'au fost uniţi la marea faptă.

Gloatele eteriei, dimpreună cu câţi-va capi, ce nu voiră sau fură siliţi a nu dezerta, trecură iarăşi Oltul, urmăriţi pretutindeni de Turci, având mici loviri ici şi colea, din loc în loc, din mănăstire în mănăstire, precum se va mai vedea.

In acest interval Turcii ocupaseră Bucureştii. Populaţia, şi mai îngrijită şi mai speriată decum fusese mai înainte, cea mai mare parte se împrăştiase. Capitala ţării nu înfăţişa decât pustietate şi teroare. — Câţi-va boieri, oameni de inimă cari mai rămăseseră, ieşiră înaintea Turcilor cari veniseră sub comanda lui Chehaia bei de la Silistra. Ei făcuseră cunoscut că insurgenţii s'au depărtat şi se rugară să nu fie populaţia supărată, care e liniştită şi paşnică. Chehaia-bei promise. — Intră înăuntrul Bucureştilor şi îşi aşează cuartierul în casele Belului, lângă Sf. Ion.

De aci trupele porniră în dreapta şi'n stânga, spre a urmări pe insurgenţi. Mai cu seamă porniră către munţi. Chehaia bei trimise spioni în tot locul, spre a le descoperi urmele.

Udriscu, pe care-l văzurăm convorbind cu Volf la moşia Boerului din plaiul Pârscovului, promise lui Chehaia-bei tot concursul său.

El plecă înadins din Bucureşti spre munţi, unde era cuibul insurgenţilor; — întâlni pe Sava la Mărgineni şi-i propuse că va fi bine pentru dânsul să vină la Bucureşti, a se face bine cu Paşa, a aduce servicii imperiului otoman, care a numit domn pe Scarlat Calimachi, protectorul său, şi prin aceasta va fi mare viitorul său şi al celor ce se vor închina dimpreuna cu dânsul.

www.digibuc.ro

Sava, ca toţi cei ce ard de setea de bani şi de titluri, alergă îndată la Bucureşti. Chehaia-bei îl primi cu o amabilitate prefăcută. — Ghencea şi delibaşa Mihale se cam îndoiau de sinceritatea Turcului. — Chehaia bei promise lui Sava iertarea sa şi a oamenilor de sub dânsul, şi încă şi răsplătiri, numai să-i dea concurs de a persecuta şi a prinde pe insurgenţi. Sava jura pe Dumnezeu şi pe tot ce are mai scump că în viitor inimicii Sublimei Porţi vor fi inamicii lui, şi că el îşi va pune toate puterile de a prinde pe aceşti blestemaţi eterişti.

El plecă îndată îmbătat de promisiunea lui Chehaia bei, şi de speranţa că în viitor va deveni cel mai însemnat personagiu din România, servind cu zel interesele Turciei. — El plecă ca un vultur către alte pasări, pleca ca un biciu ceresc pentru bieţii locuitori şi pentru insurgenţi. Culpabil, neculpabil, bun, rău, nu mai alegea; până şi pe bieţii locuitori îi lua dela lucrul câmpului şi-i aducea la Bucureşti în nume de insurgenţi. Calamitatea începu a lua nişte mari proporţii de sânge şi de jaf... Ţara era uitată până şi de Dumnezeu; nimeni nu era ca să protejeze poporul, boierii se duseseră, asemenea şi negustorii şi mai tot târgul. Soarta ţării, soarta poporului se găsea în voinţa barbarilor şi a tâlharilor...

Sava exercită câtva timp această neomenoasă purtare către toată populaţia şi către acei cu cari, la început, se ridicase şi jurase...

În lupta Grecilor cu Turcii, se găsea un diacon ce aruncase epatrafirul ca să încingă sabia. El s'a ţinut bine în contra inamicului, cu un număr de ai săi. Numai Sava a putut a-l învinge cu arnăuţii.

Sosi în fine şi rândul acestuia; securea sta gata să lovească pe grumazii lui Sava...

www.digibuc.ro

Din ordinele lui Chehaia bei, el venì împreună cu o ceată de arnăuţi, cu delibaşa Mihale şi cu Ghencea, ca să fie îmbrăcat cu caftan la cuartirul paşei. Când plecă de acasă i se făcu un semn : calul său nu voi să stea să-l încalice. Ghencea îi zise să ia bine seama că i se va întâmpla vreun rău. Sava tăcu. Intrând în curtea numitului boier, la cuartirul paşei, descălică dinaintea uşei la scară. Arnăuţii rămaseeră afară. Înăuntru se aflau numeroşi Turci şi Zaporojani cu puştile întinse, mascaţi pe după scară şi în deosebite locuri... Sava, Ghencea şi Mihale se urcară sus. Chehaia bei îi primiră într'o sală frumos mobilată. Ordonă să le aducă cafea şi ciubuce. Turcul înfăţişa o fisionomie imposantă şi avea o căutătură trufaşă. Ochiul său negru pătrundea cu o căutătură de foc până în rărunchii acestor oaspeţi, fără însă a da să înţeleagă cugetul lui. El era de o talie mijlocie, veşmintele sale, numai catifea şi atlas, se lăsau prea bine pe umerii săi lătăreţi. Cingătoarea lui se compunea dint'un şal preţios de Indii, ce-l cuprindea de trei ori. şi dinainte-i formă o floare, din legătura căpătâilor ce atârnau în jos. Capul îi era împodobit de un turban în culoarea smaraldului. O diademă strălucitoare deasupra frunţii atrăgea luarea aminte a acelor ce-l priveau. La brâu se vedea mânerul unui hanger încrustat cu briliante.

Oaspeţii arătară multă recunoştinţă, mare devotament, o deosebită supunere şi micşoritate dinnaintea faimosului Turc, care cu toate acestea vorbea destul de blând la început. El se prefăcu că se supără mai la urmă pentru lucruri de nimica, pentru o vorbă, — chiar pentru prea multă păzire de etichetă din partea oaspeţilor săi.

Ei se siliră a-şi cere iertăciune şi să le dea voe să se retragă. Chehaia bei, cu un ton de

www.digibuc.ro

bunătate, cu oarece amestec de seriositate şi viclenie, le învoi plecarea. Făcând aceştia mai multe temenele cu mâinele şi cu fruntea aproape până la pământ, eşiră din sală, cu spatele înnainte. — Paşa făcu numai un semn şi se retrase.

O detunare de carabine şi puşti făcu să tremure casele până la temelie. Scările, sala, se încărcară îndată de un fum negru. Toate aceste focuri fură îndreptate în capetele şi în pieptu-rile lui Sava, lui Mihale şi lui Ghencea. Arnăuţii, cari aşteptau afară, auzind această detunare a armelor, o rupseră de fugă, cari încotro putură; unii se aruncară în apele Dâmboviţei ce curge prin fundul curţii, îmbrăcaţi cum se găseau, aruncând numai armele de la ei, ca să-şi scape viaţa. Corpurile lui Sava, lui Ghencea şi Mihale, fără căpătâni, fură aruncate la câini, în marginea Bucureştilor, spre Obor...

Turcii, cari la început nici ei nu ştiau ce este, fugeau dimpreună cu arnăuţii lui Sava. Îndată însă o despărţire de trupe, împreună cu Zaporojenii care însoţiau armata turcă, alergă la casa nefericitului Sava, ce era în Broşteni, ca să calce pe arnăuţii ce se mai găseau acolo strânşi.—Arnăuţii prinzând de ştire, se închiseră în Biserica numită Olteni, de unde ţinură, în curs de două zile, o rezistenţă teribilă...

Turcii se luară de pretutindeni în goana arnăuţilor şi a eteriştilor. Persecuţia era mare şi Turcii întrebuinţau chipul cel mai barbar de a goni pe inamic. Chehaia bei avu între altele imbecilitatea şi barbaria de a proclama că oricui va aduce un cap de zavergiu i se va da o mahmudea. — Atunci, atunci fu mai rău şi mai înspăimântător şi mai întristător decâf totdeauna! Violenţa şi furia păgânilor întreceau toate cruzimile de pe pământ; tot ce le eşia înnainte: bărbat,

www.digibuc.ro

femeie, copil, totul ucideau şi-i aduceau capul la cuartirul paşei, ca să primească o mahmudea. În Bucureşti, ca şi pe afară, nu cuteza nimeni a eşi din casă căci viaţa îi era ameninţată.—Toţi făcătorii de rele, toţi mişeii, cei ce aveau pe cineva ură, găsiseră ocazie de răsbunare şi de jaf, conducând pe Turci prin case şi acuzând că au fost amestecaţi în eterie oameni ce nu fuseseră. — Sângele, ţipătul, lăcremile umpluseră stradele oraşelor şi căile satelor!...

Frica, spaima şi moartea erau vălul de doliu ce se întinsese peste toată ţara. Oraşele târgurile, satele, domeniurile aproape de Dunăre au suferit şi mai mult. Prin unele părţi numai, în munţi, prin înfundături şi la locuri tari, nu pătrunsese încă goana şi terorismul acesta.

Aşa dar, venind la subiectul nostru, pe când porniseră boierii să se pună în adăpostirea părţilor superioare ale munţilor, Turcii băteau mânăstirea Bradul, unde câţiva eterişti se apărau din dosul zidurilor ei tari de piatră şi de cărămidă, cu scop de a-i reţine şi a proteja fuga gloatelor ce mai rămăseseră, după ce o armie îndestul de numeroasă, de Greci şi Slavi, fu bătută pretutindeni şi strivită de armatele Otomane.

Şamur, omul cel ciudat şi misterios, în setea lui de răzbunare, străbătând toate locurile pe unde se afla picior de eterist ; nu voi a scăpa nici una din prăzile sale ; şi având deopotrivă ură pe nepot, pentru că ura pe unchiu, se luă după urmele lui Hristodor, ca să se întoarne mai pe urmă la Rumelioti.

Hristodor, împreuna cu tovarăşii lui, plecă peste culmea munţilor, să ajungă ramăşiţele armatei conduse printre nenumaraţi inimici şi pericole, de căpitanii Iordache şi Farmache, ce mergeau în Moldova să se fortifice în cele dintâi manăstiri de acolo.

www.digibuc.ro

SCULENII, SLATINA ŞI SECU.

Cerem scuze, amice cetitor, de această abatere de la subiectul nostru; cată să nu pierdem din vedere cele petrecute şi pe partea dincolo de Milcov, de când trupele otomane, sub comanda lui Iusuf-paşa, eşind din Brăila, sfărâmară pe Greci la Galaţi, iar o coloană merse de împrăştie pe cei din Focşani. — Această armată, compusă din o numeroasă infanterie, cavalerie ianiciari, şi Ruşi refugiaţi în Turcia, cum şi artilerie bine echipată, se mişcă către Iaşi, în două coloane, una mergând pe la Bârlad şi alta pe la Roman. Deprădarea, jaful şi câte şi mai câte, săvârşite de gloatele greceşti, se uitară pe lângă ferocitatea şi masacrele unei armate ce venia să protejeze Moldova de călcarea insurgenţilor. — Ca şi în partea de dincoace de Milcov, au torture şi suferinţe nouă pentru popor, pentru toată ţara...

La Iaşi, Pendedeca, Rizo şi Cneazul Cantacuzin, cel ce venise de la Târgovişte ca să însufletească morala între Greci, şi dacă va putea să şi ridice poporul de-a lua parte la luptă cu inimicul, ne izbutind, se traseră din Iaşi, împreună cu toate trupele, auzind că s'apropie Turcii. Aceste trupe se bazau şi pe ajutorul ce le vor da alte trupe care se aflau postate în susul Moldovii, sub căpeteniile: Serdarul Vasile şi căpitan Spiru. — Mai întâi ele se opriră la Stânca, un loc în depărtare de o oră şi jumătate de Iaşi. De acolo, în timp când Turcii intrară în Iaşi, ei se traseră în dreptul Sculenilor, unde se fortificară, pe malul Prutului, prin un tranşeu rău făcut, plănuit de un Prusian, şi care a fost înarmat cu două tunuri vechi, ce le luaseră din Curtea domnească din Iaşi, şi din mai multe cofe de lemn de brad, întoarse cu fundurile către inamic.

www.digibuc.ro

Cneazul Cantacuzin se zice că de sigur fusese decis a rămânea între rândurile confraţilor săi de arme, a se lupta ş'a muri alăturea cu dânşii, dar nu putu să reziste lacrimilor soţiei sale, ale maică-sei şi ale copiilor cari-l rugară să-şi cruţe viaţa, trecând în carantina rusească peste Prut. El trase după sine şi pe Pendedeca cu câţiva. Călugării Greci de la monastirile Trisfetitele şi Floreşti, care făcuseră cea mai mare paradă cu eteria şi totdeauna blasfemau pe Români, nu întârziară a se pune la sigur, pe teritorul rusesc.

Turcii intrară în Iaşi. — Ca şi la Bucureşti, vreo doi trei boieri, cari se aflau acolo, le eşiră înainte, le aratară că eteriştii s'au depărtat şi-i rugară să nu facă poporului vreun rău.

Oraşul fu ocupat, şi pe loc ei porniră pe urmele eteriştilor.

Nici mai mult nici mai puţin însă, scenele de la Bucureşti se petrecură şi la Iaşi, intrând şi stabilindu-se Turcii acolo.

Trupele, trimise din Iaşi pentru insurgenţi, se urcă la Stânca, se opresc câtva a observa locul, scoboară apoi la vale, trec apa Jijia şi află pe Grecii ce eşiseră înaintea lor. Se angajază o luptă de cavalerie. — Cavaleria turcă se trase fiind puţină, dar în curând veni în număr mai mare. Grecii fură nevoiţi a se trage de dinaintea ei. Trupele otomane năvăliră cu furie spre malul Prutului. Grecii se puseră a se apăra dindărătul tranşeului. Balasi, Condoguni, Sofiano îmbărbătau pe eterişti, iar Atanase comanda tunurile. Grecii făceau mereu foc de dindărătul şanţului asupra Turcilor cari stau grămădiţi în faţa tranşeului inamic. Ruşii, stând pregătiţi supt arme, pe malul stâng al Prutului, se uitau, împreună cu mulţi refugiaţi, între care erau şi Cneazul şi Pendedeca, cum se băteau eteriştii cu Turcii. Singurul ajutor, singurul bine ce pu-

www.digibuc.ro

tură face Ruşi acestor nefericiţi, al cărora număr, fiind prea mic, rău echipaţi pe lângă ai Turcilor, şi care în curând ar fi fost exterminat, fu declaraţia că îndată ce va cădea vreo bombă sau un glonţ pe pământul Basarabiei, se va socoti începerea ostilităţii cu Rusia. — Turcii dar nu prea puteau a se servi de proiectile, fiindcă eteriştii erau de tot lipiţi de marginea Prutului, şi ar fi lovit negreşit şi dincolo pe ţărmul stâng. In fine lupta aci se termină prin o încăerare piept la piept — Asaltul Turcilor, împins de cea mai înverşunată furie, nu înfrânse aşa de îndată pe desperaţii eterişti, cari, după ce consumară toată muniţiunea, fură nevoiţi cu sabia şi cu pistoalele în mână, a se lupta în contra unui inamic prea tare. Năvălirea de amândouă părţile, lupta şi disperarea acestora, izbirea şi sfâşierea lor turbată, detunarea pistoalelor, mugetul şi ciocnirea armelor, amestecul şi sguduirea lor, făcea spectacolul cel mai îngrozitor ce s'a văzut vreo dată între doi inamici cari se luptă. — Victimele fură numeroase şi sângele inunda în toate părţile până a roşi şi apele Prutului. Se zice că Sofiano ce era pântecos, pătruns fiind de lancea inimicului, o apucă însuşi cu mâna de o înfipse mai înăuntru său, pentru ca să ajungă să poată lovi cu sabia pe adversar, împreună cu care apoi căzu. Atanase asemenea căzu lângă tovarăşii săi; iar cei ce mai scăpară de sub fierul musulman, cari se deteră prinşi, cari s'aruncară în apele Prutului.

Iată ce aduse şi întâmplarea : pe când Turcii erau înverşunaţi de lupta petrecută până aci, prinseră de ştire că mai în sus de Sculeni, sosise trupa de arnăuţi sub comanda Serdarului Vasile şi căpitanului Spiru, cari incurseseră spre părţile de sus ale Moldovei, şi auzind că Turcii au intrat în Iaşi, trecură iute Siretul şi veniră

www.digibuc.ro

întins către Prut, ca să afle un chip de scăpare pe la Sculeni. — Turcii năvăliră şi asupra lor, şi învingerea fu egală cu cea de mai înainte.

Abia fu terminată lupta dela Prut şi alte evenimente sângeroase deschideau calea Turcilor spre munţi.

Mai încetând puţin persecuţia cea mare pentru eterişti, câţiva boeri cari se refugiaseră în Bucovina se întoarseră la Iaşi. Se numise din partea Turcilor caimacam Ştefan Vogoride, începuse a se organiza lucrurile şi a se aşeza ordine, ca după timpul de atunci. Turcii se îmbuibaseră de toate; ciocoii alergau strângându-se la piept dinaintea stăpânului şi, ca să fie puşi în funcţiune, ar fi răsturnat tot pământul; — dorinţa de candidatură pentru Domnie începuse a scoate capul; — şi ca să curtenească pe Caimacamul, ispravnicii şi privighetorii orânduiţi băgau pe locuitori în groază, să scoată de unde aveau sau n'aveau producte şi vite, de trei ori mai mult de cât se cerea pentru oştiri şi pentru curtea din Iaşi; — începu înfine fiecare a crede că viscolul trece, că vijelia se potoleşte, — dorind şi mai mult să se ridice din numărul cel mare de oştiri, şi mai ales de ieniceri, ca să poată răsufla lumea, să treacă frica şi terorismul.

In curând ştirea că Grecii s'au ivit la mănăstirea Slatina, puse în mişcare o parte din trupele din Iaşi. Del l Paşa şi vre-o câteva agale pleacă cu un corp de oştire, trec Siretul spre Roman şi iau calea Fălticenilor. De la Fălticeni trimit iute o mică despărţire ca să facă recunoştinţă spre Mălini.

Slatina, fiind situată lângă hotarul Bucovinei, — mănăstire măreaţă, înconjurată cu un zid gros de piatră, cu case încăpătoare, cu o biserică renumită în mijlocul curţii şi o grădină

www.digibuc.ro

frumoasă alăturea, — poziţiune minunată între munţi şi loc strategic de apărare, atrăsese cu aceste avantaje luarea aminte a unor căpitani de volintiri, ce se rupseseră din oastea de la Târgovişte, şi care veniseră peste munţi, cu vreo 90 de arnăuţi, mai înaintea lui căpitan Iordache şi Farmache, cu intenţiune dea prăda Moldova şi a trece apoi în Bucovina. Aceştia erau căpitan Anastase şi Dumitru. Cum ajunseră, se aşezară în mănăstirea aceasta, în contra voinţii părinţilor călugări. Resursele mănăstirei le ajungeau numai bine să stea pe mâncare pe băutură şi să prade prin împrejur.

Delil Paşa pleacă într'o zi de dimineaţă cu trupele din Fălticeni, să meargă ca să pedepsească pe insurganţii închişi în Slatina. Cât despre conduita Turcilor în calea lor, şi în oraşul Făticeni, nu se poate numi altfel decât foc şi pârjol...

Volintirii aflaseră de mişcarea Otomanilor şi se pregătiseră a-i aştepta.

Avangarda Turcă întâlni la Mălini vre-o câţiva arnăuţi cu care se ciocni. Turcii înaintară într'o coloană strânsă spre Slatina, iar arnauţii dintr'ânsa se ascunseră prin grădină, prin case şi până şi în clopotniţa bisericii, cu armele întinse ca să-i primească.

Când Turcii fură aproape de zidurile mănăstirii, însuşi căpitan Anastase dete semnalul să se înceapă lupta, prin detunarea a mai multor focuri aruncate din carabina sa.

Trupele otomane asaltă grădina, îndreptând cătarea armelor către clopotniţă, spre a răspunde la focul celor înconjuraţi. Dar pe când ei se ocupau de acel punct, focurile începură din toate părţile, şi îi surprinseră.— O ploae de gloanţe aducea moarte în rândurile lor. Ienicerii alergau cu furie. — Ei vor a risipi pe inamici ce se gă-

www.digibuc.ro

siau pitiţi prîntre bălării şi pe după copaci; dar nici ei nu putură rezista, şi fură nevoiţi a se da îndărăt. Căpitan Dumitru comanda ambuscada de afară a arnăuţilor.—Turcii căutară a bate mănăstirea cu tunurile, dar zidurile ei prea tari rămâneau neatinse de artileria cea de câmp. Cu toate acestea, mănăstirea era ocolită. — Infanteria de toată adunătura, — ostaşi cu nişte cealmale sau numai cu câte un fes soios pe frunţile lor, şi cei mai mulţi cu nişte iminei rupţi în picioare, — cavaleria în a cărei frunte se vedeau baraictarii şi delii cei acoperiţi cu găitan de fir, şi topciii cei cu canafuri lungi atârnând peste taclitul ce le încingeau capul, acoperiseră toată valea şi o parte a dealului de alături.

Pe graniţa Austriacă, care este numai la spatele mănăstirii, se afla un maior ungur, cu două escadroane cavalerie de observaţie, care venise, cu o sumă de curioşi, pentru a vedea pe Turci lupându-se cu acei nouăzeci de voluntari cari profitaseră de confusia inamicului, în timpul retragerei sale, şi se închiseseră cu toţii în năuntrul mănăstirii.

Turcii se adună ceva mai în sus. Delil paşa şi cu agalele, fac consiliu cum să silească pe Greci a se da prinşi. Un jidov e gata de a le face serviciu, dând foc la grajdurile din dosul mănăstirii. — În curând totul fuse în flăcări. Focul desfiinţă acoperişul caselor, prefăcându-le în cenuşă[1]. — Cei din năuntru se ţineau cum puteau, ferindu-se de dogoarea focului, pe lângă păretele bisericii şi pe la adăposturi. — Turcii însă aflară că privatele mănăstirii aveau un gol ce le-ar înlesni intrarea. — După o mare silinţă,

[1] Aceste scene de incendiu s'au petrecut în acel an mai în toate locurile, ca şi în mănăstirile unde se bătură eteriştii Greci cu Turcii..

www.digibuc.ro

apucară de intrară trei patru inşi, ca să deschidă porţile la ceilalţii. —Grecii care se apărau la spatele bisericii, se pomeniră cu Turcii în mijlocul curţii. — Năvăliră cu toţii de intrară înnăuntru bisericii. — Turcii asemeni alergară după dânşii. Uşile bisericii fiind lăsate deschise într'adins, cei dintâi cari ajunseră dintre Turci, fură ucişi de carabinele Grecilor, şi un morman de cadavre astupă intrarea în biserică. Alt rând, luptându-se să destupe intrarea, trăgând pe morţi în lături, avu aceiaş soartă. — Aci lupta era cu totul desperata; năvălitorii turbau de furie, iar cei cari se apărau erau şi mai înverşunaţi decât dânşii.

Răsboiul însă, cu toată ferocitatea manachilor şi a ienicerilor nu dură mult timp.

Delil-paşa se trăsese în mijlocul curţii, să se consulte pentru noi dispoziţiuni ce va lua armata sa. Căpitanul Anastase, văzându-l din fereastra cloponiţei, îndreptă carabina şi-l culcă la pământ. — Turcii alergară din toate părţile ca să ridice pe comandatul lor superior. Delil-paşa fusese împuşcat drept în frunte. Ei îl scoaseră pe braţe, cu feţele întristate, afara din curtea mănăstirii.

Cu aceasta, lupta încetă, dar amestecul era prea mare. — Grecii găsiră timp a eşi, şi a se arunca afară din mănăstire, de unde trecură mai toţi în Bucovina.

Turcii, nemai aflând pe inimic înăuntrul mănăstirii, prădară tot ce scapase din flacăre, masacrară câţiva călugări inocenţi, şi se întoarseră la Fălticeni, — după ce lăsară pe câmpul luptei peste patru sute de oameni morţi şi răniţi, iar Arnăuţii numai douăzeci.

Trupele de aci se înturnară la Iaşi. — Să nu uităm însă că prin satele şi târgurile pe unde erau să treacă, cădea biciul lui Dumnezeu!..

www.digibuc.ro

Populaţia Iaşului, care dorise atât de mult să vază ridicându-se şi plecând armatele turceşti, se întristă şi mai mult când văzu că intră, şi mai furioasă şi mai teribilă, după răsboi, acei cari se întorceau dela Slatina.

După câteva zile, lucrurile iar mai pierdură ceva din furia primitivă, iar toţi crezură că vor înceta ostilităţile cu Grecii şi că Turcimea se va întorna la Brăila; care, în aparenţă, şi începuse a se efectua. — Intrase gelozie şi neînţelegeri între capete; ianicerii se revoltară şi începură a dezerta urtale întregi.

Dar în acest timp căpitan Iordache şi Farmache, cu rămăşiţele armatelor ce formau cel din urmă corp de eterişti în ţările româneşti, sosiseră pe urmele lui Căpitan Anastase şi Dumitru, peste coamele munţilor, la Slatina, pe care o găsiră arsă; se puseră a o întări, şi eşind d'acolo, călcară Folticenii, pe care îi prădară.

Salih Paşa, auzind aceasta, ia măsuri, trimite a întorna dezertorii ieniceri şi pune în mişcare spre Folticeni un corp mai mare de oştiri.

Când sosiră Turcii, gloatele eteriste eşiră din Slatina, şi urcând munţii îndărăt, merseră să se închiză în Secu, iarăşi o monastire mare, situată între munţi, cu o poziţie strategică.

Turcii aflând Slatina pustie şi informându-se că eterişti au trecut la Secu, porniră îndată pe urmele lor două sute călări, să facă recunoaştere; iar oastea cea mare, în număr de două mii oameni, cu patru tunuri, o dirijează spre Târgul Neamţ, dinaintea căruia aşeză tabăra.

Mănastirea Secu, renumită pentru poziţiunea sa, în sânul unor munţi înalţi, este situată o oră şi jumătate de mănăstirea Neamţul. Administrându-se de superiorii din Neamţul, amândouă formau tot un sobor. Fiind loc retras şi poziţiunea mai tare, toate odoarele preţioase de la Neamţul,

www.digibuc.ro

precum şi alte averi particulare, se depuseseră înăuntrul bisericii acestei mănăstiri. — Forma ei e a unei fortăreţe, precum sunt toate monastirile situate la asemenea poziţiuni. Inconjurată de toate părţile cu un zid de piatră, în grosime de jumătate stânjen, se întinde într'un pătrat lungăreţ, de 120 paşi lungime şi 95 lărgime, la fie care unghiu având câte un turn, dintre care cel despre Nord e de o grosime şi înălţime gigantică. Asemenea şi cel de la sud este tare. Cele despre vest conţin paraclise înăuntru lor. Pe dinăuntrul curţii sunt chilii cu două etajuri, pentru locuinţa părinţilor şi primirea străinilor, ocolind o frumoasă biserică, ca şi cea de la Slatina.—Fundată fiind de Vornicul Ureche, poseda o sumă de odoare preţioase, icoane îmbrăcate cu argint, vestminte preoţeşti şi Aere sfinţite, cusute de mâna soţiei Vornicului, fundatorul ei. De jur împrejur este mărginită de dealuri măreţe, acoperite cu stânci şi codri, prea puţine poieni sunt pe lângă zidul ei. După cum e obiceiul pe la manăstiri, o grădină cu arbori fructiferi era lipită spre partea de la vest, şi câteva căscioare izolate de monahi se găseau situate despre sud.

Se zice că gloatele eteriştilor s'au arătat mai întâi la porţile manastirii Neamţul, de unde părinţii călugări i-au rugat să se retragă, ca să nu-i compromită cu şederea lor acolo ; dar iarăşi se zice că la Secu au fost chemaţi ca să apere mănăstirea de Turci.

In fine, cei mai desperaţi oameni cari au scăpat din lupta de la Drăgăşani, de la mănăstirea Nucet, de la Cozia, de la Brad, de la biserica Olteni din Bucureşti, de la Galaţi şi de la mănăstirea Sf. Ioan din Focşani, formau cadrul oastei care ajunse până la Secu.

www.digibuc.ro

Singura resursă li era numai prădarea pe unde treceau, pe unde ei călcau, înfăţişând o anomalie de fisionomii şi de costume, partea cea mai mare compusă din nişte desculţi, trenţăroşi, rupţi şi neprimeniţi. — Unii târau în picioare câte un imineu rupt, alţii erau încălţaţi cu opinci, iar alţii purtau fustanele ca păcura de înnegrite. Fisionomia lor înfăţişa tot ce e mai sălbatec, tot ce e mai îndrăzneţ; la unii bărbile creşcuseră prea lungi, alţii învârtiau mustăţile până după urechi şi le înnodau la spate. Fiecare era armat cu ce îi picase în mână: care cu câte-o puşcă lungă de nouă palme aproape, care cu o carabină, care numai cu pistoale şi cu o sabie, — cele mai multe din aceste arme fusăseră luate de la particulari; îmbrăcămintile celor mai mulţi le aveau de la morţii pe cari îi desbrăcaseră, muiate în sânge şi tăvălite prin ţarână. Singurul dintre căpitani care, deşi nu promitea luarea Constantinopolului dela Turci, precum el jurase, dar ar fi putut ţine o rezistenţă cu Turcii, din dărâtul meterezelor şi apărându-se din năuntrul Secului, era acel serdar Iordache Olimpie, despre care vorbirăm îndestul. — Farmache era cam ludăros, zicea că nu va muri creştin până nu va trage cu mâna sa pe un păgân în frigare, să-l frigă şi să-l mănânce. — Pe lângă aceştia erau şi căpitanii Niculi şi Gheorghe, care ştieau locurile, servindu-le de călăuză poeticul Hristodor, însoţit de tovarăşul său cel îmbrăcat în uniformă de maurofor. — Hristodor cel sincer, cel ce-şi ţinea jurământul de a muri pentru cauza elenă, până în cele din urmă însoţi rămaşiţile armatei eteriei, ca un adevărat brav. — El ar fi putut să se lepede, să dezerteze şi să treacă în Austria, precum facuseră cei mai mulţi; ar fi putut chiar să se fi însurat, după îndemnul lui Rumelioti, să lase astă viaţă amărâtă, astă viaţă

www.digibuc.ro

de turburător, dar nu o putu face pentru două lucruri : pentru Anastasia, şi pentru că voia să-şi ţină jurământul!... Când a plecat de la moşia Clucerului, când s'a desfăcut de Rumelioti şi şi-a luat ziua bună de călătorie de la toţi, delicateţa l-a povăţuit a se adresa şi Tămâei, de la care primi un buchet de flori ; dar ce fel de flori fură acestea ? ereau gălbinele şi busuioc care sunt florile morţilor.

Ocupând această armată, sub comanda lui căpitan Iordache, mânăstirea Secul, se fortifică cât se putu mai bine întrânsa, fortificând şi poziţiunile cele tari de primprejur. Noaptea la lumina lunei, şi ziua pe arşiţa cea mare, vegheau eteriştii postaţi pe culmi, să dea de ştire celor din mânăstire, când se va apropia inimicul. — Mai de multe ori la această lumină a nopţii, dinnaintea unui focuşor de vreascuri, postaţi în punctul cel mai înaintat al vedetelor, era Hristodor şi tovarăşul său de suferinţe. — El ţinea într'o mână carabina sa încărcată, şi cu cealaltă arăta cu degetul tovarăşului său focurile aprinse, care licăriau prin umbra pădurilor, pe câmpia dinspre Neamţ, ale urdiei turceşti. Ei înţelegeau că în curând vor fi atacaţi...

La trei zile după staţionarea castrelor dinnaintea Târgului Neamţ, armata turcă înaintă pe cursul apelor Neamţul şi Nemţişorul.

Avangarda sa de mai bine de trei sute de oameni fu de tot sfărâmată de o mică trupă de eterişti, cu care se întâlni în pădurea de stejari de unde se desparte drumul spre mânăstirea Neamţ şi Secu. Acea trupă de eterişti fu condusă de Hristodor, lângă care se lupta şi tânărul său tovarăş Şi o parte şi alta lăsară numeroşi oameni căzuţi în luptă. — O mare parte dintre Greci nici că se mai întoarseră la Secu.

www.digibuc.ro

Aflând despre această lovire, armia cea mare turcă îndată aleargă pregătindu-se de a înconjura Secul. Bimbaşa Mehmet Bostanul, Balaba-loglu, Mustafa şi alte căpetenii se adunaseră în Consiliu. In armia turcă se afla şi acel Volf de care vorbirăm în capitolele trecute. El promise în Consiliu agalelor concursul său, dacă trupele nu vor putea sili pe eteriştii din Secu să se predea.

Nu vom scăpa însă din vedere că armata turcă, nesubordonată şi cu totul demoralizată, tot ce scăpase de prada eteriştilor, prăda dânsa ori pe unde ajungea; iar suferinţa, tristele scene petrecute la mănăstirile Agapia şi Varatec, cât timp ea se aflase staţionată dinaintea Neamţului, e anevoe de descris cu deamănuntul. — Pădurile şi munţii locali se umpluseră de victime care fugiseră, lăsând casele şi tot avutul lor pradă furiei barbarilor.

Mai bine de trei zile Turcii se învârtiră prin prejurul mănăstirei Secul, bătându-se cu eteriştii, fără a putea isbuti nimic, căci Grecii băteau din turnuri şi din năuntru, unde erau prea bine întăriţi, iar Turcii dedeau în părete şi în pietre. Porţile mănăstirei, de stejar gros şi căptuşite cu fier, zăvorîte şi închise bine pe din năuntru, nu se puteau cu nici un chip deschide sau sparge pe dinafară.

La o distanţă de o sută cincizeci de paşi se afla un brad tânăr, cu totul la piciorul dealului, de unde mai departe nu se putea aşeza artileria. Acolo formară Turcii tabăra pentru a bate mănăstirea. Distanţa fiind prea aproape, proiectilele ce băteau în ziduri şi în porţi se întorceau înapoi, lăsând rânduri de ciutaci şi de topcii morţi. Călarii asemeni nu aveau loc spre a putea cel puţin sprijini infanteria. Toate forţele otomane erau slabe de a putea învinge pe cei din năun-

www.digibuc.ro

tru Secului. Singurul mijloc, ce iarăşi înfăţişa scena şi spectacolul dela Slatina, le rămânea, de a-i sili prin foc să se predea.

Aruncară materii combustibile, şi învelişurile începură a arde, precum se întâmplase la Slatina; dar ca şi acolo Grecii se adăposteau pe unde puteau, şi din mijlocul acelor flacăre, trimiteau moarte cu şişinelele şi cu carabinele lor, în rândurile trupelor otomane.

Cercarea a fost teribilă, lupta crâncenă, disperată şi costă mult sânge!... Turcii pier cu grămezile; eteriştii sufăr dogoarea focului, adăpostiţi pe lângă zidul bisericii şi sub bolţile turnurilor, ca în nişte casemate de fortereţe. — Ei se ţin şi de o parte şi de alta; se bat mereu. — Flacăra se învaluie de fum; învelitoarea sboară în mici părticele în aer, făcând sgomot şi aruncând o ploaie de foc. — Incendiul acesta ţine o zi şi o noapte, însă cei înconjuraţi nici gând nu au de a deschide porţile. Turcii se mişcau într'o parte şi alta, se grămădeau în sus şi în jos, căutând şi observând poziţiunea. Volf, starostele austriac din Bacău, se afla între agale, pe care îi tot sfătuia. In fine văzură că nu e nici un chip de a învinge, decât a ţine mănăstirea în bloc până când cei din năuntru vor termina proviziunea şi muniţia, sau a trata cu dânşii.

Aceasta era prea întârzietor, şi Turcii voiau a sfârşi mai curând.

Căpitan Iordache, om trecut de cincizeci de ani, cu părul sur pe cap, înalt şi spatos, tras la faţă şi cu mustăţi mari, se afla în turnul despre nord, cel mai înalt, şi de desuptul căruia era depusă ierbăria; el se afla împreună cu vreo zece inşi, între care era şi Hristodor, însoţit totdeauna de tovarăşul său. De acolo se putea ochi mai bine în rândurile

www.digibuc.ro

inamicului de dinafară, de acolo ei trimeteau moarte sigură... Farmache făcea asemeni, din celelalte turnuri. Cu acest chip înconjurarea, cum mai ziserăm, ar fi ţinut încă mult, şi lupta nu s'ar fi terminat îndată.

Armata turcă fu nevoită, după atâtea încercări, a se trage şi a ţine pe eterişti înconjuraţi mai pe departe. Căpitanul Iordache, dimpreună cu cei mai îndrăsneţi, nu lipsi de a face câteva eşiri, în care bătu pe Turci, şi chiar aduse prizonieri dintre ei.

Ienicerii, supăraţi şi înverşunaţi că nu putură învinge apărarea disperată a eteriştilor, hotărîră, în contra chiar voinţii comandanţilor, să ia în sabie şi în foc toate satele şi tîrgurile de pe lângă munţi şi dinăuntrul lor, să prade, să ucidă, să extermine totul. — Voiau a aduce un cataclism. — Comandanţii raportară lui Salih-paşa la Iaşi, despre revolta, nesubordonarea şi teribila deciziune a ienicerilor.

Salih-paşa, musulman pios, temându-se de răspundere către guvernul său de o astfel de urmare a ienicerilor, alergă singur cu alte trupe la locul luptei, spre a impune acelor fiare. El fu destul de mâhnit auzind de călcarea şi jefuirea mănăstirilor Agapia şi Văratecul. El voia dar cu ori ce preţ să termine lupta cu Secu, ca să retragă trupele. Volf îi promise că va îndupleca pe Greci de a depune armele, — şi se duse la ei ca să parlamenteze.

Nici mai mult, nici mai puţin, el întrebuinţă chipul şi manierile cu care s'a servit Udriscu de a converti pe Sava. Merge înnăuntrul Secului şi vorbind lui Farmachi şi celorlalţi, că paşa Salih le promite protecţia sa, dacă vor depune armele, că le va da paşapoarte să treacă graniţa, şi chiar le va da şi bani, el isbuti de a-i îndupleca.

www.digibuc.ro

In poziţia în care se găseau aceşti oameni, era un ce natural să primească chipul cel mai lesne de scăpare. Mulţi dintre ei, obosiţi de atâta luptă şi suferinţă, începură a arunca fesurile în sus şi a striga să trăiască capitulaţia. Căpitan Iordache însă şi Hristodor se abţinură.

Volf mai veni încă odata, însoţit de un agă ca să încredinţeze pe Greci despre cele ce promisese.

In fine tratările începură, şi Farmachi se decise a merge însuşi ca să vorbească cu Salih-paşa.

Salih-paşa primi bine pe Farmachi, promiţându-i toate cele ce le vorbise Volf; îi arătă toate mijloacele militare pe care le avea, trupe, artilerie şi muniţiune de ajuns, şi că voind numai a cruţa vărsarea sângelui el este decis, în numele Sultanului a trata.

De unde Farmachi până atunci fusese cel mai neîmpăcat inimic al Turcilor, cel ce zicea că să nu moară creştin până nu va mânca carne friptă de Turc, deodată începu a vorbi rău de Ipsilante, şi zise că el, cu toată ceata sa, într'adins s'a rupt de la Târgovişte de inimicii Sultanului; — că el va fi în viitor devotat Sublimei Porţi, mai adaugând, pe lângă aceasta, mai multe laude lui Salih-paşa şi trupelor sale. — Salih îi promise protecţiunea sa şi îi zise că are gata paşapoarte pentru cei ce vor voi a trece graniţa în Austria.

Farmachi se înturnă iarăşi cu Volf în Secu şi spuse tutulor convorbirea şi promisiunile paşei, şi că a doua zi dimineaţă vor veni câteva care să încarce armele lor.

Toată noaptea eteriştii legară la desagi şi la tăgârţe, ca a doua zi să fie gătiţi pentru drum.

Căpitan Iordache sta trist, mai cu seamă că era rănit şi pătimea de reumatism, răceala şi umiditatea nopţii cauzându-i mari suferinţe.

www.digibuc.ro

Noaptea aceasta înfăţişa un cer cu prea puţini nori, care însă prevestea stricarea timpului. Luna lăsa palida sa rază pe bolţile chiliilor monastirei şi pe cupola bisericei care fumegă încă. Umbrele codrilor, ale dealurilor şi ale zidurilor dinăuntrul monastirii, prefăcută în ruine, reprezinta ochilor un spectacol lugubru.

Hristodor, care se deprinsese a vedea fatalitatea şi încruntarea soartei pretutindeni pe unde călcau trupele eteriei, de când uciseră pe Tudor la Târgovişte, se temea şi acum iarăşi de vre-o calamitate. — El petrecu noaptea la lumina cea palidă a lunei, ţinând între mâinile sale pe tânărul său camarad, uitându-se cu tinereţe în ochii săi, ce erau muiaţi de lacrimi, şi invocând la cer, la acea stea luminoasă a nopţii, amorul, amiciţia, abnegarea pentru suferinţă şi nedespărţirea lor.

A doua zi dar se aştepta ziua de primirea paşapoartelor şi desfacerea armatei. Foarte de dimineaţă câteva care mocăneşti se aflau dinaintea porţilor mănastirei să încarce armele eteriştilor. Trupe otomane, ieniceri, veniau în urma carelor. Dimineaţa era umedă de rouă, şi o suflare rece împrăştia fumul de pe negrile ziduri.

Porţile mănastirii se deschiseră. Eteriştii cu destulă durere se văzură nevoiţi a aduce armele cu braţul şi a le arunca în acele trăsuri. Unii dintre ei lăcrămau căci se despărţiau de aceste preţioase instrumente, de aceşti tovarăşi, care, pentru unii, era însăşi viaţa.

Nu veniră de trei patru ori cu braţele încărcate cei destinaţi cu predarea armelor, carele nu se încărcaseră pe jumătate, când deodată se auziră, afară de zidul fortăreţei, strigări spăimântătoare ce înfiorau inimele celor din 'năuntru: Trădare! trădare! Înăuntru copii! La porţi copii! Inchideţi castelul!...

www.digibuc.ro

Dealurile răsunară de dureroasa strigare ce pe mulţi îi atrase afară din chilii, să vadă ce este, ce s'a petrecut?

Mulţimea acelor arme, multe dintre ele fiind luate în silă de la particulari, şi care erau ferecate cu argint, mişcase sălbătecia şi lăcomia ienicerilor.

Ei se repeziră cu furia trăsnetului de a prăda acele arme şi a masacra pe acei ce le aduceau, — numele de Urum fiind amestecat cu blestem, în gurile lor. Pământul fu inundat de sângele celor cari se găsiră afară din castel.

Inverşunarea ienicerului, desperata apăraare a adversarului său, care se oprise în timp de câteva ore, printr'o amăgire, reîncepu şi mai ostilă şi mai sângeroasă decât până aci. Toate legăturile de armistiţiu, toată promisiunea lui Salih-paşa, propunerea starostelui nemţesc, jurămintele chiar bătrânului ienicer, fură într'un minut nimicite şi lupta reîncepu cu mai multă furie, sub zidurile Secului. Porţile dar se reînchiseră pentru Turci din nou.

Hristodor, care avusese oarecari presimţiminte, pusese mai dinainte multe arme să se ascunză, acum le era de mare utilitate.

După ce ienicerii masacrară pe toţi nefericiţii care se găsiră afară, lipsiţi de orice apărare, se repeziră la porţi cu pistoale încărcate în mâini şi cu iataganele roşite de sânge între dinţi. Descărcând armele asupra porţilor, tăbărâră a le deschide cu forţa, dar toate silinţele lor nu le folosi, ca şi mai înainte. Porţile cele ctitoreşti de lemn de stejar şi căptuşite, cum ziserăm, cu fier, rămaseră nemişcate, închise fiind pe dinăuntru, şi proptite cu nişte drugi de lemne groase.

Îndată eteriştii începură a le răspunde cu focuri, de pe deasupra zidurilor. — Căpitan lor-

www.digibuc.ro

dache nu se mişcase nici de cum din turnul cel dela Nord, unde se afla închisă ierbăria. Musulmanii fură siliţi a se retrage până va veni armata cea mare, ca să asalteze mănăstirea, ne mai fiind altfel chip de a înşela pe Greci.

Înăuntru mânăstirii se petreceau asemenea cruzimi de răzbunare asupra Musulmanilor. Farmachi scosese prizonierii Turci, ce-i avea închişi în unul din turnuri, ca să-i tae şi să-i tortureze. Această sângeroasă scenă se petrecea spre altarul bisericii unde se află un loc deşert lângă chilii. Între victime se găsia şi un batrân ceauş care trebuia la rându-i să-şi desvelească peptul şi să întinză gâtul. — Toţi eteriştii chiar, rămaşi în biserică cu doi trei părinţi spre a se ruga, alergară să asiste la acest spectacol, spumând şi grinţând cu dinţii de mânie către victimele lor. Cu cât însă măcelăreau, cu cât spectacolul acestă era mai îngrozitor, cu atât li se aprindea pofta de a privi, şi chiar de a lua fiecare câte o particică la torturarea şi martirizarea prizonierilor inimici.

In acel timp armata turcă se depărtase de la porţi, şi focurile dinăuntru nu mai lucrau.

O minune ce n'ar credeo cineva: în timpul când Grecii eterişti săvârşiau sacrificiu Zeului răsbunării lor, un om cu o fisionomie extraordinară, având ochii de foc, cu un chip slab şi negricios, care în umbra ruinilor semăna ca o stafie, şi care eşise ca din pământ, fără a fi văzut de cineva, se urcă cu paşi de mâţă pe lângă grinzile cele arse jumatate, lipite de turn, până ajunse la culmea zidului mănăstirii, de unde făcu semn afară cu mâna, şi apoi se întoarse murmurând: Dinte pentru dinte, moarte pentru moarte !...

El s'a scoborît pe unde se urcase. Puse umerii cu toată puterea de a da în lături drugii de la

www.digibuc.ro

porți, trase iute zăvorul și pe negândite cei din mănăstire se pomeniră cu Turcii în mijlocul lor cu strigări sălbatice, descărcând pistoale și amenințând cu iataganele lor până la cel din urmă pe care-l întâlniau.

Pe când încăerarea desperată, țipete sfâșietoare, un zgomot amestecat de arme și de gemete, se petreceau în tot cuprinsul acela, de odată un nour acoperit de foc și de sfărâmături de ruine, se urca până la cer, urlând întocmai ca mugirea oceanului de cutremure, și, întorcându-se înapoi, acoperi mănăstirea de bolovani de petre, de sfărâmături de ziduri ce arunca, ca o lavă cu fum negru și flacăre, sub care lăsa sumă nenumărată de cadavre... Turnul cel de la Nord, de o înălțime gigantică, cu mai multe bolți de piatră și de cărămidă pe dinăuntru, în care se găsia căpitan Iordache Olimpie, fu sfărâmat de explozia ierbăriei ce se aprinsese. — Unii zic că focul a fost comunicat prin un horn ce este lipit de turn, care se vede și până astăzi, alții zic, și care este mai probabil, că însuși căpitan Iordache, văzând că Turcii au pătruns înăuntrul mânăstirii și nu mai era nici un chip de scăpare, a dat foc depoului de ierbărie, cu care apoi s'a spulberat până în nor.

Astfel s'a sfârșit într'un chip eroic, de și cu nume de perturbator și de prădător, acel care maltratase și ucisese pe Tudor Vladimirescu la Târgoviște...

Răsplătirea a fost poate dată de cumpăna Providenței...

Pe când dar toată ființa tremura, toate inimile erau înghețate și îmmărmurite, o mare de flacări și de sânge acoperise Secul; iar acel om care deschisese porțile Turcilor, cu un râs satanic pe buzele lui, urcat pe o coloană de piatră răsturnată de curând, arată cu degetul

www.digibuc.ro

zicând: A! ha! aşa pier tâlharii ce au jefuit Moldova!...

Acesta era Şamur, omul ciudat şi misterios, pe care îl văzurăm spionând pe eterişti în toate părţile; şi care de aci, îndată şi plecă a trece iar înapoi Milcovul, în ţara Românească.

Nefericiţii răsvrătiţi dar se topiră în lupta dela Secu, precum s'ar topi crăcile unei păduri uscate în foc. Cei ce scăpară cu sufletul, acoperiţi de răni şi în cea mai tristă stare, fură încărcaţi de fiare şi duşi prizonieri la Constantinopol: între aceştia se găsiau Farmachi, Niculi şi alţii...

Aproape de stânca care se găseşte deasupra dealurilor, lângă mănăstirea Agapia, o femeie ascundea cu multă îngrijire, precum ar ascunde sub aripile sale o pasăre rapitoare prada sa, un om rănit care-şi da ultima sa răsuflare. — Aceasta era Anastasia care făcuse atâtea sacrifice Zeului cărui închinase inima pentru amorul numelui ce-l purtase, iar omul expirând era Hristodor, care şi-a împlinit jurământul şi datoria de a muri, cu armele în mână, pentru Elada... Anastasia a ridicat însăşi cu braţele ei pe rănit, mai mult mort, în timpul exploziunei, sub norul de fum şi de pulbere, până ce intră în codrul învecinat. De acolo urcă dealul, căutând un refugiu.

El a murit ca un erou, pe când alţi compatrioţi ai săi, mişei, după ce că toată viaţa au petrecut-o cu infamie şi despuiere, apoi în asemenea împrejurări alergasera la spionaj..

Anastasia, cu un nume schimbat, toată viaţa sa nu s'a depărtat de prinprejurul munţilor de aci şi de lângă mormântul în care a depus rămăşiţele prea iubite ale acelui pentru care s'a sacrificat.

1821. Roman istoric.

www.digibuc.ro

Ea a purtat în cele din urmă vestminte monahale: — s'a numit Serafima...

LA GĂVANUL

Să venim acum la subiectul nostru, de a cerceta acea mulţime de oameni refugiaţi, împreună cu boierii, la Găvanul. — Regiunea Carpaţilor dintre Buzău şi Râmnic este măreaţă. Codri seculari acopăr munţii şi văile. Peisajele, râuleţele, izvoarele, stâncele prăpastioase, avuţii nemărginite de minerale ce se găsesc şi până pe faţa pământului,—vulcani stinşi, prin deosebite locuri, stratele de chihlibar de argint şi de aur ce se găsesc prin surpătura malurilor şi pe cursul râurilor; şi mai ales poziţiunile strategice, pe unde pietatea şi eroismul străbun a lăsat monumente de mari fapte, dau o deosebită ilustraţie fiecăruia munte în parte, fiecărui loc. Intre Slănic şi între Râmnic se găsesc două puncturi renumite, unde patriotismul şi industria unui popor adevărat liber ar planta drapelul independinţii şi al unei nemărginite avuţii: acestea sunt poiana Mărului şi Găvanul, la depărtare, numai ca trei ore şi jumătate unu de altul. Cel din urmă e prea bine numit pentru forma ce înfăţişază poziţiunea sa. In faţa muntelui Ţinta, munte falnic înălţat cu nişte piscuri de piatră care se văd de departe, şi acoperit de brazi, se deschide gura a altor doi munţi, ce la oarecare distanţă se împreună şi formează în sânul lor o periferie rotundă, ca un blid. Înăuntru acestor munţi se face un întuneric de păduri şi de văi profunde. — Pătrunzând în acele adâncimi, mergând cineva sau pe la brâul muntelui, pe nişte poteci înguste şi periculoase, sau prin fundul văii lor, distanţă de câteva mii stânjeni, se desfăşură o poiană care, înfundată fiind

www.digibuc.ro

sau închisă de jur împrejur de munţi foarte repezi, formează locul cel mai tare natural. Acolo în fundul acelei văi este schitul Găvanul.

Găvanul, comparat cu Tismana şi cu cele mai tari poziţiuni strategice, se află fortificat, precum ziserăm, şi are o singură intrare şi eşire prin gura văii. Afară de indigeni, locuitorii satelor de prin prejur, plăieşii sau păstorii, cari întocmai ca păsările trec peste stâncile cele mari şi repezi, peste cele mai râpoase vârfuri, pe poteci, alţii nu sunt în stare de a pătrunde pe ori şi unde, înăuntrul acestui loc... Acolo se aflau refugiaţii într'o numeroasă adunătură de boieri . proprietari, neguţători, săteni şi câtiva Greci eterişti scăpaţi din fortăreaţa Bradul şi din ceata Diaconului, cel care s'a fost luptat cu multă bravură în contra Turcilor şi în contra arnăuţilor lui Sava, cari îl goniră în drumul Câinenilor. — Aceşti din urmă, viind din toate părţile, nu încetau de a blestema pe Sava, taxându-l de trădător infam. — Superiorul schitului Găvanul, fiind un calugăr pios, numit Rafail, îi considera pe toţi de fiii săi sufleteşti, dându-le ospitalitate şi tot felul de ajutor. Mai multe colibi de frunză şi de muşchiu, formate împrejurul mânăstirii, serveau de locuinţă celor cari nu avură loc prin chilii.

Precum văzurăm pe boieri trăind la oraşe şi la proprietăţile lor, tot astfel petreceau în plăcutul timp de Iulie şi pe la începutul lui August, în sânul acestor munţi, aprovizionaţi cu de toate ; aceleaşi ospeţe, aceleaşi glume şi aceleaşi discuţiuni s'auziau în cercul adunărilor lor.

Primind noutăţi de cele ce se petreceau la Bucureşti şi în toate părţile ţării, de cele ce se petrecuseră la Iaşi, la Galaţi, la Sculeni, la Secu şi altele, se aprindeau de ură în contra Turcilor şi de cea mai mare simpatie pentru Ruşi...

www.digibuc.ro

Când venia printre dânşii câte un cazac dezertat din trupele ruse şi călugărit la Poiana Mărului, care spunea de diferite întâmplări despre bătăliile cu Turcii, era socotit de un înger, înaintea căruia toţi se prosternau şi-l adorau.

Mărăcineanu nu înceta, după cum îi era obiceiul, de a tot ciocăni pe Clucerul Dincă să fie Român verde. — Arion, Spirea şi paharnicul Hrisoscoleu erau cam îngrijaţi, având familii. Numai Rumelioti, amărâtul Rumelioti, se afla făcând calcule, să strângă trăişti cu galbeni; el era înverşunat contra lui Hristodor că nu s'a unit la planurile lui, şi că până în cele din urmă îl silise a-i număra banii ce-i datora. Deosebit de aceasta, nu-şi mai ridica ochii de pe Tămâia, uitându-se la dânsa, precum s'ar uita copiii văzând un cireş copt. — Starea Clucerului îi sta în gât. — Câţiva ţărani aduşi anume ca să păziască gura muntelui, fiind înarmaţi, nu-i prea veniau la socoteală, căci nu era om în acea parte a munţilor, care să nu aibă ură pe el pentru vreun rău făcut. Boierii iarăşi, căci cu eteria din ţară se deochiaseră grecoteii, nu-l prea puteau suferi între ei şi totdeauna îl dispreţuiau. Clucerul, protectorul său, de când cu istoria împeţitului ce voise să se facă şi care se stricase într'un chip nemulţumitor şi pentru o parte şi pentru alta, îl luase la socoteli. Pe lângă aceasta, fusese deprins a fi tot mare, a ordona şi ordinele sale să fie ascultate, — acum însă aproape că ajunsese a fi huiduit pentru faptele sale. De la o femeie măritată el a primit palme; un sătean era să-l ucidă pentru abuzul hrăpirei; în adunări era luat în râs; mereu numele de lipitoare, neagă rea, ciocoiu şi Iuda îi suna pe la ureche, zise până şi de copii; în fine nu i se mai trecea nici glume, nici bufoneria şi nici viclenia... Işi aduse dar aminte de Şamur cel care îi spusese să-l

www.digibuc.ro

întâlnească la Poiana Mărului... Pentru dânsul aceasta era firul de iarbă de care s'apucă unul care se înnecă.—El dospea cugetul de a se face stăpân pe averea tuturor boierilor refugiaţi acolea, prin Şamur, despre a căruia misiune începuse a se cam lumina. — Cine însă îl va conduce pe el de la Găvanul până la Poiana Mărului? Din toţi oamenii d'acolo puse mai curând ochiul pe Tatomir, acel păzitor de vite, care avea obiceiu de a bea.

La oare care distanţă curgea din stânci un isvor limpede ca şi cristalul şi rece ca gheaţa, ale cărui unde mergeu să se piardă într'un râuleţ din fundul văii. Aproape de acel izvor, câţiva mesteacăni umbreau o frumoasă poiană şi câţiva bolovani de piatră, cum şi câţiva copaci retezaţi, ţinând loc laviţelor sau scaunelelor de şezut. Acolo, de dimineaţa şi până seara, se adunau cu toţii, călugării şi mirenii, de sorbeau răcoarea apei şi un aer curat.

Clucerul Dincă venise de dimineaţă la fântână, împreună cu Tămâia, şi şezură pe un trunchiu. El se prefăcu că nu vede pe Rumelioti care se plimba ceva mai departe. Vorbele ce adresă Clucerul către Tămâia, erau pline de o nedescrisă tinereţe.

— Vino, Tămâia mea! şezi lângă mine! — niciodată nu te-am iubit ca acum! — Dumnezeu ne-a dat această palmă ca să ne cunoaştem greşalele!..

Tămâia abia apucă de şezu, şi o mulţime de boieri sosiră despre schit, cu femei, cu copii şi cu servitori; aceasta îi făcu să se ridice spre a da bună dimineaţa unuia şi altuia, după obiceiu. — Bărbaţii îşi deteră mâna între ei şi femeile asemenea între dânsele. Servitorii aduceau gavanoase cu dulceţuri pe care le destupau şi le puneau dinaintea boierilor; unii aduceau pa-

www.digibuc.ro

hare cu apă, alţii umpleau ciubucile cele cu imamele scumpe, cu ţevi de cireş şi de iasomie, alţii scăpărau să aprindă iasca ţinută în sulfină.

Rumelioti se apropie de grupa boierilor să se amestece, după cum îi era obiceiul, în vorbele şi în discuţiunile lor. Deasupra stâncei, la o înălţime de o sută picioare, se afla, ca un punct în orizont, un om rezemat pe o puşcă de vânătoare, picior după picior, cu o pălărie neagră cu mărginile late pe cap, şi care părea că se uită ţintă la aceasta adunare, cum se mişca dinaintea isvorului. Acesta era Nicoară. El era nemişcat, ca o coloană de stâncă, când jos se petreceau cele următoare:

— Poftiţi, cilibi, zise cu politeţe Paharnicul, poftiţi, mă rog!.. Aduceţi dulceaţa şi apa! strigă, bătând în palme, servitorilor. — Ce frumos e aci la Găvanul!.. ziceau unii admirând frumuseţa naturii.

Serdarul, care nu-şi mai lua ochii dela Rumelioti, văzându-l legat peste cap cu o basma vargată, a căreia nodătură era tocmai deasupra frunţii, şi cu anteriul resfrânt şi prins dinapoi, înfăţişând o fisionomie cu totul comică:

— Ce nostim e chir Rumelioti! zise el.

— E! ţe se potriveste, bunătate dumneavoastră, răspunse acesta cu un aer picant.

Medelnicerul uitându-se prin prejurul munţilor:

— Dar târziu se ridică soarele pe munte?

Cocoana Zincuţa făcând ochi dulci către Serdar:

— Negreşit, chir Rumelioti este o grădină!

Rumelioti făcând pe omul de spirit: — Filotoherisas cocona!.. (dar apoi murmură încet în sine) Gradina, ne gradina, sa vedemo come sinto gradina. — Amo sa pleco fora sa me simţa nimeni... O sa resplatesc ego ţinste al meu cu aste catergari...

www.digibuc.ro

— Dar nu mai zici nimic chir hagi Rumelioti? repetă cocoana Zincuța, aruncând din când în când boierilor câte una din acele căutături pline de farmec.

În acest timp, Tămâia vorbind mai deoparte cu Clucerul: — Dar totdeauna eu te-am rugat să-mi spui cine sunt părinții mei? cine a fost mama mea?

— Mama ta?.. răspunde Clucerul către tânăra fiică, ai dreptate!..

— Așa, adaose Tămâia, căci de când m'am pomenit eram în casa unei văduve sărace care m'a crescut; ea mă numia totdeauna fiica ei.

— Bine, fata mea, bine, vom vorbi despre asta, continuă Clucerul.

— Dar dumneata, adaose Tămâia, te întristezi, ochii dumitale lăcrămeaza de câte ori fac această întrebare!

— O rătăcire, fata mea!.. răspunse lăcrămând Clucerul, dar destul acum, îți voi vorbi când vom rămânea numai noi singuri...

Clucerul se sculă în sus, lăsând locul Elenei care veni să șează lângă Tămâia

Rumelioti, aducându-și aminte de Hristodor, mai ales că îi luase banii:

— Ah! caimeni Hristuduri!..

— Ia întrebați pe chir Rumelioti de ce este supărat? strigă cocoana Zincuța, atingând totdeauna pe Rumelioti.

Medelnicerul către boieri: — Ia vă uitați la Grec ce urât este când e supărat? ha! ha! ha!.

Serdarul voind a shimba vorba:

— Eu am visat un vis ciudat astă noapte.

— Ia nu mai spune, răspunse altă cocoană, că visul nu-l vedem chiar cu ochii.

— Ei, bibico, tu pui totdeauna relele înainte, întrerupse Medelnicerul.

www.digibuc.ro

— Ba bine că n'am dreptate, răspunse cocoana.

— Ferească Dumnezeu de mai rău! continuă Paharnicul.

A! lasă-mă vere, că destule am tras, numai de când plecarăm de acasă ca să venim aici.. strigă Cucoana Zincuța.

Paharnicul, ca omul ce auzise și știuse multe:

— Iară să zicem să ferească Dumnezeu de mai rău!.. Nu ați auzit ce-au tras alții?... ce s'a întâmplat la Bucureşti, la Iași, la Sculeni, la Secu?...

In acest timp se auzi tăgând clopotele la schit.

— Auziți că toacă la schit, adause Slugerul.

— Să îngenunchem cu toți și să ne rugăm din toată inima... zise Clucerul.

— Să ne rugăm lui Dumnezeu, răspunseră cu o singură voce toți, începând a se închina.

Rumelioti cu o căutătură înveninată și cu un cuget întunecat:

— A! acum este bine ca să pleco!... Sa ia Diavoli che Cluțeiari che toti Rumuni!... toti Vlachi!... El se și depărtă.

Toată adunarea se afla într'o rugă solemnă. Natura, munții, codrii și chiar apele parcă aduceau imn Dumnezeirii. — Nicoară, de pe stâncă, își scoase pălăria din cap, cu puşca atârnată de umeri, și își împreună mânile.

Fratele Meftodie. ce venea despre schit, începu a cânta următorul imn făcut de dânsul, și care parcă ar fi fost dictat de inimile celor ce se rugau:

Al Cerului Părinte!
Al lumii Creator!
Ascultă ruga, Sfinte,
Ce-ți face un popor!

www.digibuc.ro

Că tu ne dai viață,
Căldură pe pământ;
Din Cer. din Cer ne 'nvață
Prea Sfântul tău cuvânt.

Ne-arată rătăcirea,
Din care să fugim,
Ne adă mântuirea
Ce-atâta o dorim!...

Toți se ridicară în sus. — Un boier zise:

— Aideți să ne gătim pentru biserică, la biserică boieri! să ascultăm sfânta leturghie! Toți cu o singură voce: — La schit, boieri! la biserică!...

Ceilalți se depărtară. — Clucerul Dincă mai rămase cu Tămâia

Fratele Meftodie luase drumul pe o potecă ce mergea deasupra stâncei unde era Nicoară. Nicoară cugetă în sine:

— Numai și numai pentru dânsa îmi plecai capul la părintele ei și primii a fi gata de a veghea și a muri când va fi nevoe în aste stânci... Aștept însă pe Petre, am nevoe și de ajutorul lui...

Meftodie cum ajunse lângă Nicoară zise: S'a isprăvit bătrânul nostru; și-a dat răsuflarea cea din urmă.

Nicoară lăsă capul în jos, cu ochii lăcrămând.

Clucerul șezând din nou la marginea isvorului, începu a zice:

— Am fost rătăcit, fata mea, când ziceam să te căsătoresc astfel. —Dascălul Gheorghe însă mi-a luminat mintea, și de atunci mi-am luat seama. — Mulțumesc dascălului Gheorghe și Paharniculuí...

Tămâia tocmai găsi timpul a-l întreba iar în privința părinților ei.

www.digibuc.ro

— Dar mama mea cine a fost? Cine fu părintele meu?

Clucerul Dincă, după o pauză:

— Părinții tăi au fost Români din moși, din strămoși, Români de credința și de inimă; însă suflarea cea înveninată a străinului, îi facuse a se roși de neamul lor!... El a fost căzut într'o grea rătăcire, și târziu, târziu, își veni în simțire după ce și se rușină de ceeace făcuse...

— Părintele meu? întrebă Tămâia.

— Mama ta, continuă Clucerul, era o Romăncă așa de frumoasă și dulce precum ești tu; ea te-a lăsat în leagăn, fata mea, pentru că voința lui Dumnezeu s'a făcut; — ea a fost chemată din viața aceasta, când tu primiai viața și lumina...

— Mama mea! zise Tămâia lăcrămând, mama mea de mult nu mai e!...

Și Tămâia își lăsă capul între mâni.

— Sunt șaptesprezece ani, urmă Clucerul, de când ea a răposat și se află chiar aici înmormântată, în acest schit. — Părintele starițul cunoaște această istorie.

Tămâia plângând și mai tare:

— Voiu merge la mormântul ei, îl voiu stropi cu lacrimi, și-l voi acoperi cu flori: mormânt prețios unde i se odihnește țărâna!...

— Așa, sărmana, fie-i țărâna ușoară, zise Clucerul.

— Dar tatăl meu? întrebă și mai cu aprindere tânăra fată, parintele meu?...

Clucerul, încrețind de vre-o două ori fruntea:

— El trăește încă și te iubește!.. S'a căit de ușurința cu care trata pe fiica lui!... El este acum dinaintea ta...

Astăzi însa timpul a prefăcut lucrurile, totul este schimbat, lumina s'a făcut!... Cel ce tăgădui pe Dumnezeu, cel ce-și nesocotise țara și își desprețuise neamul, plânge și se căește... Dum-

www.digibuc.ro

nezeu fie bine cuvântat!... Vino dar în braţele părintelui tău, fiica mea!..

Tămâia, după ce privi cât-va timp îmărmurită pe Clucer, parcă tot nu cuteza a vorbi; dar mai în urmă, încurajată de cele ce îi zisese boierul:

Ah! dumneata eşti tată-meu? îţi mulţumesc!... Taică!...

Ei se îmbrăţişeară şi amândoi plângeau.

— Ne ajute Dumnezeu, adause Clucerul, ne ajute Dumnezeu să păşim peste această bătaie cerească, să trecem acest pahar şi vei vedea, vei cunoaşte. cât ştie taică-tău, după ani de rătăcire şi de suferinţă, ca să fie drept şi bun către tine.

Pe când Clucerul vorbea acestea, stareţul schitului eşia din codru unde a fost întâlnit pe Nicoară şi pe Meftodie şi venea întins la fântână. El avusese ocazia de a şti suferinţele lui Nicoară şi istoricul amorului său. — El văzu cum se îmbrăţişau tata cu fiica sa, şi apropiindu-se de dânşii, zise:

— Dumnezeu să fie lăudat! Imi văzui pe jumătate dorinţa împlinită pentru fii mei cei sufleteşti!

In acest timp doi oameni şi cu un câine ciobănesc, mergând înaintea lor, suiau stâncile pe poteci peste muntele din faţa schitului. Cel din nainte era Rumelioti care abia îşi mai trăgea răsuflarea de oboseală.

Oprindu-se să mai răsufle, el zicea:

— O! ho! par' ca îmi ese sufletul!... p'aiţi trebue sa te urţi ca si caprele la muntania!...

Cel din urmă ridică o ploschiţă care o duse la gură, şi după ce bău bine, parcă ochii lui se aprinseră ca para focului.

Pe aici este poteca, arătă el celuilalt, ce duce drept la Poiana Mărului...

www.digibuc.ro

Nicoară nu cuteza parcă a zice vre-o vorbă fecioarei, temându-se să nu turbure liniştita ei cugetare, la marginea râuleţului, unde o lăsase părintele ei. El sta aproape de dânsa şi o privea. Tocmai când însă se gatea să-i spue o mie de lucruri, văzu venind spre dânşii stareţul mânăstirii împreună cu Clucerul.

Apropiindu-se cei doi bătrâni, se arătară ca şi cum ei ar înţelege ceva, sau ca şi cum n'ar fi de tot străini de amorul lor.

Clucerul începu a vorbi către fiică-sa:

— Noi o să ne întoarcem acasă, fata mea, a venit astăzi un sătean cu o scrisoare dela moşie. Dascălul Gheorghe ne scrie.

Călugărul vorbi lui Nicoară:

— Noi să plecăm îndată, Nicoară, să cercetăm prin satele învecinate cum merg lucrurile, să vedem ce se face?

Nicoară totdeauna devotat:

— Bine, tată, dar cine păzeşte aici gura văii?

— Lasă pe oameni să păzească, adaose stareţul.

Stareţul şi tânărul trecură, unul după altul, codri, văi, dealuri, râpe stâncoase şi mai multe apşoare ce curg prin sânul munţilor, ca să meargă la Poiana Mărului. Aci erau înfundaţi într'o adâncime întunecoasă de brazi, mergând pe o potecă strâmtă, ne mai văzând cu ochii decât vârfurile prapăstioase şi acoperite de muşchi ale stâncelor; aci călcau pe nişte culmi de unde priveau ţara într'un spaţiu nemărginit şi cerul în toată splendoarea sa.

Poiana Mărului e mai în acelaş fel ca şi schitul Găvanul. Conţine vreo două biserici, câteva chilii şi e conjurată de poziţii care merită de a fi văzute. Stareţul Rafail, în lipsă de

www.digibuc.ro

stariţ acolo, fusese ales de sobor, ca să administreze această mănăstire, ca şi Găvanul. Sosind cam pe înnoptat, pe ploaie, stareţul merse de-a dreptul la biserică a se închina; junele Nicoara intră într'o chilie de primirea oaspeţilor.

In acea chilie, un rasofor, şezând dinaintea unei candele, la o mescioară, răsfoia nişte condicuţe şi desfăcea nişte acte cu multă atenţiune, întocmai ca un advocat când studiază un proces, din hârtiile unui dosar.

Acest rasofor se numia fratele Anghel, care, cum văzu că intră un străin, îşi luă ochelarii de pe nas, se uită sa vază cine este, şi închise condicuţele, punând unele din hârtii în sân.

— Bună vremea! zise Nicoară, bine că intraiu, că a început ploaie mare cu tunete!...

— Mulţămim! răspunse fratele, dar de unde vii dumneata?

Nicoară spuse că a venit cu stareţul Rafail.

— Fiindcă vii dela Gávanul, adaose fratele, mai găseşti şi pe alţii cari veniră de acolo... Este unul care nu ştie bine româneşte şi care vorbi cu părinţii Bulgari turceşte, l-am aşezat în chilie la un frate, iar altul, uite, doarme aci...

In adevăr pe o laviţă dormia un om.

Nicoară rămase ca lovit de trăsnet, văzând în omul care sforăia pe laviţă, pe Tatomir pe care-l ştia la Gavanul.

— Dar ce va fi căutând Tatomir aicea? zise el în sine. Mă rog, părinţele, se adresă către rasofor, ce fel de om e acela cu care a venit acesta? Arătă cu degetul pe Tatomir.

— Cum spusei, răspunse monahul, vorbeşte româneşte stricat, e om scurt, foarte gros, la faţă negricios, pe cap pleşuv.

La toate aste arătari, de şi Nicoară nu putea precis să-şi închipuiască cine era, însă o idee

www.digibuc.ro

fulgerătoare îi trecu prin minte: El e! zise în sine cu o voce înnăbuşită.

Fratele Anghel, după obiceiul mânăstiresc, căută mai iute să meargă să aducă de cină noului oaspe.

Nicoară aflându-se singur cu lampa în mână dinaintea lui Tatomir, se uita la el cum sforăia şi se încercă să-l scoale.

— Tatomire! strigă Nicoară, şi-l mişcă cu toată puterea ca să-l deştepte. Aşi! de unde!... El e beat mort! Tatomir! Tatomir!...

In acest timp, în chilia alăturată, ce o despărţea numai un perete de scânduri, se auzi vorbind doi inşi. Nicoară puse urechea să asculte. El nu prea înţelegea despre ce era astă discuţiune. — Apoi se trase lângă Tatomir, cercând în tot felul ca să-l deştepte.

Conversaţia din învecinata chilie arăta că vulpea dăduse în cursă. — Era Rumelioti, care plecând din Găvanul, îşi propusese nişte lucruri mari, însă rămase îmmărmurit auzind cele următoare...

— Istoria ce o spusei, zici că ai uitat-o? tăgăduieşti acum?.. zici că nu-ţi aduci aminte nimic?.. nimic?..

Acesta era Şamur care îi vorbea într'ast chip, Şamur, geniu rău pentru insurgenţi, pentru Greci şi arnăuţii de atunci.

— No stiu, răspunde Rumelioti, ca şi cum era cuprins de mirare, no stiu nimic!... După o pauză zise încet în sine: Trebue sa zic ca nu stiu!...

— Nu ştii? a! nu ştii? ba bine ştii, dar te faci că ai uitat!... adause Şamur cu obişnuitul său rânjet.

— Ego?.. făcu Rumelioti ca şi cum nici usturoi nu mâncase, nici gura nu-i mirosea.

www.digibuc.ro

— Da, dumneata, răspunse Şamur, luând din ce în ce un aer serios, poţi acum a te ruga lui Dumnezeu şi a te împăca cu Satana; ia bine seama şi ascultă: La Iaşi pe Podul Roş, era însurat un sărac jidov, şi avea femeie tânără şi frumoasă. — Ei trăiau liniştiţi, se iubeau amândoi ca nişte îngeri. Ehova le-a dăruit un prunc; erau prea fericiţi, dar acea fericire în curând fu sfărâmată de nişte fiinţe ale Iadului, de acei oameni nelegiuiţi, de care se aflau înconjuraţi Domnii veniţi dela Fanar în Moldova şi în Ţara Românească. — Curtenii, slugile dela curtea lui Mihai Şuţu cum şi ai lui Calimachi, — arnăuţii, acei tâlhari împreună cu alţi Greci aduşi din Constantinopol, cari săvârşiau toate nelegiuirile, într'o noapte, când se aprinse târgul, dând ei foc ca să poată jefui, călcară casa acelui jidov: şi fapta lor fu crima cea mai crudă, infamia infamiilor!...

Rumelioti muşcându-şi buzele:

— Tu diavolo! m'a cunoscuto!

— Şi ştii ce s'a întâmplat? după trei zile de căutare şi de cercetare s'a găsit moartă aruncată într'un puţ părasit; — iar după crestăturile ce avea pe dânsa, s'a cunoscut că acea crimă a fost săvârşită de infamii arnăuţi şi de Grèci, slugile Domnitorului... A! blestem pe acei oameni! Să le fie după faptă şi răsplata lor!;

Şamur zise mai aprins:

— Te-am recunoscut dar!... Tăgădueşti încă că nu erai dumneata în fruntea acelor blestemaţi?...

— Ego nu cunosc, răspunse Rumelioti.

— Ei bine, continuă Şamur, acel nefericit om, acel batjocorit soţ am fost eu, care astăzi râd din toată inima când văd pe arnăuţi şi pe toţi acei oameni tăvălindu-se în sânge; am râs şi râd încă cu râsul cel mai batjocoritor ca să-mi

www.digibuc.ro

răzbun... Am văzut târându-se în sânge şi în pulbere pe adversarii mei la Drăgaşani, la Slatina, şi i-am văzut torturându-se ca în iad la Secu, aruncaţi în lanţuri!...

— Ah! Samuri! Samuri, acum?

— Ascultă şi te cutremură!.. Am fost plecat din Iaşi trist şi nenorocit, în urma acelei nelegiuri; am mers la Galaţi şi intraiu la Tupucciu, căpetenia Turcilor de acolo. Am căutat consolare la Turci; cerul de la dânşii tămaduire ranelor ce mi le-au deschis creştinii.

Am văzut curgând sângele la Drăgăşani, sângele la Bucureşti, sângele la Secu, dar inima mea nu era îndestulată! Am căutat pe duşmanul meu la Buzău, la Râmnic şi acuma venii şi la Poiana-Mărului. Un bimbaşa cu o despărţire din trupele care sfarămă pe Greci la Focşani, suie pe apele Râmnicului ca să tae drumul fugarilor prin munţi, şi el trebue să sosească chiar acum îndată la Poiana-Mărului.

Rumelioti, ascultând cu o spaimă extremă toate acestea, se uita din când în când în ochii lui Şamur.

— Rumelioti, adaose Şamur, suntem aici ca să răfuim vechea noastră socoteală şi sa te găteşti de a muri!

Rumelioti înmărmuri de tot. Un fior rece ca de friguri îi săgetă inima; se văzu deodată prins în cursă de mâni şi de picioare.

— Samuri! Samuri! zise el, pecato, adelfe!.

— Şi cu ochii lăcrămând căuta a muia inima cea împietrită a lui Şamur, uitându-se mereu la dânsul. — El căuta a face ceva prin rugăminţi, la care însă Şamur sta nemişcat, şi numai din când în când arătându-şi dinţii.

Intre altele îi zise Rumelioti, că dacă va muri el, nu va folosi atâta persecutorilor eteriştilor greci, cât trăind şi conducându-i la Găvanul,

www.digibuc.ro

unde vor afla avuţii nemărginite ale Grecilor şi boerilor refugiaţi. — El îi va conduce pe ei acolo...

Şamur se gândi puţin şi zise:

Bine dar, dorinţa ţi se împlineşte...

— Sa traeste, Samuri!... — oh! Samuri, Samuri! spune la mine ori ţe se spune se faţemo!... Şi eu amo un parapono, voesco se vedemo pe pasas, pe delibasi, pe ţine sa fie, haite acum!... Amo parapano pentru afronto ţe a facuto la mine che la nepoto-mi aţela didascalos, aţela boiaro Cluţiaro, acuma se vedemo!...

Faţa i se înveseli şi inima îi bătu în piept.

Şamur cugetând în sine: Se bucură Diavolul! însă ucigătorul femeii mele, ucigătorul acesta, de sigur că de astădată nu va scăpa!...

Ei es amândoi, ca şi cum ar fi tost împăcaţi de când lumea şi pământul.

Nicoară, de cealaltă parte, puind lampa pe masă, îşi tot frământa mintea.

Fu surprins însă de strigătele pe care un frate din mânăstire scotea din toată puterea, intrând:

— A! a! ce staţi! stingeţi mai curând lumânarea!.. Toată mânăstirea este ocolită!... Suntem pierduţi!... A venit...

Nicoară, văzând pe acest frate că intra cu atâtea strigăte şi cu larmă, crezu că e vreun nebun: — Cine a venit?

Fratele de frică şi de uimire, încurcându-se, zise: — Zavera este!...

Intrând şi fratele Anghel, spuse că au venit Turcii.

— Să fugim! repetă celălalt strigând în gura mare: — Sa fugim că ei acum taie, jupoaie, omoară! haideţi să fugim şi noi!...

— Dar unde sunt? întrebă Nicoară.

www.digibuc.ro

— Se vede că au sosit mai de cu seară în poalele dealului şi-i oprise ploaia până acum.

— O să *merg* să trag clopotele, sa dau chiote să se ridice satele, zise fratele care venise întâi.

— Ba asta să nu faci, adaogă Anghel cu aerul său flegmatic şi nepăsător.

— Ce spuneţi ? cu bună seamă sunt Turcii ?... întrebă Nicoară pe aceşti doi.

Nicoară trăsnia, fulgera în inimă-i, şi plângea ca un copil, mişcând din când în când pe Tatomir, strigându-i la cap :

— Scoală ! scoală, beţivule !...

Superiorul Rafail intră în chilie. El îşi frângea mâinile, şi turburarea sa din lăuntru arăta că mare peire e pentru toţi.

Nicoară tocmai zicea :

— Tatomir când s'o deştepta ?...

— Dar cine vorbeşte acolo ? întrebă Tatomir, cine e acolo ?

— Il auzii. El se scoală ! zise Nicoară de la fereastră.

Tatomir frecându-se la ochi : — Dar ce s'a întâmplat ? mi se pare că venisem de la noi la schitul Poiana-Mărului...

— Da, îi raspunse Nicoară, ai venit să călăuzeşti oastea turcească peste munte...

— Dar când ai venit tu ? întrebă Tatomir mai deşteptat din somn. Cine ţi-a spus ţie d'al de astea ?...

— Cu cine ai venit tu ? îi zise Nicoară.

— Ia, m'a rugat un om să viu cu el, răspunse Tatomir.

— Ai arătat, sărace, fără să ştii ce faci, drumul la Turci !

— Se vede c'ai înnebunit, strigă Tatomir.

— Nimic nu ştii, adaose Nicoară.

Tatomir frecându-se mereu la ochi :

— Ce Tatarii.. astfel de beţie !..

www.digibuc.ro

— Beţia ca beţia, adaose Nicoară. Tu n'auzi ce-ţi spui? suntem în mâna Turcilor!

— Măre lasă Turcii, adaose Tatomir; dar tu când ai venit?

— De aseară sunt aici, răspunse Nicoară; acum e târziu!... şi după miezul nopţii o sa călăuzim pe Turci.

— Apoi acum ce facem? întrebă Tatomir.

— Suntem prinşi, robi, răspunse Nicoară, ne păzeşte caraula afară, iar la miezul nopţii o să plecăm să ducem pe Turci la Găvanul.

— Măi glumeşti! zise Tatomir ce părea că se trezise bine din beţie, eu călăuză în silă?

— Tu ai descoperit, zise Nicoară, că sunt poteci pe munte.

— Măi, omule, repetă Tatomir, îţi spusei odată că am vrut să fac bine unui creştin.

— Ei, bine, dar acum ce o să facem? întrebă Nicoară, nici lumină numai e ca să aprindem, să vedem.

— S'a sfârşit feştila? întrebă coprins de mirare Tatomir, şi nu putem eşi?..

— De loc, răspunse Nicoară, şi dacă eşi afară te împuşcă ca pe un câine... Auzi tu, suntem străjuiţi, vină de vezi!..

— Străjuiţi noi?... ferească Dumnezeu!...

El caută repede în chimirul său cel mare de pele roşie şi scoate scapărător şi amnar, apoi zice:

— N'avem aicea ceva fîn s'aprindem, să facem foc, cum fac eu la mine pe munte?

— Poate ca să ne rupem cămăşile noastre, răspunse Nicoară.

— Ai dreptate, bine zici...

Fără multă vorbă şi fără pierdere de timp, el se puse a scăpăra din amnar şi cremene. Având odată iască aprinsă, începu a rupe bucăţi din cămaşa sa cea de cânepă groasă şi

www.digibuc.ro

călţoasă, pe care vântuindu-le în sus şi în jos cu iasca aprinsă, luară foc:

— A! iată foc de ajuns!... Turcii oare mulţi sunt?... întrebă Tatomir.

— Aşa!... acum îmi vine şi mie în minte ce să facem! adăogă Nicoară...

— Să dăm chiliilor foc şi să fugim, zise Tatomir cu curajul său particular.

— Acesta era şi cugetul meu, răspunse Nicoară. Chiliile sunt făcute de lemn de brad.

Cămăşile lor fură făcute în bucăţi şi ei se îmbrăcară cu câte un cojocel. Peticele aprinse fură puse între păreţii de scândură şi de dulap de brad. — După câteva minute focul aduse turburare şi amestec în tot cuprinsul mănăstirii. Vântul ce începuse a sufla, după încetarea ploii, da şi mai multă putere flacării ce se ridica şi se pleca în sus şi în jos şi rotea fumul de jurîmprejur, încât nu se putea vedea om cu om. Turcii, speriaţi şi ameţiţi de somn, alergară unde era focul, descărcând pistoale de care răsunau stâncile, şi făcând să se audă strigările lor sălbatice.

Tatomir şi Nicoară, sărind peste ruinele cele arzânde, o rupseră de fugă spre partea către soare apune.

— Acum suntem scăpaţi, — zice Tatomir plin de inimă, la Găvanul mai curând, Nicoară!

— Să trăeşti, Tatomire! striga Nicoară. Să mergem mai curând! Tămâia este scăpată! să mergem la Găvanul!

CATASTROFA

Toţi cei desculţi, câţi aveau câte un pistol la brâu şi o puşcă sub braţ, pretindeau că ei sunt siguranţa publică: ei vorbeau mai tare, ei făceau mai multă larmă, şi apoi tot ei, prin fel

www.digibuc.ro

de fel de vorbe, şi cu purtări necuviincioase, aduceau descurajare refugiaţilor din Găvanul. — Aceia aleseseră de cap pe un Barba-Nicola şi pe Vâlcul, ca oameni mai încercaţi între dânşi. Cei dintâi era dintre rămăşiţele diaconului care se bătuse pe la Câineni, cestălalt scăpase din mănăstirea Bradul.

Barba-Nicola venise la fântână să-şi fumeze ciubucul de dimineaţă pe trunchiul unui copac, stând cu picioarele încrucişate. Lângă el se afla cheseaua cea de băşică de bou cu tutun, dichisurile pentru scăpărat şi iască. Nicola fuma cu multă sete dintr'un ciubucel de salbă-moale. Rumelioti înaintase până la izvor să se spele la faţă.

Soarele răsărea luminos deasupra muntelui şi împrăştia cu mare splendoare negura depe stânci, în urma ploii ce trecuse. Vulturul făcea să se audă răguşita lui strigare de pe vârfurile cele mai înalte, iar privighetoarea încânta prin dulcea ei cântare, chiar la finele lunii lui Iulie, dumbrava situată la spatele schitului, cu o poziţie foarte romantică.

Rumelioti plecându-se la izvor zicea încet în sine: — Asta se cheama politichi: bine cu Turcii, bine cu Rumuni, bine cu palicari patrioti şi bine cu boieri...

— Hai!... ce zici?... întrebă Nicola, auzindu-l mormăind.

— Nepotu al meu, Hristodor, răspunse Rumelioti, a plecat ca un prosticos...

— Vâlcul îmi zicea, adăogă Nicola, că n'a putut să-l oprească, — a plecat cu căpitan Iordache şi s'au topit la Secu toţi.

— Ah! patrioti! zise Rumelioti, ridicându-se în sus şi suspinând, bravo patrioti!...

— Dumnezeu să ajute la toţi, răspunse Nicola.

www.digibuc.ro

— Tora este destul, este destul ţe a facut-o patrioti.

— Negreşit! adaose Nicola.

Rumelioti, ştergându-se pe mâini de apă cu o basma pe care apoi o strânse şi o puse în sân, se apropie de Nicola:

— Stiţi una novita? Turchi vine astezi dela Poiana Merului, vine cu rumuni plaiesi care calauzeste pe ei. — Ne, vine siguro astezi. Apoi zise încet în sine: De asta am grăbit-o să viu eu înainte să dau de ştire la patrioţi...

Nicola după ce se gândi câtva:

— Vine?... vine?.. Să-i ia Satana pe toţi, că noi plecăm de aici astăzi; pe cine o să găsească?...

Rumelioti în sine:

— Eu nu plec, am să mă încarc ca o cămilă cu bani şi argintăria dela boeri.

Să cercetăm acum cum steteau cei din lăuntru schitului, adică boierimea, în numar de mai multe familii.

Fiind în acea zi o mică sărbătoare, aceşti notabili îmbrăcaţi cu anterie de cutnie, fermenele cu samur, cu binişuri de un postav subţire de diferite culori, încinşi peste mijloc cu taclite, cu câte un fes roş pe creştetul capului, peste care apoi puneau işlicul de hârşie sură şi cu fundul de postav verde sau alb, în picioare cu meşi şi cu papuci galbeni sau cu cisme roşii scurte, cusute pe la tureatcă cu fir, se aflau adunaţi în camera cea mai mare din schit, numită trapeza.

Paharnicul Hrisoscoleu care se afla cu familia sa acolo, având copii mici, om cu o falnică înfăţişare, şi care se bucura de stima convieţuitorilor şi pentru anii ce-i avea şi poate pentru caracterul său, se afla cu o scrisoare în mână citind-o, iar toţi ceilalţii boieri, adunaţi împrejurul lui, ascultau:

www.digibuc.ro

Scrisoarea aceasta o primise paharnicul chiar în acea dimineaţă, când eşise dela biserică, aducându-i-o un vânător. Iată cuprinderea ei:

«*Cu duhovnicească dragoste, Cinstiţi boieri!*»

«Cu inima sângerată, şi cu lacrimi în ochi, «dela Poiana-Mărului scriu dumneavoastră cin«stiţilor boieri, că îndată ce veţi primi duhov«nicească mea scrisoare, să vă ridicaţi, să va «asiguraţi orice avere o aveţi asupră-vă, ca dela «primirea acestei scrisori, mult până la ziua ju«mătate, să plecaţi să treceţi dela Găvanul în «pământul Ardealului, că Turcii vin. Ei se află «acum la Poiana-Mărului, de unde de sigur vor «lua drumul spre schitul Găvanul; şi au cu «dânşii povăţuitori, care v'au pârât la dânşii. «Afară de acestea ei vor găsi ţărani, plaieşi, cari «le vor arăta potecile pe unde le va fi drumul «mai deadreptul. Credeţi, cinstiţi boieri, cele ce «vă spun, grăbiţi a vă depărta, si mult până la «ziua jumătate mâine, socotind din minutul când «vă scriu această carte, să fiţi ieşiţi cu averea «şi cu familiile dumneavoastră din muntele Gă«vanul.

«Către acestea, închinându-mă domniilor-voa«stre cu duhovnicească dragoste, rămâiu prea «plecat, *Stareţul Rafail.*»

Un minut se făcu tăcere, în care boierii rămaseră pe gânduri.

În cele din urmă Serdarul Daut strigă:

— Pentru Dumnezeu, ce ne vom face noi acum ?..

Asculţi, Medelnicere Arione ?..

— Bine vezi dumneata! răspunse Medelnicerul.

Paharnicul Mărăcineanu adresându-se către boieri:

www.digibuc.ro

— S'a împlinit vorba dascălului Gheorghe.

— Se vede, adăogă Șetrarul Spirea, că Staritului Rafailă i s'a urît cu șederea noastră aici și nu știe cum să ne isgonească.

Adaose Paharnicul Hrisoscoleu, scoțând o exclamație: — Să ne depărteze pe noi?.. Dar nu știți pentru ce sunt făcute mănăstirile?..

— Eu cunosc mai de mult pe părintele Rafail, nu este un astfel de om, n'aș crede să facă într'adins aceasta.

— Eu drept să vă spun, zise Serdarul, am cam băgat-o pe mânecă; îmi este teamă de un astfel de lucru, căci am auzit că arnăuții, după o sumă de mișelii ce făcură, au și început să se gătească să p ece de aici.

— Cum asta? întrebă plin de mirare Clucerul.

— Pleacă Grecii? adăogă Slugerul Petrăchescu.

Paharnicul Hrisoscoleu, cel ce stătuse mult la gândire:

— Se vede că ei au ghicit ceva.

— Mai știi, zise Clucerul.

— Apoi dar de sigur că vin Turcii... zise cu deciziune Medelnicerul Arion.

— Dar ce să facem noi acum, Medelnicere?...

— Vine Zincuța! vin Cucoanele! Să tăcem dinaintea lor, că ele, partea cea slabă, o să se sperie și ne vor face mari piedici.

Mai multe cucoane intrara vesele și râzând. — Boierii tăcură văzându-le, însă ei aveau niște fețe foarte îngrijate.

Cucoanele începură a zice:

— Așa, boieri dumneavoastră, ce, noi nu suntem primite în adunarea și sfatul D-voastră?

Paharnicul Mărăcineanu către boieri:

— Cucoanele au dreptate boieri, ce va să zică să le lăsăm pe dumnealor singure? — chemați pe soitariu Rumelioti ca să spue ceva cabaslâcuri, ar fi bine acum.

www.digibuc.ro

In acest timp tocmai trecea pe la porţile schitului o mulţime de oameni armaţi, cântând din tambură şi din gură. Boierii eşiră afară să vază ce este.

Iată cântecul acestora :

Copii de bătălie,
Aleşi de vitejie,
Vegheaţi să fiţi uniţi;
Păgânul să nu treacă,
Rău să nu ne facă,
Să staţi neadormiţi.

Vedeţi cel munte mare,
Vedeţi cetatea tare,
Colea p'un alt pământ;
Noi trece-vom hotarul,
Să nu vie barbarul
Că Turci aproape sunt!...

Hu! ha! ha! hu! ha; ha!...

— Ia ascultaţi! ia auziţi colea veselie!... arată Paharnicul Mărăcineanu la cei cari treceau cântând.

— Nu e bine ce e, măre! adaogă Serdarul Daut.

Clucerul Dincă răspunse:

— Rău de tot!

— Să depărtăm de pe lângă noi partea slabă, ca să putem pune la cale despre plecarea noastră.

— Da, da, zise Mărăcineanu.

Clucerul adresându-se către boieri şi zicându-le încet:

— Ia să ne scoatem fiecare de unde avem îngropat câte ceva, şi după arătările Stariţului Rafailă, până la ziua jumătate, să fim eşiţi de aici, şi pe călătorie, băiete, înainte.

In acest timp sosiseră la porţile schitului şi cei doi captivi de la Poiana Mărului, rupţi de

www.digibuc.ro

osteneală, înghețați de frig, morți de foame și ca vai de ei. Nicoară suferea mai mult moralimente, Tatomir mai mult materialimente : el nu băuse nimic în acea zi.

— O fi fost năluca, măi ? zise el, adresându-se la Nicoară, o fi fost Ucigăl-toaca ?...

— Eu nu luai seama, răspunse Nicoară, nici în urmă, nici în laturi, m'am uitat înainte sa ajung mai curând; dar tot am întârziat, că rătăcirăm calea prin întunericul nopții.

— Bine, bine, dar eu îți spui că l-am văzut cu ochii că trecea pe drumulețul de peste vale, călăuzit de un om, când noi suiam dealul de asupra stâncei pe unde rătăcirăm. — Nu fusei doară beat!...

— Eu îți spui că acel om îndrăcit a venit după noi, și cât întârziarăm urcând pe deal și rasuflând în pădure, el a trecut înaintea noastra.

— Dacă prindeam de știre, continuă Nicoară cu un ton apăsat, îi păzeam calea și-l ucideam.

— Plateam datoria tatei!... Dar acum ce facem noi ? Petre va fi sosit, cine știe ? aici va fi el ?

In acest timp trupa celor cari trecusera cântând pe lângă schit, se întorcea înapoi.

— Ia auzi, flăcaii noștri vin încoa, arătă Tatomir spre partea de unde veneau cântecele, — vor ține ei oare la zor ?

— Cât de puțini fie Românii, se bat voinicește!... răspunse Nicoară.

— Dacă e așa, e treabă bună ! zise Tatomir.

Nicoară întinzând mâna cu entusiasm, tovarășului său :

— Adă încoa mâna!... Ori aide să-i găsim și pe ei, cu toții să împreunăm mâini frățești, mâini de foc și brațe vârtoase!...

Ceata se apropia de ei.

Copii de bătălie ș. c. l. răsuna în tot muntele. — Nicoară văzu că aceștia nu erau cor-

www.digibuc.ro

donaşii cu care el păzise în gura muntelui. — Cei ce cântau se opriră puţin lângă schit.

Vâlcul, ţinând tambura în mâini, în fruntea celorlalţi, zise îmbătat de plăcere:

— Să ne vedem sănătoşi de acum înainte, stânci frumoase! rămâneţi sănătoase, măreţe locuri!...

Tatomir, zicând de o parte lui Nicoară:

— Dar ce, măi! arnăuţii aceştia se duc?... Ei şi luară de veste că vin Turcii?...

Nicoară, ca şi cum s'ar deştepta:

— Apoi boierii ramân în mâinele păgânilor?

Tatomir îi observă cu un râs sardonic:

— Tu îi blestemaseşi!...

— Tatomire, taci! răspunse Nicoară, aici e vorba de sânge românesc, de Tămâia, auzl tu?...

— Tu ai fost totdeauna copilul Dracului; mă faci să zic ce zici tu!...

— Tatomire, hai să adunăm băeţii, să punem pe arnăuţi la mijloc, să le luăm armele! Petre e bun de asta..

— Ce spui tu, Nicoară? zise Tatomir.

— O voi face, răspunse Nicoară, ca un Român pe pământul ţării mele. — Numai să dea Dumnezeu să fie Petre aici!...

— Eu, ştii ce, îmi cunosc treaba: pe mine să mă laşi să stau la pândă aici.

Nicoară pleacă repede către posturile ce le ştia aşezate la gura văii. Clucerul Dincă şi Paharnicul Mărăcineanu eşiau din curtea chinoviului. Mai în urmă sosi şi Rumelioti de la izvorul unde fusese cu Barba-Nicola.

Paharnicul Mărăcineanu, mergând, zise Clucerului:

— Acum grija cea mare este pentru cei ce au familie şi copii...

Clucerul Dincă continuă, cu o frunte numa creţuri:

www.digibuc.ro

— Văzui pe Paharnicul Hrisoscoleu plângând, — plângea cu nişte lacrimi amare!...

— Ne-a trimes şi a doua scrisoare stareţul.

— Pentru Dumnezeu! nu este glumă, adaose Clucerul, hai să vorbim cu Grecii să ne aştepte, să mergem împreună cu ei, să plecăm odată d'aici.

Clucerul Dincă chemă pe Barba-Nicola ca pe un om de mai multă încredere. Veni şi Vâlcul cu Barba-Nicola lângă boieri. Clucerul le vorbi:

— Pentru numele lui Hristos; aicea sunt atâtea familii cu femei şi cu copii, care pot cădea în mâna păgânului pradă... Dumneavoastră ca nişte creştini ce sunteţi, adăstaţi puţin ca să plecăm cu toţii!

Adăogă Paharnicul Mărăcineanu:

— Dumneavoastră sunteţi voinici şi armaţi, sunteţi singuri, fără multe greutăţi, vă puteţi apăra mai lesne; — staţi puţin, vă rugăm, că iată-ne suntem gata; — trimiserăm să vie numai de cât caii şi plecăm cu toţii...

— Aşa: să staţi puţin, repetă Clucerul Dincă, ca să mergem împreună.

— Ce, ştiţi că vin Turcii?... întrebă Barba-Nicola pe boieri.

— Văd că dumneavoastră o ştiţi mai bine, răspunse Paharnicul, că vă grăbiţi să plecaţi mai 'naintea noastra.

Rumelioti stând la o parte şi uitându-se cu un ochiu de vulpe la boierii ce vorbeau cu cei de faţă:

— O chirios Cluţiari, zicea Rumelioti în inima sa, a facuto afronto la mine!... Se vedemo acuma te se faţe!...

Vâlcul adresându-se către boieri:

— Aşa dar dumneavoastră, boieri, vă temeţi?...

In acest timp Rumelioti veni înaintea boierilor şi începu a zice:

www.digibuc.ro

— Ne. Rumuni a facuto spionlichi, acuma vine Turchi me Rumuni!... Rumuni a facuto multo reu!...

Clucerul şi Paharnicul ziseră într'un singur glas:

— Cum s'ar putea una ca asta?...

Tatomir de unde sta rezemat, lângă poartă, începu a zice în gura mare:

— Ascultaţi, boieri dumneavoastră! pe mine m'a luat acesta, d'aici din Gâvanul, şi am mers cu el la Poiana-Mărului, unde s'a întâlnit şi s'a înţeles cu Turcii!... (către Rumelioti) Cui spui tu d'al de alea? Arunci nelegiuirea pe Români?...

Rumelioti făcându-se palid la faţă îndată ce văzu pe Tatomir:

— Nu este adeverato!... spune minţuni tu!...

Boierii uitându-se înmărmuriţi unul la altul:

— Cum aşa? cum aşa?...

— Bine, dar ca să vă dovedesc aceia ce v'am spus, cinstiţi boieri, adăstaţi puţin ca să vie caprarul Nicoară să mărturisească el...

Tatomir, în nerăbdare ca să cheme pe Nicoară, o rupse d'a fuga, spre partea unde se dusese Nicoară şi zise mormăind;

— Staţi numai voi, Arvaţilor! că nu plecaţi voi de aici cu armale voastre în mâini!

Clucerul şi Paharnicul zicând deodată lui Rumelioti:

— Aşa! chir Rumelioti! astfel de om ai fost dumneata!.. cât bine ai văzut dela noi!..

Barba-Nicola întrerupse pe boieri:

— Ţăranul minte.— Chir, Rumelioti este patriot ca noi, şi nu va face niciodată un asemenea lucru...

Vâlcul voind să se termine discuţiunea:

— Boierilor, dacă sunteţi gata, plecăm chiar acum cu dumneavoastră!..

www.digibuc.ro

— Dar cum o să meargă Zincuța mea pe jos?.. zise de la spatele Paharnicului, Medelniceru Arion, care tocmai ieșise din curtea mănăstirii.

— Să vie dar mai curând caii!. ordonă paharnicul.

Strigă Clucerul Dincă, întorcându-se cu fața spre curtea schitului.

— Faceți pacheturile! Strângeți legăturile și aduceți lăzile să le încărcăm!.. (Către Soare care tocmai venea:) Ai auzit tu, Soare! Să fie totul g ta de drum!..

Mărăcineanu apropiindu-se de Clucer:

— Să nu ne fi văzut slugile când desgroparăm argintăria și sculele, de unde le aveam îngropate?

— Eu am slugă foarte credincioasă. — Atâta ne-a rămas și nouă în țara noastră. Dumnezeu știe, dacă se vor mai găsi în viitor slugi, când vor rămânea copiii noștri... Aide acum să ne gătim! — Să îndemnăm și pe Paharnicul Hrisoscoleo să se gătiască.

— El este mai bătrân decât noi; nu-l vom lăsa, adaose Paharnicul Mărăcineanu.

Grecii însă și arnăuții, niște covrigari dela Râmnic și dela Buzău, cu cate o armă în mână, și cu bagajele lor pe spate, se depărtară de aici cântând refrenul de mai înainte.

Tatomir alergă cu toată inima până la stânca unde fusese așezate posturile străjerilor, ca să găsiască pe Nicoară.

Nicoară, din înălțimea stâncelor unde era vedea înăuntrul schitului cum se făcea pregatirea de plecare a boierilor, cât și drumul din gura văii, pe unde cata să vie Petru cu vreo câțiva săteni și dascălul Gheorghe, care și plecase dela moșia Clucerului cu vre-o câțiva argați.

www.digibuc.ro

Din schit şi până la metocul din vale se ţineau lanţ trăsurile. Clopotele sunau din clopotniţa cea de lemn. Închinări şi luare de ziua bună de călătorie şi «să mergeţi sănătoşi» se auziau din gură în gură... Lucrul era asigurat; pacea domnia în ocolul mănăstirii şi eşirea boierilor din Găvanul era ca făcută

Însă când cei mai de frunte dintre aceşti oaspeţi îşi făceau cruce, suindu-se în trăsuri, Turcii tocmai scoborau pe potecile muntelui din spatele mănăstirii, ţinând caii lor de dârlogi, având în fruntea lor pe Baraictarul şi mai mulţi plăişei săteni, din satele învecinate, şi cari îi călăuziau.

Spectacolul acesta urma să fie înfiorător. — O! Dumnezeule! puteau aceste nefericite familii să resiste contra furiosului barbar?— Au putut oile singure să se lupte şi să se apere de sfâşierea fiarei?...

Nicoară, întorcându-şi deodată ochii spre mănăstire, se lovi cu palmele peste obraz. Ceeace văzu îl făcea să-şi piarză mintea, îi veni să se arunce de pe acele stânci; cel puţin să poată scăpa pe Tămâia şi pe părintele ei.

Dar tocmai când el voi să se îndrepte spre mănăstire, un braţ îl opri dela spate. Era mama lui, care, auzind dela locuitori că Turcii au călcat pe boieri în Găvanul, plecase de dimineaţa de acasă, şi pe la ziua jumătate se urcase pe potecă, la stânca unde ştiuse că se afla fiul ei, de pază.

— Unde mergi? stai, fătul mamei... îi zicea bătrâna Maria plângând; nu te duce să te taie Turcii! lasă-i să facă ce vor voi cu ciocoii, că destul ne-au făcut şi ei nouă!... Stai! stai nu te duce!

— Ah! cum venişi dumneata, mamă, tocmai acum? zise Nicoară turburat.

www.digibuc.ro

— Am auzit că au intrat Turcii în schit, răspunse mama lui Nicoară. — Dar bine că dete Dumnezeu să te găsesc sănătos! Aide cu mama ta acasă! aide să vezi de fraţi tăi, să vezi de vitişoarele noastre, de seceră, de coasă, de plug şi de altele multe..

— Bine, mamă, bine, întoarce-te dumneata că voi veni şi eu. Acum merg să scap pe Tămâia, pe Tămâia!...

— Turcii, uite, jefuesc şi ucid lumea!... zise Nicoară, arătând spre mănăstire de unde se ridicau până la cer ţipete dureroase, iar negură de oameni se risipea în toate părţile.

— Cine ce a căutat, lasă să-şi găsească!.. răspunse mama lui Nicoară, amărâtă fiind şi ea de multe.

— Tatomire! unde eşti? Petrule vino! vino mai curând!... Fă, Dumnezeule, să sosească Petru mai curând!... striga disperat Nicoară.

— Lasă că destul ne-a mâncat pe noi ciocoimea!... era tot răspunsul ce da ea fiului ei.

Turcii erau în stare, împreună cu călăuzele lor, să jefuească tot şi să masacreze până la cel din urmă om. O împrejurare făcu însă ca ei să-şi oprească furia şi cruzimea lor la câteva victime.

Calamitatea însă, catastrofa în care căzură acei nefericiţi refugiaţi, e de nedescris. Trăsnetul care căzuse pe capetele lor lovi cu toată mânia cerească!...

CONCLUZIUNE

Câte le descriserăm până aici, le putem afirma cu istoria în mână. Astăzi schitul este mutat de pe locul unde se afla atunci. — Fu clădit mai la deal, spre partea unde se adunau refugiaţii boieri, lângă izvor. Abia urmele unor ruini în-

www.digibuc.ro

seamnă locul unde fusese situat. O poiană, niște buruieni și câteva pietre, se văd unde era cimitirul. — Vreun bătrân, dintre săteni sau călugări, spune că la tulpina unui mesteacăn fu masacrat, sub ochii familiei si amicilor săi, un venerabil boier bătrân. — Mai dincolo un altul. — Lângă moviliţa dela porţile chinoviului, un argat se luptă cu Turcii, cari nu puteau a-l da la pământ, până când nu-l lovi pe la spate un sătean dintre cei ce călăuziau pe Turci, și așa el își pierdu puterile și zilele. — Turcii erau în număr aproape de două sute. Parte din ei exercitau furia și vărsarea de sânge, iar alta se ocupa de prăzi să le încarce pe caii lor. Cel ce nu fusese încă lovit de ascuțișul iataganului, cădea în genuche și cerea cu lacrămile în ochi iertare; femeile, copii, scoteau țipete spre a muia pe barbari, însă ei nu se uitau la toate acestea, ci continuau a-și exercita brutalitatea și cruzimea lor... Atunci tocmai când era masacrul și peirea mai mare, Petre ajunse în ajutorul fratelui său de cruce Nicoară. — Nicoară alerga în desperare ca să poată scăpa pe Tămâia, dar ce mai putea face? Ea era tîrâtă afară din cimitir. Omul care o ducea precum duce gaia un boboc de rață în ghiară, era omul care păzise în cimitir, cu ochii de tigru. Nicoară se aruncă ca un leu asupra lui, strigând:

— Stai spurcatule! stai că te ucid!...

Tămâia deschise iar frumoșii ei ochi ca să privească pe acei ce-i vorbea, și-i reînchise. — Nu cumva oare pentru totdeauna?.. Nu cumva poate luase acel leac ce-i fuse dat dat vrăjitoare, ca să nu fie desonorată? — otrava...

Petre, în acel timp, se lupta ca un sălbatec, să scoată pe Clucer din mâinile a câtorva păgâni, care îl maltratase și îi luase tot ce găsiseră la dânsul.

www.digibuc.ro

Numai Tatomir poate ar fi trecut în ochii acestora de mişel, întrucât nu se arătase în numărul celor ce se luptau disperaţi prin prejurul schitului. — Cu toate acestea lui, acestui beţiv, emigraţii, cei cari trăiră, îi rămaseră datori cu desarmarea furiei păgânului şi scăparea lor.

Când scoborîseră Turcii de peste munte la schit şi începură masacrul şi prădarea, el se afla la coliba sa de pe culmea munticelului Curcubăta, care este tocmai deasupra mănăstirei, gătindu-se să meargă cu merinde la Nicoară, după cum îi promisese, şi ducând încă odată la gură ploschiţa lui cu rachiu. — Văzând pe Turcí, zise:

— Fiara a pătruns în ţarcul oilor!... Uite vrăjmaşul!..

Şi Tatomir, cu flegmă, îşi luă binişor puşca din o cracă, unde o avea atârnată, cea legată cu aţă şi cu tei la oţele, şi se puse după o piatră, îndreptându-i cătărea asupra mânăstirii; şi tocmai în momentul cel mai grav al catastrofei, dete foc luând la ochi pe Baraictarul cel ce comanda pe barbari. — Glonţul vâjii pe la urechea acestuia, iar răsunetul armei fu atât de tare, încât valea şi stâncile mugiră. Tocmai atunci sosise şi Petre, iar în urma lui venea şi dascălul Gheorghe cu mai mulţi oameni. — Tatomir mai dete şi câte-va chiote care răsunară din stâncă în stâncă şi în tot lungul văii; ceea ce făcură şi ceilalţi săteni...

Turcii crezură că sunt călcaţi de Greci pe cari îi ştiuse că fuseseră mai 'nainte acolo.

Baraictarul înfuriat că glontele îi trecuse pe lângă ureche, se aprinse de mânie pe Rumelioţi care tocmai venea să-i ceară ajutor.

— Ai zis că nu se află armată aici?.. ne-ai adus în cursă?... Trădătorule! pieri!...

www.digibuc.ro

Şi Turcul, zicând acestea cu înverşunare, scoase numai decât un pistol de la brâu şi îl îndreptă în pieptul lui Rumelioti care căzu tăvălindu-se în sânge.

Atunci Şamur, cu râsul său şi mai satanic ca totdeauna, se aruncă ca un tigru punând un picior pe cadavrul vechiului său duşman:

— Ha! ha! asta e răsbunarea mea! — Dinte pentru dinte, moarte pentru moarte!!... repeta el uitându-se ţintă în ochii lui Rumelioti care muria. — El acum era cu desăvârşire răsbunat.!

Turcii însă nu avură curajul de a mai întâzia. Nefiind siguri într'un asemenea loc, înspăimântaţi şi temându-se de vre-un atac din sânul acestor stânci, grăbiră a încărca cât mai curând caii pe cari îi găsiră la trăsurile boierilor, şi pe cei aduşi de dânşii, tot felul de scule, îmbrăcăminte, argintării, şaluri scumpe etc., şi apucară a se retrage prin adâncimea văii, de unde apoi se îndreptară către Poiana-Mărului.

Ţipetele de disperare şi de agonie, într'acestea se ridicară până la cer, făcând să urle munţii şi văile, de bocirea mamelor, a soţiilor, a copiilor şi a tuturor nefericiţilor cari se risipiseră şi se perduseră prin păduri, întocmai ca nişte porumbei speriaţi de uliu... Sângele roşise iarba şi pământul de aceste victime.

Precum am mai arătat, bătrânul Hrisoscoleu şi alte persoane, împreună cu argaţii lor credincioşi, şi-au aflat acolo mormântul. — Câte-va femei şi fete fuseră prada acestui măcel... Fără însă acea stratagemă a lui Tatomir, catastrofa nu s'ar fi mărginit numai într'atât...

Abia după trei patru zile, de la acel moment fatal, începură a se aduna şi a se întâlni victimele, tremurând, şi sângerând încă de colţurile pietrelor şi de ghimpii mărăcinilor de prin codri.

www.digibuc.ro

Un biet om își căuta bocindu-se soția și copiii, o biată femeie pe soțul ei, pe tată-său, sau pe vre-o rudenie; abia se revedeau, și ochii lor erau muiați de lacrimi, se îmbrățișau și mulțumiau Cerului că le-a mai dăruit încă zile.

Adunați câte doi și câte trei, ședeau dinaintea unui foc stins, pe sub copaci sau prin vre-o colibă proastă, săraci, fără nici un ajutor de cât ceea ce le aducea sătenii din satele învecinate și călugării de la schit.

Într'acest chip s'a petrecut dureroasa catastrofă la Găvanul...

Când cerul fu ceva mai înseninat, când aceste familii putură a se mișca, cu ce le mai rămăsese din averea lor, purceseră srtăbătând munții pe lângă Penteleu, și trecură în Transilvania; de unde intrară în Țară numai când lucrurile fură de tot liniștite și veni întâiul domn Român, în Muntenia Grigorie Ghica, după căderea Fanarioților..

— Să ne rugăm pentru cei morți!... să binecuvântăm Cerul pentru cei ce au scăpat!... zicea dascălul Gheorghe, când ajunse și găsi pe Clucerul Dincă scârbit și lăcrămând.

— Am pierdut pe Tămâia! am pierdut pe fiica mea!... zicea Clucerul aruncându-se disperat în brațele sincerului său amic.

Nicoară, venia de punea aprinse lumânări de ceară la mormântul săpat sub salcia pletoasă din cimitir. El păzia cu sfințenie să nu treacă nici o sărbătoare, nici o zi aproape, fără să nu pună la acest mormânt flori de nalbă și de busuioc, rugându-se în inima sa pentru sufletul Tămâi.

— Fine —

www.digibuc.ro

TABLA DE MATERII.

Pagina.

Prefaţa 5
Introducere 9
Tăcere, băete, că omul mi l-am găsit. 11
Şi când i-o veni bine, să se arate negreşit cu plângere la boier 19
Tatomir, Petre şi Dascălul Gheorghe. 20
Udriscu aminti lui Volf că vorbele sale atacau oarecum interesele imperiului căruia ei servesc . . 26
Ah! sora mea, ce nefericită sunt! răspunse Tămâia în braţele Elenii 32
Turcii merg-să pedepsească pe insurgenţi; în curând ei vor ocoli toţi munţii 44
Dar nu te-am întrecut, m'ai înţeles, sunt Dracu! . 53
Evenimentele politice din 1821 61
Sculenii, Slatina şi Secu 78
La Găvanul 98
La Poiana-Mărului 108
Catastrofa. 116
Conclusiune 128

www.digibuc.ro

In Editura Fundațiunei I. V. SOCEC
București, Splaiul Kogălniceanu, 35

a apărut:

Cum să trăim. *Maxime. Culegere din filosofii clasici.*

Prof. Dr. Dubois. Influența sufletului asupra trupului, Rațiunea și sentimentul, Despre Suggestie.

Prof. Dr. Dubois. Educația prin sine însuși.

Mircea Florian. Arta de a suferi. *Trepetnic sufletesc.*

Cebes 500 a. Chr. Imaginea vieții omenești.

Corneliu D. Ione cu. Pentru Mici și Mari.

La Fontaine. Fabule. Vol. I și Vol II

S. O. Marden. Puterea cugetării.

Carles Wagner. Viața cumpătată.

G. D. Scraba. Vasile Conta. Studiu filosofic.

N. Iorga. Mihail Cogălniceanu.

Marcu Antoniu. Cugetări asupra vieții.

Alexandru Pelimon. 1821. Roman istoric.

G. D. Scraba. Ion Heliade Rădulescu (Sub tipar)

Prețul: Lei 8.—

Tipografia „Cultura Neamului Românesc", S. A., București

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro